

LUPTA CONTREGULUI POPOR

Colegiul de redacție

ILIE CEAUȘESCU (președintele
Comisiei Române
de Istorie Militară)
CONSTANTIN ANȚIP
ION ARDELEANU
CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU
FLORIN CONSTANTINIU
MIRCEA MUȘAT
ȘTEFAN PASCU
ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU
FLORIAN TUCĂ
GHEORGHE TUDOR
GHEORGHE ZAHARIA

CUPRINS

Unitatea națională — valoare supremă a istoriei poporului român — general-colonel dr. CONSTANTIN OLTEANU	1
1 Decembrie 1918. „O zi pentru toate veacurile” — acad. ȘTEFAN PASCU	4
O dinastie românească întemeietoare de țară la sud de Dunăre — Asăneștii — DAN ZAMFIRESCU	8
Politica externă a României în perioada interbelică: pace, securitate, bună vecinătate	
— România — promotoare fermă a politicii de securitate colectivă în ajunul celui de-al doilea război mondial — maior dr. IOAN TALPEȘ	10
— Sprijinul acordat de România și poporul român Cehoslovaciei și Poloniei, victime ale agresiunii fasciste — MIHAI RETEGAN	13
— În ajunul celui de-al doilea război mondial: din rapoartele atașatilor militari români (I) — locotenent-colonel FILIP ANGHEL	14
România în războiul antifascist	
— Roșiori români pe Valea Hernăduului — capitan IOAN VLAD	17
— Serviciul medical la datorie alături de forțele combatante — colonel medic dr. GHEORGHE SANDA	19
— Ordinul militar „Mihai Viteazul” cu spade — cea mai înaltă distincție românească conferită în războiul antihitlerist — FLORICEL MARINESCU	21
Dezbateri: Doctrina militară românească în evul mediu	
— Apărarea patriei prin lupta întregului popor — colonel VASILE PRICOP	22
— Idei și concepte — SERGIU IOSIPESCU	23
— Terenul — factor al puterii militare și al victoriilor românești — colonel dr. GHEORGHE TUDOR	25
Atitudini. Influență romantică sau... „romantism” istoriografic? — dr. FLORIN CONSTANTINIU	28
Adevăruri fundamentale ale istoriei naționale. Statul la români — peste 2000 de ani de existență în slujba unor înalte idealuri de progres și civilizație — general-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU	31
Incredibil, dar adevărat. Jaful și masacrele săvârșite de militaristii germani în anii 1916—1918 pe teritoriul românesc vremelnice ocupat — dr. EMIL RĂCILA	37
Fșe de dicționar. Capitulară necondiționată a Japoniei — MIRCEA BUCUR	38
Memoria documentelor. Naționalitățile conlocuitoare din România anilor '40 ostile revizionismului. Luări de poziție — V. GR. BOBOCESCU	40
File din istoria armelor	
— Tunul antitanc „Resita”, md. 1943, cal. 75 mm — CORNEL SCAFES	42
— Nave românești în secolul XVII — dovezi inedite — CRISTIAN CRĂCIUNOIU	43
Monumentele luptei	
— Alea Voievozilor — colonel dr. FLORIAN TUCĂ	45
— Monumentul eroului necunoscut — simbol al jertfei românești — colonel (r) NICOLAE NICOLAE	46
Mari comandanți de oști — colonel C. CĂZĂNIȘTEANU	48
Aniversări militare. Biblioteca Centrală a Ministerului Apărării Naționale la 125 de ani de la înființare — colonel EUGEN DANCIU	50
Mari bătălii din istoria românească și universală. Bătălia de la Călugăreni — locotenent-major MIRCEA DOGARU	52
Cartea și revista de istorie și doctrină militară	55
Convorbire cu profesorul Hisao Yawashima	62
Din activitatea Comisiei Române de Istorie Militară	63

● APARE sub egida Comisiei Române de Istorie Militară — supliment al revistei VIAȚA MILITARĂ

● ADRESA: Comisia Română de Istorie Militară, București, str. Drumul Taberei nr. 5—7, sector 6, tel. 31.30.44.

● ABONAMENTELE se fac prin oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții; revista apare de patru ori pe an

● CITITORII DIN STRĂINĂTATE pot face abonamente adresându-se la ROMPRESFILATELIA — Sectorul export-import presă, București, Calea Griviței nr. 64—66, sector 1, P.O. Box 12—201, telex 10376

UNITATEA NAȚIONALĂ— valoare supremă a istoriei poporului român

General-colonel dr. CONSTANTIN OLTEANU

Poporul român, de la formare, s-a afirmat unitar în vatra sa de locuire, spațiul carpato-danubiano-pontic. „Este vorba de un popor — aprecia ilustrul savant istoric Nicolae Iorga — care prin strămoșii săi își are rădăcinii de patru ori milenare: aceasta este mândria și aceasta este puterea noastră”¹.

Pe teritoriul marcat de arcul Carpaților, Dunăre și Marea Neagră, reprezentând el însuși o armonioasă unitate geografică, s-au individualizat strămoșii poporului român, dacii — ramura nordică a tracilor —, care reprezentau o mare și bine structurată unitate de neam, limbă, civilizație materială și spirituală. Hotărîrea și dirigenția cu care dacii și-au apărât identitatea împotriva forțelor invadatoare străine le-au adus din partea părintelui istoriei, Herodot, caracterizarea de „cei mai viteji și mai drepți dintre tracii”².

Unitatea etnică, lingvistică, economică și culturală a constituit fundamentul organizării, în urmă cu peste 2050 ani, a statului dac centralizat de sub conducerea regelui Burebista, a puternicei înfloriri cunoscute de Dacia în timpul lui Decebal, intrat în conștiința posterității ca un simbol al onoarei și demnității în lupta pentru apărarea libertății și independenței țării împotriva legiunilor romane, comandate de imperatorul Traian.

După transformarea, ca urmare a războiului din anii 101—102 și 105—106, a unei părți a statului dac în provincie a imperiului roman și includerea altor zone ale sale în provincia Moesia Inferior, din simbioza daco-romană a rezultat un popor nou, poporul român, definit prin unitate de fire, limbă, mod de viață și muncă, credințe, obiceiuri, comportament etic.

Conștiința acestei unități, manifestată pe toate planurile existenței, virtuțile moștenite de la înaintași au constituit unul din factorii esențiali ai capacității de rezistență a românilor în fața seminișilor migratoare care s-au perindat pe aria lor

de locuire în secolele de după retragerea administrației și armatei romane din Dacia. Pe fundul vechilor forme de organizare socială specifice strămoșilor autohtoni, românii au reluat cursul viețuirii economice și politice în cadrul obștilor satești, al romanilor populare, care s-au încheiat treptat în nuclee statale — voievodatele, iar acestea, la rîndul lor, s-au unit în state feudale centralizate de sine stătătoare: Țara Românească, Moldova, Transilvania.

Cu tot pluralismul statal, determinat de condițiile externe vitrege și, de altfel, caracteristic lumii feudale, acesta nu a afectat dezvoltarea unitară a poporului român exprimată în comunitatea de limbă și civilizație materială și spirituală, în similitudinile structurilor economice, sociale și culturale, inclusiv militare ale întregului teritoriu locuit de români, amplificate de-a lungul vremurilor prin legături multilaterale, ceea ce va adînci sentimentul și conștiința unității de neam și va alimenta năzuința de unitate politică.

Lupta poporului român pentru menținerea sau dobîndirea independenței și conservarea autonomiei entităților sale politice, dusă sub conducerea unor domnitori patrioți și glorioși comandanți de oști, s-a conjugat permanent cu aspirația pentru unire. Concludent în acest sens este faptul că în politica unor asemenea conducători o coordonată de bază a constituit-o concentrarea eforturilor țărilor române pentru a respinge agresiunile din exterior, a stăvili tendințele expansioniste ale marilor imperii și regate vecine, pentru a apăra ființa națională și statalitatea românească. Mircea cel Bătrîn, domnul Țării Românești între 1386 și 1418, a reușit să unească și să dirijeze timp de un sfert de veac eforturile celor trei țări române pentru salvagardarea independenței lor în fața pericolului otoman. Un puternic bloc antiotoman al statelor române a fost organizat de Iancu de Hunedoara, voievod al Transilvaniei între 1441—1456.

Ideea de unitate națională străbate ca un fir roșu întreaga istorie multimilenară a poporului român; ea a trecut peste vremurile granițe statale și a constituit unul dintre factorii esențiali ai dăinuirii noastre peste veacuri (În foto: reproducere după o pictură aflată la Muzeul Militar Central din București, reprezentînd ostași români din Muntenia, Moldova și Transilvania în evul mediu)

1 DECEMBRIE 1918

„O zi pentru toate veacurile“

Acad. ȘTEFAN PASCU

Dorința nestăvilită de unire, entuziasmul patriotic înălțător și pilduitor constituie caracteristicile fundamentale ale războiului României în anii 1916—1918 și nu tendințele de „anexiuni“ și „cotopirii“, cum afirmă, fără nici un temei, răuvoitorii lipsiți de simțul obiectivității.

Dezmințirea categorică a aserțiunilor răuvoitoare o oferă entuziasmul nestăvilit ce a cuprins întregul popor român la vestea intrării României în război alături de Antantă, care, printr-un tratat de alianță, recunoștea dreptul românilor din monarhia austro-ungară de a se uni cu România.

Pentru libertate, dreptate și unitate a intrat România în primul război mondial, pentru dreptate, unitate și libertate și-au jertfit viața sutele de mii de tineri și vîrstnici. Jertfa lor nu a fost zadarnică. Singele vârsat nu s-a risipit în zadar. Urmările au fost pe măsura jertfelor umane și a sacrificiilor materiale. Dar nu ca un dar al bunăvoinței și al generozității unor puteri străine și nici al diplomaților întruniți în congrese de pace. Ci cîștigăte prin eforturi și sacrificii, prin eroism și jertfe pe fronturile de luptă din Transilvania și Dobrogea, de pe Valea Jiului, de la Mărăști, Mărășești și Oituz, în orașele și satele din România și din provinciile subjugate, în anii 1916—1917.

Se poate afirma, prin urmare, cu îndreptățire, că nu războiul din 1914—1918 a fost determinant în înfăptuirea Unirii celei mari din 1918, ci veacurile de tendințe și năzuințe, de lupte și sacrificii ale unui întreg popor, despărțit din punct de vedere politic de vicisitudinile istorice, unit, însă, în ciuda acestor vicisitudini. Cu război și fără război, unirea ramurilor aceleiași națiuni, cum a fost cazul românilor, polonezilor, iugoslavilor, cehoslovacilor, tot s-ar fi realizat. Imperiile multinaționale: țarist, otoman și habsburgic — închisori ale popoarelor — cum le

caracteriza cu deplină îndreptățire Lenin — se clătinau din temelii și cu fiecare zi temelile acestora se dovedeau tot mai șubrede. Stîlpii lor de susținere: armata, jandarmeria și birocratia nu mai erau în stare să mențină viabile edificii în destrămare și dezmembrare. Dreptul la autodeterminare era cuprins în programele politice ale națiunilor și naționalităților din aceste imperii multinaționale. Iar autodeterminarea însemna unitatea sau desăvîrșirea unității politice a națiunilor dezmembrate.

Cînd principiul autodeterminării a fost proclamat, *urbi et orbi*, de alte țări și puteri, voința împlinirii lui a sporit în intensitate. Așa cum s-a întîmplat, în toamna anului 1917, cînd tînărul stat sovietic a emis decretul cu privire la dreptul de autodeterminare a popoarelor din Rusia țaristă, principiu proclamat, în ianuarie 1918, și de Statele Unite ale Americii.

Cei dinți care au pus în aplicare principiul autodeterminării au fost românii dintre Prut și Nistru. După primul pas, făcut la sfîrșitul lunii noiembrie 1917, cînd teritoriul dintre Prut și Nistru se constituie ca „Republică Federativă Democratică Moldovenească“, urmează al doilea, de la începutul anului 1918, cînd Basarabia se declară „Republică Moldovenească Independentă“. Pentru ca al treilea pas, din 27/9 aprilie 1918, hotărît cu marea majoritate a voturilor deputaților Statului Țării de la Chișinău, ales prin vot universal, egal, direct și secret, să însemne Unirea Basarabiei cu România pe temeiul dorinței și voinței majorității absolute a populației.

Încurajați de această hotărîre, românii continuă lupta cu și mai mare hotărîre în vara și toamna anului 1918, pentru făurirea statului lor național unitar.

Constituirea la Paris, la începutul lunii septembrie 1918, a „Consiliului Național Român“ și recunoașterea acestuia din partea puterilor aliate, ca reprezen-

tant oficial al tuturor românilor însemna, în fapt, recunoașterea legitimității unirii teritoriilor de sub dominația Austro-Ungariei, Transilvania și Bucovina, cu România.

În acest context, național și internațional, reprezentanții Partidului Național Român se întrunesc la Oradea, în 12 octombrie 1918. Constatînd că vremurile îndreptățesc pretențiile de veacuri ale națiunii române la deplina libertate națională, pe temeiul dreptului firesc pe care îl are fiecare națiune de a putea dispune și hotărî, singură și liberă, de soarta sa, declară că „națiunea română din Ungaria și Ardeal“ reclamă dreptul să „hotărască singură așezarea ei printre națiunile libere“. Negînd dreptul parlamentului și guvernului ungar de a se socoti reprezentante ale națiunii române și de a-i reprezenta interesele la Congresul de pace, națiunea română declară că acest drept îl au doar reprezentanții aleși de propria Adunare Națională. Toate hotărîrile și acordurile luate fără aprobarea organelor alese de Adunarea Națională erau declarate nule și fără valoare, nelegînd întru nimic națiunea română. Încheierea declarației însemna de fapt proclamarea dreptului nestrămutat și inalienabil al națiunii române la deplină viață națională.

Hotărîrea de la Oradea, care însemna proclamarea dreptului națiunii române la autodeterminare, echivala, virtual, cu o declarație de despărțire a Transilvaniei de Ungaria. Se cuprîndea, totodată, în declarație, ideea de însemnătate istorică a convocării Adunării Naționale.

Constituirea, la Oradea, a Comitetului de acțiune din reprezentanții unui singur partid și birba caracterul de reprezentanță națională. De aceea, la inițiativa socialiștilor români, oameni onști, luptători sinceri pentru făurirea idealului național, pe baza hotărîrii Comitetului Central Român al Partidului

Social-Democrat din 25 septembrie/ 8 octombrie 1918 s-au re-luat legăturile cu reprezentanții Partidului Național Român în vederea constituirii unui Consiliu Național Român. Aceeași atitudine au manifestat-o socialiștii români și cu prilejul Congresului Partidului Social-Democrat din Ungaria din 30 septembrie/13 octombrie 1918, când proclamau și ei principiul autodeterminării ca pe un drept de liberă dispunere al popoarelor. Cu acest prilej, reprezentanții muncitorilor cereau organizarea unor acțiuni revoluționare, declarând că sînt gata „*În orice moment, în fiecare clipă de cel mai mare sacrificiu, de orice sacrificiu*”.

Sfîrșitul monarhiei austro-ungare se precipita, astfel, fără putință de oprire. Nici un proiect nu o mai putea salva. Nici tratativele împăratului cu reprezentanții naționalităților și nici manifestul acestuia din 3/16 octombrie: „Către popoarele mele credincioase”, prin care se aducea la cunoștință că va asigura tuturor popoarelor din Imperiu realizarea aspirațiilor lor, că Austria va deveni un stat federal, în care fiecare naționalitate va constitui o comunitate politică în teritoriul pe care îl locuiește.

Apelul a avut un efect contrar celui scontat de Curtea imperială, deoarece popoarele nu se mai lăsau amăgite de făgăduieli deșarte, pe de o parte, iar pe de alta, ceea ce li se oferea era departe de ceea ce pretindeau acestea.

În această atmosferă încărcată, în ziua cînd sosea răspunsul negativ al președintelui Wilson la oferta de pace a Austro-Ungariei, în 18 octombrie 1918, reprezentantul Comitetului Executiv al Partidului Național Român, Alexandru Vaida, expunea, în parlamentul de la Budapesta, punctul de vedere al românilor, adică citea declarația de la Oradea din 12 octombrie însoțită de un amplu discurs. Pe temeiul principiului că de acum înainte nu vor mai fi deosebiri între națiuni, că națiunile mici se vor bucura de aceleași drepturi ca și cele mari, deputatul român respingea noțiunea de naționalitate, pretinzînd statut de națiune pentru popoarele nemaghiare și ne-germane din imperiu. Între acestea, națiunea română și-a asumat dreptul de a-și hotărî singură soarta, drept cuprins în declarația din 12 octombrie 1918 de la Oradea.

Declarația de autodetermi-

1 Decembrie 1918 — o zi ce va rămîne în eternitate: atunci s-a împlinit marile act al unirii tuturor românilor într-un singur stat independent și suveran (în foto: aspect de la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia)

nare, de separare de Ungaria a națiunii române, cea dintîi dintre națiunile oprimate ale monarhiei, a făcut o puternică impresie asupra opiniei publice. Ea a fost primită cu mare entuziasm de românii de pretutindeni, din Austro-Ungaria, din România, din diferite țări ale Europei, unde slujeau interesele națiunii. Era o „mare faptă revoluționară pe care milioanele de români o așteptau cu furtunoasă și biruitoare credință”.

Declarația de autodeterminare a națiunii române din 12/18 octombrie trebuie socotită momentul istoric de valoare programatică și practică, fundamental pentru națiunea română, pentru desăvîrșirea unității sale politice și de stat. Pe baza acesteia și în numele principiilor cuprinse în ea, se desfășoară toate acțiunile, se iau toate hotărîrile, din a doua jumătate a lunii octombrie și din luna noiembrie, încoronate de Marea Adunare Națională din 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia, de proclamarea Unirii Transilvaniei cu România.

Evenimentele din a doua jumătate a lunii octombrie, și mai ales cele din ultima ei decadă, însemnau, de fapt, începutul revoluției populare în Transilvania și Bucovina. Mari mișcări au loc în ambele provincii în ultimele zile ale lunii octombrie și în primele zile ale lunii noiembrie. Puterea revoluției se sprijinea pe mișcările maselor populare. Muncitorimea are inițiativa. La sfîrșitul lunii octombrie și în prima jumătate a lunii noiembrie au loc ample lupte muncitorești în toate orașele: Arad, Timișoara, Oradea, Cluj, Brașov, Sibiu, Tîrgu Mureș etc., în centrele miniere și metalurgice: Va-

lea Jiului, Bocșa Montană, Bocșa Română, Dognecea, Reșița, Anina, Turda etc.

Manifestațiile și mișcările muncitorimii erau dominate de probleme sociale, dar și politice: îmbunătățirea salariilor și a condițiilor de viață, reducerea zilei de lucru, organizarea consiliilor muncitorești, organizarea democratică a societății, formă de guvernămint republicană, pace, unirea Transilvaniei cu România.

Era un îndemn suficient pentru țărănime de a urma exemplul muncitorimii. Un alt îndemn i-a venit țărănimii din partea soldaților întorși de pe front. Îndemnul hotărîtor a fost, însă, situația grea, opresiunea socială și națională tot mai greu de suportat. Din toate aceste motive, în multe locuri țărănimea se răzvrătește, se răscoală împotriva moșierilor, instituțiilor economice, sociale și politice, împotriva autorităților locale (prim-pretori, notari, primari), împotriva forței de reprimare (jandarmi), împotriva moșierimii și a oamenilor acesteia. Țăranii atacă primăriile, preturile, poșta, magazinele cu alimente, hambarele, depozitele de armament, își împart cerealele, animalele, lemnele, armamentul; în unele părți, țăranii își împart chiar pămîntul moșierilor alungați sau fugiți. Cu alte cuvinte, țăranii își fac dreptate, luîndu-și ceea ce le fusese răpit prin siluiri și abuzuri „legale și nelegale” în cursul vremii de cei puternici, apărați de legile feudale și burgheze.

Ziua de 30 octombrie 1918 are o deosebită însemnătate și semnificație. În această zi, România reintră în război de

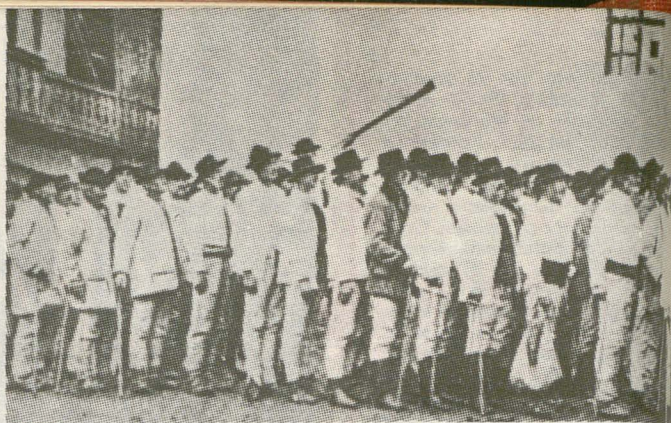
partea Antantei și împotriva Puterilor Centrale, pentru ștergerea paginii rușinoase, pacea de la Buftea—București — care, de altfel, nu a obținut sancțiunea regelui și, deci, nu a intrat în vigoare —, pentru a-și recâștiga pozițiile internaționale stipulate prin tratatul de alianță din august 1916, pentru a-și asigura locul la care era îndreptățită, de sacrificiile materiale și jertfele umane, la masa tratatelor de pace.

Și tot în noaptea aceleiași zile, după discuții și tratative laborioase dintre reprezentanții Partidului Social-Democrat și ai Partidului Național Român, se hotărăște constituirea Consiliului Național Român Central din Transilvania, Banat și părțile ungurești.

După constituirea Consiliului pe baze paritare: 6 reprezentanți ai Partidului Național Român și 6 ai Partidului Social-Democrat, acesta a publicat un manifest chemînd poporul la luptă. „*Revoluția a învins*” — proclama manifestul. S-a constituit Consiliul Național Român. Europa este în flăcări. Popoarele subjgate au scuturat jugul robiei de clasă și de rasă. Epoca apăsării naționale a trecut și toate popoarele dispun liber de soarta lor.

O nouă eră politică începe pentru Transilvania. Pe baza dreptului de autodeterminare, națiunea română își constituie propriile organe de guvernămînt.

Complexele probleme politice se impunea a fi lămurite fără întârziere. Lămurirea se produce la 2 noiembrie, prin Apelul Consiliului Național Român, care aduce la cunoștința „*Națiunii Române dreptul de liberă dispunere a națiunilor, egala îndreptățire a acestora*”, cerînd poporului și soldaților să fie cu răbdare, cu iubire către neamul lor care a intrat în rîndul națiunilor libere, să se arate demn de încrederea altor națiuni, să aibă încredere în Consiliul Național recunoscut de marile puteri ale lumii și care reprezintă întregul neam românesc din Transilvania și Ungaria. Soldații erau chemați să intre în Sfatul Militar Național Român, supus numai Consiliului Național Român, să poarte simbolul suveranității naționale, Tricolorul. În cinci puncte sint concretizate imperati-vele vremii: unirea tuturor oamenilor cinstiți fără deosebire de neam și lege, pentru susținerea ordinii, apărarea vieții și avutului; ascultarea de sfatul

Delegația comunei Lupșa îndreptîndu-se spre Marea Adunare Națională de la Alba Iulia

bărbaților trimiși de Consiliul Național; constituirea gărzilor naționale locale, în care putea intra orice om de cînst, fără deosebire de neam și lege; abținerea de la jafuri și omoruri, care compromisau cauza sfîntă a democrației noi, chemată să asigure o nouă societate în care să domnească libertatea, frățietatea și egalitatea. Sint chemați toți românii să dea ajutor consiliului pentru ca „*tîndra și frumoasa națiune română*” să se poată prezenta înaintea lumii „*în deplina ei curățenie, nepătată, în întreaga ei splendoare*”.

Aceleași năzuințe constituiau și preocuparea „sfaturilor militare”; tinerii erau chemați să se înroleze în „Legiunea Națională Română” sau sfaturile militare, pentru împlinirea scopurilor sfînte românești.

Apelul Consiliului Național Român către națiunea română și către populația Transilvaniei și apelul sfatului militar către români au o însemnătate ce se cuvine subliniată. Se aducea, prin aceste apeluri, la cunoștința națiunii, constituirea „Guvernului Românesc” din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. Se făcea cunoscută public preluarea „Imperiului” asupra teritoriilor luate de români de cel dintîi „guvern” românesc din istoria acestei provincii. Iar apelul sfatului militar avea semnificația înființării celei dintîi armate românești în aceleași teritorii, formată din români, sub comandă românească.

Guvernarea românească a fost introdusă oficial în întreaga Transilvanie. Era un lucru drept și necesar. Era drept, deoarece puterea politică și administrativă se cuvenea națiunii majoritare. Era necesar, deoarece vechile autorități administrative opresive au fost înlăturate prin puterea poporului sau aveau să se

autodesființeze din cauza incompatibilității între ceea ce reprezentau și ceea ce trebuiau să fie în vremurile noi.

La începutul lunii noiembrie 1918, „*toată suflarea românească trăia cele mai fericite clipe ale vieții naționale; idealul nostru de-a pururi căutat, din leagăn pînă la mormînt, veacuri de-a rîndul, pentru care generații s-au jertfit adorîndu-l, îl vedem astăzi împlinindu-se*”.

În aceste împrejurări, „*Marele sfat al națiunii române din Ungaria și Transilvania*”, cum se mai numea Consiliul Național Român Central, adresează, la 11 noiembrie, un manifest către „*popoarele lumii*”, aducîndu-le la cunoștință faptul că națiunea română, „*întruparea democrației celei mai desăvîrșite*”, se leagă și nu asuprească alte neamuri, să asigure tuturor deplină libertate națională, să-și organizeze statu liber și independent pe temelile democrației, asigurînd fiecare egalitatea condițiilor de viață. Pe aceste temeuri, națiunea română aduce la cunoștință popoarelor lumii hotărîrea sa de a-și înființa „*pe teritoriul locuit de dînsa statul său liber și independent*”, de a „*peri mai bine decît a suferi mai departe sclăvia atîrnare*”.

Lucrurile fiind pregătite din punct de vedere material — din punct de vedere spiritual pregătirea era realizată de multă vreme —, „*Marele sfat al națiunii române din Ungaria și Transilvania*” publică convocarea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia. Cuprinsul convocării este o pagină de antologie, de remarcabilă etică politică, de perioară concepție de stat. „*Ispravă ne cheamă la fapte*”, anunț chemarea. Poporul român vine să trăiască, alături de celelalte națiuni ale lumii, liber și independent. „*În numele dreptății*”

eternitate și al principiului liberei dispozițiuni a națiunilor, națiunea română din Ungaria și Transilvania vrea să-și hotărască însăși soarta sa de acum înainte". Erau enunțate aici principiile generale și universale ale vremii și cele particulare ale națiunii române din Transilvania. „*Națiunea română din Ungaria și Transilvania are să-și spună cuvântul său hotărîtor asupra soartei sale și acest cuvînt va fi respectat de lumea întreagă*".

Se dezvăluia în această precizare scopul primordial al „Adunării Naționale a națiunii române din Ungaria și Transilvania”, chemată la Alba Iulia, cetatea istorică a neamului nostru, pe ziua de duminică în 18 noiembrie/ 1 Decembrie 1918, la orele 10.a.m.

Erau reprezentate toate clasele și păturile sociale, toate instituțiile culturale, economice și bisericești. Organizatorii Adunării Naționale de la Alba Iulia erau conștienți de importanța reprezentării „*tuturor păturilor democratice*". De aceea fruntașii români nu se îndoiau că „*onorații comercianți, industriași, țărani și muncitori frunțași, decisi și devotați intereselor mari ale neamului românesc, să vor afla în frățească înțelegere*". Erau convinși organizatorii că nu vor fi dați uitării „*profesorii marcanți*” ai instituțiilor noastre de învățămînt. Și n-au fost uitați, de aceea a fost o reprezentanță națională adevărată, cu caracter democratic. Caracterul democratic al acestei „*istorice adunări*”, cum pe drept cuvînt o caracterizau organizatorii ei, sporea și mai mult prin participarea „*însuși a poporului românesc în număr vrednic de cauza mare și sfîntă*”, adică mulțimile de la orașe și sate, țărani, muncitori, meseriași, intelectuali. „*Fii tare neam românesc în credința ta, căci iată se apropie ceasul mîntuirii tale*”, încheia profetic chemarea.

Stabilite principiile și calea de urmat, se impuneau cu necesitate grabnică pașii concreți care să le împlinesc. La 15 noiembrie, Consiliul Național Român Central, întruchipînd „*voiața suverană a națiunii române*” din Transilvania, Ungaria și Banatul Timișan, aducea la cunoștința consiliilor naționale județene, cercuale și comunale „*Regulamentul pentru alegerea deputaților adunării naționale*”.

Statornicit acordul între reprezentanții poporului român, obținută colaborarea sașilor, zădărnice acțiuni diversioniste

și dușmănoase chiar de cei asupra cărora se încercaseră asemenea acțiuni — muncitorimea și țărănimia —, chemarea Consiliului Național Român Central sau Marele Sfat al Națiunii Române a avut un puternic răsunet pînă în cele mai depărtate sate din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș.

Adunările de alegere a delegaților, la care participă intelectuali, muncitori și meseriași în orașe, țărani și intelectuali la sate, muncitori și intelectuali în centrele muncitorești, bărbați și femei, vîrstnici și tineri, au fost alte prilejuri de minunată afirmare a solidarității tuturor claselor și păturilor sociale în jurul celei mai mari probleme din istoria poporului român. În comunele mixte, la adunările de alegere a delegaților participă și reprezentanții naționalităților, maghiari, secui, germani, sirbi.

Evenimentele se desfășoară într-un strîns paralelism și în Bucovina. O mare adunare politică se întrunește la Cernăuți în 27 octombrie în scopul de a hotărî organizarea unei Adunări Constituante și a alege Consiliul Național. Cea dintîi hotărîre a Constituentei a fost „*unirea Bucovinei cu celelalte teritorii românești într-un stat independent în solidaritate deplină cu Românii din Transilvania și Ungaria*”. Constituanta alege Consiliul Național încredințat cu puteri depline care va reprezenta Bucovina la Conferința de pace.

După exemplul ardelenilor, românii bucovineni au judecat necesară întărirea hotărîrii din 27 octombrie de un Congres, cu o largă reprezentare a tuturor categoriilor sociale și, de asemenea, a naționalităților conlocuitoare, polonezi și germani. Congresul se întrunește, la Cernăuți, în 28 noiembrie 1918. Pe lîngă reprezentanții oficiali (deputați) aleși cu respectarea deplinei legalități, în ziua de 28 noiembrie, la Cernăuți, se adunase o mare mulțime de țărani, orașeni, intelectuali, în dorința de a fi părtași la marea sărbătoare a românilor din Bucovina. Cuvîntări au fost rostite din partea reprezentanților oficiali, români, germani, polonezi. Toate pătrunse de curate sentimente de bună conviețuire și de dorința neabătută de unire. Cel din urmă vorbitor, președintele Congresului, Iancu Flondor, declară că Bucovina este parte integrantă a Moldovei căreia i-a fost smulșă. După care Congresul general al Bucovinei hotărâște, în unanimitate,

„*unirea fără condiții și pentru todeauna a Bucovinei cu regatul României*!”. Reprezentanții polonezilor și germanilor din Bucovina declară, în numele naționalităților lor, adevărul deplin față de hotărîrile Congresului.

Ochii lumii erau ațintiți acum asupra românilor din Transilvania. Se cuvenea ca toți cei ce mergeau să hotărască pentru veșnicie soarta Transilvaniei să aibă o înută demnă, în vremea pregătirii, în drumul spre Adunare și în timpul Adunării. Și într-adevăr au avut-o.

Cu trei zile înainte de 1 Decembrie, mari mulțimi de oameni, din toată Transilvania, se apropiau de Alba Iulia pentru a-și îndeplini mandatul încredințat de alegători.

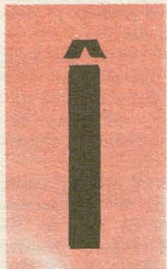
Sosesc cei 1228 delegați (deputați) de drept sau aleși: episcopi și vicari episcopali, protopopi și delegați ai consistoarelor și capitulurilor episcopoești, delegați diferitelor societăți culturale, ai profesorilor și învățătorilor, fundațiilor, reprezentanți presei, ai societăților studențești și de elevi, ai reuniunilor de femei, delegați reuniunilor de meseriași, delegații Partidului Social-Democrat Român, delegații cercurilor electorale, reprezentanții gărzilor naționale etc.

La ora 10, în Sala Cazinoului, numită de acum a Unirii, în aclamații și urale furtunoase, se deschide Marea Adunare Națională.

Cel dintîi care rostește cuvîntul este Ștefan Cicio-Pop, președintele Consiliului Național Român Central, care în cuvinte emoționante subliniază importanța momentului istoric. Președinte al Adunării este ales octogenarul George Pop de Băsești, președintele Partidului Național Român, care rostește o scurtă dar simțită cuvîntare.

Discursul festiv și solemn a fost rostit de Vasile Goldiș. Adresîndu-se „*Onoratei Adunări Naționale*”, omul de vastă cultură și de înaintate concepții social-politice înfățișează istoria dramatică, dar eroică a poporului român de-a lungul veacurilor, jertfele umane și sacrificiile materiale din timpul războiului, biruința ideii de unitate națională. În încheierea cuvîntării, Goldiș supune spre aprobare „*Măritei Adunări Naționale*”, Hotărîrea de unire: „*Adunarea națională decretează unirea românilor din Transilvania, Banat*

(continuare în pag. 39)

n toamna acestui an se împlinesc opt secole de la așa-numita „răscoală a Asăneștilor”, eveniment ce a declanșat un întreg șir de alte evenimente și de consecințe, cu caracter de sistem și amploare de *istorie universală*. Un șir de evenimente care, de-a lungul a două secole, reprezintă o „serie istorică” — cum o numea A.D. Xenopol — ce s-a constituit într-o nouă structură a istoriei sud-estului european. Pentru noi, ea înseamnă nu numai înția afirmare majoră a poporului român pe scena istoriei, nu numai pășirea lui sub reflectoarele puternice ale interesului general — în afara cărora rămăsese până atunci atât amar de vreme —, dar și *preludiul altei*

„serii istorice”, de data aceasta desfășurată la nord de Dunăre și inaugurată în condiții aproape identice. Căci ceea ce izbește imediat pe cel familiarizat cu „specificul românesc în istorie” atunci când ia contact cu izvoarele contemporane ce relatează răscoala fraților Petru și Asan și luptele lor cu Imperiul bizantin este caracterul de „repetiție generală” pe care evenimentele de la sud de Dunăre îl dobîndesc atunci când le privim din perspectiva a ceea ce vor fi — peste numai un secol și jumătate — făptuirile statale independente ale românilor de la nord de Dunăre, cea botezată semnificativ și cu evidentă premeditare „Țara Românească”, excluzînd orice puțință de îndoială asupra caracterului noului stat și originii celor ce-l fundează!

Nu mai așezînd în paralel istoria evenimentelor de la sud de Dunăre cuprinse între toamna lui 1185 — debutul „răscoalei Asăneștilor” — și sfîrșitul tragic al „celui de al doilea stat bulgar” — în 1393 și respectiv 1396 —, cu istoria întemeierii statelor centralizate românești de la nordul fluviului și cu evoluția lor politică ce este — timp de aproape un secol — contemporană cu ultima fază din existența statului bulgar, putem înțelege mai bine această „enigmă” a istoriografiei europene, care este „originea și caracterul celui de-al doilea stat

bulgar”. Enigmă pe care, din păcate, multe din demersurile istoriografice de pînă acum par mai degrabă să urmărească a o încifra, decît să o elucideze.

Cauza acestei situații paradoxale trebuie căutată în eforturile concentrice ale unor istorici dinspre toate azimuturile, și în primul rînd ale unor istorici bulgari, de a exclude cu orice preț **factorul românesc** din descrierea și explicarea evenimentelor. Nu are rost să discutăm aici cauzele și scopurile acestui procedeu. Este suficient să spunem că el conduce, în cele din urmă, la un comportament pur și simplu abracadabrant față de izvoare, fiindcă numai printr-o magică formulă de tip „abracadabra” se poate declara că peste tot unde în izvoare scrie *vlahi* trebuie să citim exact invers! Și numai o asimilare a știin-

O DINASTIE ROMÂNEASCĂ întemeietoare de țară la sud de Dunăre — ASĂNEȘTII

DAN ZAMFIRESCU

ței istorice cu prestidigitatia, în care abilitatea minutorului și lipsa de atenție sau de informare a privitorului joacă rolul hotărîtor, poate să ne facă a înțelege mentalitatea acelor istorici pentru care nici un procedeu nu este condamnat și nici o entorsă a metodologiei științifice nu este incriminabilă, dacă se poate obține efectul dorit: de a face să dispară românii din evenimentele de acum opt secole.

Modul cum s-a discutat și din păcate se mai discută rolul românilor în lichidarea jugului bizantin și restaurarea vieții de stat bulgare după o eclipsă de 170 de ani nu poate decît să mîhnească pe cei ce, obișnuiți cu o anumită rigoare științifică, mai nutresc și convingerea profundă că există ceasuri de istorie comună menite a lega pentru totdeauna sufletește popoarele între ele și a rămîne „în memoria urmașilor” ca un etern memento, ca o învățătură pentru veacurile viitoare. Or, de un asemenea ceas al istoriei este vorba cînd ne aplecăm asupra celor petrecute cu opt secole în urmă.

A contesta originea românească a fraților Petru, Asan și Iliță cel Frumos este, pentru cine cunoaște izvoarele, o încercare lipsită de la început de șanse. Și totuși, îndrîjirea cu care se acceptă orice altă origine (că nu sînt bulgari curați... recunoșc chiar oamenii de știință lucizi din țara vecină!), *cu singura condiție să nu fie românească*, este aproape mișcătoare. Iată ce citim, de pildă, în cel mai recent articol, apărut în numărul 1/1985 al revistei „Paleobulgarica” (destinată în primul rînd opiniei științifice internaționale): „Cu privire la chestiunea apartenenței naționale a lui Asen și Petru s-au exprimat

diferite părerii. Cel mai plauzibil (naj-verojatno) este să acceptăm că era amestecată origine bulgaro-cumană. Pentru aceasta vorbește numele Asen pe care cei mai mulți dintre cercetători îl socotesc cuman. Cumană este și porecla Belgun, care se adaugă la numele lui Asen în **Sinodical** lui Boril. Despre legăturile celor doi frați cu cumanii mărturisește și un fapt indirect, că în a doua fază a răscoalei, au fost chemați ca aliați și au luat parte activă contingente cumane. Se înțelege, chestiunea originii Aseneștilor nu are o importanță hotărâtoare. Esențial este faptul că ei au fost în fruntea poporului bulgar în lupta lui pentru eliberarea de sub dominația bizantină și că toate eforturile și acțiunile lor dovedesc la ei o clară conștiință națională și de stat bulgărească (jasno bălgarsko narodnostno i dărzavnesco săznanie) p. 48. Și în notă se completează, după ce se înșiră o bogată bibliografie: „*Lipsite de temeii sint și punctele de vedere ale unor istorici români despre originea românească a fraților*”. Și se trimite doar la N. Bănescu și Șerban Tănăsescu, de parcă ar exista vreun istoric român, de la Cantemir încoace, care să se fi îndoit vreodată că Petru și Asan sînt români! Și chiar de ne-am îndoi, nu ne lasă cel de-al treilea frate, acela care a obținut coroana regală de la papa Ioanitoiu al III-lea și și-a înscris numele deopotrivă în izvoarele grecești și latinești contemporane. Grecii îl numesc *Kalojan* — și istoricii bulgari au adoptat această denumire grecească pentru rațiuni foarte clare: ea ascunde originea românească a purtătorului. Kalojan înseamnă „Jani cel Frumos”, dar acest Jani în latinește este numit... Ioannitus: „audito a Ioannitio, Blacorum domino”, „irruit subito Blachus ille Ioannitus” scrie papei Inocențiu un martor al victoriei asupra lui Balduin de Flandra, împăratul latin al Constantinopolului.

„Blachus ille” — românul acela se numea, deci, și pentru adversarii săi cruciați... *Ioniță* (altă traducere nu există!), diminutivul de la *Ion*. Cît de cumani sau de bulgaro-cumani vor fi fost părinții ce-și mîngiau copilul cu numele Ioniță? Să ignore savantul autor al articolului din „Paleobulgarica” această mărturie? N-are cum, fiindcă e un mare învățat și pentru că citează pe N. Bănescu, *Un problème d'histoire médiévale: Création et caractère du second empire bulgare* (1185), București, 1943, de unde am luat și noi una din nenumăratele mărturii depre originea românească a Asăneștilor, enumerate de bizantinologul român! Dar este vorba nu de a face știință, ci a denatura datele istoriei.

Că a discuta originea românească a fraților Petru și Asan (nu Asen, ci Asan apare în izvoare al doilea frate), în pofida mulțimii de mărturii contemporane care o atestă și peste care se trece cu o decepționantă nonșalanță este ceea ce s-a văzut mai sus, nu începe înădă. Problema adevărată, cea care are nevoie de o adăncire nu este origina conducătorilor (aici sintem cu totul de acord cu ce se scrie în „Paleobulgarica”), ci forțele pe care ei se sprijină și actele lor, scopurile lor, comportamentul lor. Or, din acest punct de vedere, sînt două mari probleme care se țin strîns de aceea în discuție. Prima este marea problemă a romanității răsăritene și a destinului ei istoric de la romani și pînă la românii de pe ambele maluri ale Dunării, care pășesc în prim-planul istoriei europene distanță de un secol și jumătate, mai întîi la sud și apoi la nord de Dunăre. Nu avem încă marea carte despre romanitatea răsăriteană, ai cărei descendenți și moștenitori sînt românii de pe ambele maluri ale Dunării. Iată ce scria în legătură cu aceasta regretatul H. Mihăescu, cel ce pregătea o astfel de carte și a adus contribuții însemnate: „*Dacă avem în vedere că la est de această linie imaginară (cea care delimitează romanitatea de răsărit de cea de apus — n.n.) au luat naștere două limbi romanice (dalmata și româna), că Pannonia a fost puternic romanizată și ne-a transmis aproximativ 8 000 de inscripții latinești, că elementele latine din albaneză depășesc cifra de 600, că cele din greaca medievală sînt în număr de peste 3 000 și că latina a lăsat urme adînci și numeroase în limbile slave meridionale, putem spune că în sud-estul Europei romanitatea era dominantă și deținea un spațiu de peste 500 000 km pătrați, comparabil ca întindere cu Gallia și Peninsula Iberică, dar mai vast decît Italia; această entitate geo-*

grafică constituia unul din cei patru pilastri principali ai întregii romanități (...). La baza limbii române se află latina din Moesia Superioară, Moesia Inferioară și Dacia, un complex geografic de aproximativ 300 000 km pătrați”.

Dar tocmai fosta Moesia română este teritoriul pe care renaște statul bulgar prin răscoala Asăneștilor! Tocmai acest teritoriu esențial de latinitate sud-dunăreană este cel care adăpostește răscoala reușită a Asăneștilor, după șirul de răscoale nereușite care o precede și care — izbucnite în alte părți — au fost repede înăbușite în singe. Care este secretul că din șirul de încercări de scuturare a dominației bizantine și de restaurare a statului bulgar, la care se referă profesorul D. Anghelov în articolul din „Paleobulgarica”, numai răscoala Asăneștilor a reușit, numai această dinastie românească a reușit să devină restauratoarea statului lui Krum și Simeon?

Secretul se află în însăși istoria răscoalei scrisă de istoricul bizantin contemporan Nicetas Choniates, ale cărui pagini ne pun sub ochi dintr-o dată, vorbind de românii de la sud de Dunăre, istoria întregului areal românesc! Forța militară tactică de luptă a vlahilor și în ultima instanță posibilitatea lor de a se retrage, în urma înfrîngerii temporare, pe un alt teritoriu românesc și de a se reîntoarce cu forțe sporite de acolo au decis victoria împotriva oștilor imperiale! Tot ce vom afla mai tîrziu despre Basarab I la Posada, despre Mircea la Rovine și după Rovine, despre Ștefan cel Mare, despre Radu de la Afumați, despre Mihai Viteazul ne spune Nicetas Choniates vorbind de răscoala celor „care mai înainte se numeau *mi sieni*, iar acum se cheamă *vlahi*” — deci a romaniciilor din Moesia care au devenit vlahi — români.

„*Aceștia* — scrie Choniates —, încredințați de inaccesibilitatea ținutului în care locuiau și bîznuindu-se pe fortărețele lor care sînt și foarte numeroase și ridicate pe stînci abrupte, s-au sumeji și altă dată împotriva romelilor; atunci însă gîsind așa-numitul pretext al lui Patroclu în răpirea turmelor lor și în oprirea lor înșile, au dezlănțuit o răscoală violentă. Și erau izvoditori ai nenorocirii și agitatoari ai întregului neam **unul Petru și cu Asan de același neam de obîrșie**” (s.n.). La început vlahii se codeau și fugeau de răscoala la care erau împinși de Petru și de Asan, temîndu-se de o acțiune atât de însemnată. Încercînd să-i elibereze de această teamă pe cei din același neam cu ei, consînginii construiură un locaș de rugăciune” (s.n.), cu hramul sfîntului mucenic Dimitrie, în care adunară mulți stăpîniți de demoni de ambele sexe, cu ochii injectați și privirile rătăcite, cu părul în dezordine și care se înfășău aidoma celor stăpîniți de demoni și în toate celelalte privințe. Îi învătăra pe acești exaltați să spună că Dumnezeu a hotărît libertatea pentru neamul bulgari și al vlahilor și a înscuțurarea jugului celui îndelung purtat; din care cauză și Dimitrie, mucenicul lui Hristos, a părăsit cetatea tesalonicenilor și biserica-i de acolo și petrecerea lui printre romei și a venit la ei ca să-i ajute și să le fie pîrtaș la luptă”. Același sfînt Dimitrie avea să vină și să lupte, peste cîteva secole, în fruntea oștilor lui Ștefan cel Mare. Ne-o spun leptonisețul țării și Grigore Ureche! El își începe... cariera în armata românilor sud-dunăreni.

Toată desfășurarea bătăliilor, în munți, la strîmtoare, este preludiul Posadei și al tuturor marilor campanii românești. Înfrîngîi temporar, Petru și Asan trec la nord de Dunăre, de unde se întorc cu oștile „cumane” în care erau desigur tot atîția cumani cîți neromâni erau și în oștile Ardealului care au luptat alături de Mircea cel Bătrîn, de Ștefan, de Radu de la Afumați și de Mihai Viteazul. Strategia este aceeași, doar că aici nu se trec munții, ci se trece Dunărea, „fluviiu intern” al romanității nord și sud-dunărene. Cu energile unite, bizantinii sînt înfrîngîi și ceea ce pornise ca răscoală a vlahilor devine cea mare luptă de eliberare a ambelor popoare „cărora Dumnezeu le hotărise eliberarea” (s.n.). Punerea acțiunii politice și militare sub semnul credinței religioase, utilizarea mitologiei re-

(continuare în pag 16)

Politica externă a României în perioada interbelică

ROMÂNIA-

promotoare fermă
a politicii de securitate colectivă
în ajunul celui de-al doilea război mondial

Maior dr. IOAN TALPEȘ

Sfârșitul marii crize economice mondiale a marcat, o dată cu instaurarea nazismului la putere în Germania, părăsirea Societății Națiunilor de către cel de-al treilea Reich și eșuarea lucrărilor conferinței pentru dezarmare de la Geneva, declanșarea unei noi crize, cea a relațiilor internaționale. Țările lumii s-au polarizat rapid în două tabere: una sub conducerea Germaniei naziste, Italiei fasciste, Japoniei imperialiste, cărora li s-au alăturat, tot mai strâns, Ungaria horthystă și Bulgaria, iar cealaltă, formată de țările partizane principiilor Societății Națiunilor, în frunte cu Anglia, Franța, Uniunea Sovietică, țările Micii Antante și ale Înțelegerii Balcanice. De o parte, tabăra promotoare a unei politici revizioniste imperialiste, interesată în dobândirea mijloacelor pentru relansarea cursei de reimpărțire a sferelor de influență și dominație, de cealaltă parte, țările interesate în conservarea statu-quo-ului politic și teritorial, în promovarea unei politici de securitate colectivă în măsură să garanteze pacea și independența popoarelor.

În confruntările ce vor jalona drumul omenirii spre 1 septembrie 1939, marcând astfel înfrângerea partizanilor politici de securitate colectivă și implicit neutralizarea Societății Națiunilor, pe fundalul „acomodărilor” marilor puteri occidentale la politica de conciliatorism, România s-a situat și a acționat consecvent, cu toate mijloacele disponibile, pentru combaterea oricăror acțiuni menite să destabilizeze climatul internațional, contracararea agresorilor și sprijinirea victimelor acestora. Rolul activ pe care a înțeles să-l joace România s-a materializat, încă în prima jumătate a anului 1934, prin participarea la constituirea *Înțelegerii Balcanice* (9 februarie 1934) care, alături de *Mica Înțelegere*, alianțe politico-militare regionale cu caracter defensiv, aveau menirea să asigure un plus de securitate semnatarilor și o stabilitate sporită a Societății Națiunilor. Reluarea relațiilor diplomatice cu Uniunea Sovietică la 9 iunie 1934 și intrarea primului stat socialist din lume în Societatea Națiunilor la 18 septembrie 1934 au deschis perspectiva unei tot mai apropiate colaborări între București și Moscova pe coordonatele politicii de securitate și apărare a păcii popoarelor. Astfel, sprijinind inițiativa Uniunii Sovietice de constituire a Pactului Oriental, Nicolae Titulescu se pronunța, la 2 septembrie 1934, pentru participarea României la pact sau, cel puțin, „să se găsească un fel de triplă combinație la care România și U.R.S.S. să participe, fie alături de Franța, fie împreună cu Polonia”¹. Angajată plenar pe coordonatele politicii de edificare a securității colective, România

comunica prin ministrul său de externe — cum se menționează în cunoscuta lucrare sovietică „Istoria celui de-al doilea război mondial 1939—1945” — „că va fi de partea Franței numai în cazul încheierii convenției franco-sovietice, iar dacă acest lucru nu se va realiza și Uniunea Sovietică va fi nevoită să caute alte căi pentru asigurarea păcii, atunci România va merge alături de ea”².

După eșuarea inițiative de constituire a Pactului Oriental, încheierea, la 2 mai 1935, a tratatului franco-sovietic și la 16 mai a celui sovieto-cehoslovac au fost apreciate de către oficialitățile din București drept momente cu semnificații deosebite pentru direcțiile de promovare a propriei politici externe. La 6 mai 1935, șeful diplomației române declara: „Suprapunând acordul franco-sovietic proiectului de acord ceho-sovietic și pactului dunărean dorit, Europa va fi în scurtă vreme acoperită de o rețea de acorduri regionale de asistență mutuală care ne vor permite să vedem viitorul cu mai multă încredere”³.

Receptând mutațiile intervenite în viața politică internațională și exprimând interesele și opțiunile oficiale românești, Marele Stat Major aprecia în septembrie 1935: „Situatia politică actuală a Europei este rezultatul unor evenimente care s-au desfășurat între anii 1933—1935 și anume: conflictul ruso-japonez în Extremul Orient; apariția la guvernare a Germaniei a național-socialiștilor; intrarea Rusiei în politica europeană”⁴. Impactul evenimentelor menționate, potențat de „denunțarea articolului 198 al Tratatului de la Versailles care a permis Germaniei să pășească în mod sigur și fățiș la reconstituirea putericeii sale armate”, ca și de manifestările politicii poloneze din ultimii doi ani ce arată destul de clar că „statul vecin tinde a-și schimba orientarea sa politică din trecut pe un drum diametral opus celui indicat de vechile acorduri cu Franța și Polonia” determinau Marele Stat Major să aprecieze că, în orice variantă ar fi evoluat situația politico-strategică în Europa, Germania nazistă și Ungaria horthystă reprezentau pentru România „inamicii declarați”. Nivelul înregistrat în acel moment de relațiile româno-sovietice și schimbările prefigurate în politica externă poloneză, după încheierea pactului de neagresiune germano-polonez, indicau Marele Stat Major român o schimbare de structură în liniile de forță ale sistemului defensiv național. În ipoteza declanșării unui „conflict generalizat”, la București se apreciau posibile următoarele variante în raport de pozițiile adoptate de Polonia și

PACE, SECURITATE, BUNĂ VECINĂTATE

Uniunea Sovietică: 1) Rusia și Polonia rămân neutre; 2) Rusia ne este inamică, aliată cu Germania și Ungaria, Polonia rămânând de partea noastră; 3) Sau Rusia rămâne neutră sau aliată cu noi iar Polonia ni se declară adversar, trecând de partea coaliției condusă de Germania⁵. Corespunzător concepției responsabililor politicii militare de la București, Uniunea Sovietică era considerată, în toamna anului 1935, în polida diferențelor de regim politic intern, un probabil aliat și un posibil inamic numai în varianta unei „răsturnări totale” ce ar fi dus la încheierea unei alianțe germano-sovietice.

Eșafodind și întreaga politică externă pe principiile ce stăteau la baza Societății Națiunilor și concepuând și apărarea națională drept o componentă a politicii de securitate colectivă, România a susținut activ toate inițiativele sau acțiunile concepute, să blocheze politica de revizii și agresiuni promovată de Germania nazistă și Italia fascistă. Astfel, în condițiile confruntărilor diplomatice internaționale ce au prefigurat declanșarea agresiunii Italiei împotriva Abisiniei, cînd Marea Britanie se declarase inițial pentru contracararea planurilor coloniale ale fascistilor italieni, Nicolae Titulescu informa guvernul de la Londra că țările Micii Antante „erau gata să urmeze linia Marii Britanii, chiar cu riscul că aceasta ar implica o ruptură a alianței tradiționale cu Franța”⁶.

Ocuparea zonei demilitarizate a Renaniei de către trupele hitleriste, la 7 martie 1936, a prilejuit din nou României exprimarea poziției pe care înțelegea să o adopte pentru a contribui la stăvirea politicii agresive a celui de-al treilea Reich. La 11 martie 1936, Nicolae Titulescu, în calitate de președinte în funcțiune al Micii Antante, dădea publicității o declarație pe cît de semnificativă, pe ațit de angajantă. Conform comunicatului publicat, Mica Antantă și Înțelegerea Balcanică declarau că „înțeleg să apere prin toate mijloacele respectarea tratatelor, inclusiv a celui de la Locarno”⁷. Cîteva zile mai tîrziu, la 18 martie 1936, ministrul francez la București, d'Ormesson, își informa guvernul că discursul rostit de Maxim Litvinov, la reuniunea Consiliului Societății Națiunilor de la Londra, prin care se propunea aplicarea imediată de sancțiuni eficiente împotriva Germaniei naziste, era apreciat în România ca fiind „exact poziția pe care ar fi trebuit să o ia Anglia. Cercurile național-făraniste care sînt mai mult ca altele favorabile U.R.S.S.-ului sînt în special satisfăcute de declarațiile d-lui Litvinov”⁸.

Atitudinea guvernului britanic, care a respins varianta unei reacții în forță împotriva încălcării tratatelor săvîrșite de cel de-al treilea Reich, „acomodarea” Franței la poziția Marii Britanii, la care s-a adăugat și fiascoul înregistrat de politica de sancțiuni aplicată Italiei după atacarea Abisiniei, au consecutat, după părerea majorității istoricilor ce s-au oprit asupra evenimentelor din primăvara și vara anului 1936, eșecul politicii de securitate colectivă. Chiar și în aceste condiții, negociind în vara anului 1936 încheierea unui tratat de asistență mutuală cu Uniunea Sovietică, Nicolae Titulescu a făcut eforturi disperate pentru a determina factorii de decizie politici din Franța să semneze un tratat de alianță cu Mica Înțelegere și Uniunea Sovietică, document ce avea menirea să garanteze respectarea condițiilor protocolului încheiat între ministrul afacerilor străine român și comisarul pentru afacerile externe al U.R.S.S., Maxim Litvinov, la Montreux, la 21 iulie 1936. Iritat de refuzul șefului guvernului francez de a semna tratatul propus, înaintea încheierii unui „nou Locarno occidental”, Nicolae Titulescu îi declara lui Leon Blum, premierul francez: „Dacă înțeleg bine, guvernul dumneavoastră nu vrea să înspăimînte guvernul scumpului nostru prieten Anthony Eden răspunzînd invitației pe care vi-o fac Bucureștiul, Praga și Belgradul de a lucra împreună cu Turcia și Rusia la realizarea Locarno-ului de est. Vă temei că noile angajamente să nu pară la Londra dic-

tate de considerente de politică internă. Ei bine, domnule Blum, am venit aici să ne plîngem de adîncă neliniște a țărilor mici prinse, fără voia lor, în menghina economică germană! Ele vor să știe dacă pot conta pe Franța căci, domnule Blum, la noi lumea se îndoieste de dumneavoastră! Liniștiți-ne, domnule președinte al Consiliului de Miniștri francez, sau cel puțin spuneți-ne adevărul! Noi nu uităm că nu v-ați apărut pe dumneavoastră înșivă la 7 martie, cum o să ne apărați deci pe noi contra unui agresor?”⁹. Comentînd acest ultim demers al ministrului afacerilor străine român, istoricul sovietic N.I. Lebedev menționează: „Răspunsul însă n-a urmat Apelurile lui N. Titulescu la lupta contra agresiilor erau primite cu tot mai multă răceală de către diplomații francezi care renunțau treptat la politica securității colective de dragul unei cîdăși cu statele fasciste pe seama țărilor mici și a U.R.S.S.”¹⁰.

Pozițiile adoptate de guvernele de la Paris și Londra tața de problemele securității statelor din Europa centrală și răsăriteană, degajarea celor două mari puteri apusene, după 7 martie 1936, de politica de securitate colectivă au determinat practic și înlăturarea lui Nicolae Titulescu, la 29 august 1936, din guvernul român. Urma o perioadă în care, așa cum aprecia chiar președintele Consiliului de Miniștri francez „spiritul de solidaritate internațională, sentimentul datoriei internaționale, obșnuița și voința de a acționa împreună cu deplină încredere s-au alterat și s-au pierdut puțin cîte puțin. De altfel, într-o lume dezorganizată, fiecare guvern trebuie să se gîndească la pericolul care amenință propria sa țară. Și Europa e plină de pericole”¹¹.

Analiza întregii politici externe, inclusiv a măsurilor și acțiunilor inițiate pe planul organizării apărării naționale, indică concluzia că România a practicat și în continuare aceleași linii directoare ce se eșafodau pe alianțele cu partenerii din Mica Antantă, Înțelegerea Balcanică, pe colaborarea cu Franța, Anglia și Uniunea Sovietică în concertarea eforturilor ca unică posibilitate de contracarare a politicii expansioniste și revizioniste promovată de Germania nazistă, Italia fascistă și aliații lor revizionști. În luna octombrie 1937, Carol al II-lea îi declara generalului Philipp Gamelin, șeful Marelui Stat Major francez aflat în vizită în România, că „dacă Franța și Cehoslovacia vor decide să se opună cu armele Germaniei, îi va lăsa pe ruși să treacă prin partea de nord a teritoriului său spre a merge în Cehoslovacia”¹². La sfîrșitul anului 1937, atașatul militar francez de la București își exprima convingerea că „în niștit în ceea ce privește frontierele sale cu Rusia și cu Bulgaria, statul major român rămîne puternic atașat la ideea unei colaborări militare cu Franța și cu Mica Antantă văzînd un pericol capital în expansiunea Germaniei spre Europa centrală prin Anschluss, prin încercuirea și distrugerea Cehoslovaciei și prin subordonarea Ungariei”¹³.

Chiar și în condițiile efemerei guvernări Goga-Cuza, cînd Berlinul își exprima deschis speranța într-o schimbare a politicii externe românești, Marele Stat Major român își fixa drept îndreptar al măsurilor militare ce urmau a fi materializate pe parcursul anului 1938 următoarele considerente de ordin politico-strategic: „Toate tratatele de alianță (ale României — I.T.) sînt defensive. Convențiile militare respective nu intră în vigoare decît în cazul cînd una din puterile Micii Înțelegeri, Înțelegerii Balcanice sau Polonia sînt atacate sau cel puțin amenințate. Ungaria și Bulgaria — în special Ungaria — sînt din ce în ce mai legate de Axa Berlin-Roma. Or, ideologia politică germano-italiană este diametral opusă ideologiei franco-rusești (...) În situația politică actuală — se continua în documentul de directivă strategică al Marelui Stat Major — nu este prin urmare cîtuși de puțin probabilă o alianță a Rusiei cu una sau cu toate puterile ce cad în sfera de influență a Germaniei și Italiei, ceea ce ar avea drept rezultat pentru

Politica externă a României în perioada interbelică:

noi un război la Est concomitent cu unul la Vest și Sud. Se poate întrevedea un război la Vest concomitent cu unul la Sud, tocmai pentru că ambele state vecine nouă — Bulgaria și Ungaria — sînt în sfera politicii germano-italiene. Documentul citat ne scutește de orice comentarii. Pentru factorii de concepție militară, deci pentru cei chemați să susțină pe plan militar poziția și politica externă reală a statului, inamicii României erau în orice variantă Germania și Italia, iar „ideologia” la care se considerau solidari era „cea franco-rusească”, respingîndu-se cu fermitate cea nazito-fascistă. Ungaria și Bulgaria dobîndeau consistență ca eventuali adversari, numai în măsura sprijinului celor două mari puteri fasciste. Desfășurarea evenimentelor politico-diplomatice din vara anului 1938 a evidențiat încă o dată faptul că și în condițiile deosebite de dificile determinate de refuzul Franței și Angliei de a interveni în sprijinul Cehoslovaciei, România a acționat prin toate mijloacele ce i-au stat la dispoziție pentru susținerea rezistenței aliatului din Mica Înțelegere. Încercînd să determine o angajare a Franței în sprijinul Cehoslovaciei, șeful Marelii Stat Major, după ce îi declara atașatului militar francez la București ca România își va îndeplini angajamentele asumate în cadrul Micii Înțelegeri și va interveni „în mod sigur” militar împotriva agresorului, continua prin a răspunde astfel la întrebarea dacă consideră „că este posibil să se oprească expansiunea germană?": „După părerea mea este ultima ocazie. Dacă este lăsată să treacă nu se va mai putea stăvili Germania și, în orice caz, aceasta (stăvirea Germaniei — I.T.) ar cere sacrificii enorme, pe cînd așăzi victoria pare sigură”¹⁴.

Avertismentul-angajament al Bucureștiului nu a fost recepționat la Paris. La 29 septembrie 1938, Chamberlain și Daladier — reprezentanții țărilor care își asumaseră printr-o serie de tratate internaționale obligația de a interveni în sprijinul Cehoslovaciei în ipoteza unei agresiuni — semnau împreună cu Hitler și Mussolini verdictul imperialist de la München.

Referindu-se la implicațiile politicii de conciliatorism practicate de marile puteri, în ajunul declanșării celui de-al doilea război mondial, asupra încercărilor de organizare a unei riposte ferme a tuturor statelor amenințate de expansiunea țărilor fasciste și revizioniste, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, arată: „Viața a demonstrat că acordurile de la München, toate tratatele și acordurile încheiate cu Germania hitleristă nu numai că nu au frînat politica de agresiune a nazismului, ci, dimpotrivă, au constituit o încurajare în realizarea țelurilor acestuia de cucerire și dominație a altor popoare”¹⁵.

Evenimentele lunii martie 1939, ocuparea Boemiei și Moraviei de către trupele germane și dezmembrarea statului cehoslovac, au demonstrat din plin că nu concesiile pe seama statelor mici erau în măsură să oprească drumul lui Hitler spre o nouă conflagrație mondială. Dimpotrivă! După Cehoslovacia, privirile însetate de pradă ale guvernanților celui de-al treilea Reich și acoliților lor revizionști se îndreptau asupra României și Poloniei. Se părea că marile puteri membre în Societatea Națiunilor au înțeles că instaurarea dominației naziste asupra țărilor din centrul și răsăritul Europei oferea Germaniei tocmai resursele necesare pentru răsturnarea raportului de forțe mondial și implicit amorsarea căii armate pentru cucerirea supremației mondiale.

Mobilizarea parțială a armatei române în luna martie 1939 și hotărîrea exprimată de întregul nostru popor de a-și apăra cu arma în mină independența și integritatea patriei au determinat, alături de alți factori, guvernele Franței și Angliei să acorde, la 13 aprilie 1939, cunoscutele garanții politice României, Poloniei și Greciei. „Dacă am garantat Polonia, Grecia, România — declara un cunoscut om politic britanic — nu am făcut-o pentru că simțim pentru polonezi, români

sau greci vreo particulară tandrețe în comparație cu etiopiienii sau albanezii, ci pentru că am înțeles că interesele noastre vi tale sînt intim legate cu ei și că un act de agresiune contra unuia este un act împotriva tuturor”¹⁶. Se părea că rațiunea își recîștiga locul cuvenit.

La 14 aprilie, deci a doua zi după anunțarea garanțiilor, Marele Stat Major român aprecia că în ipoteza declanșării unui conflict generalizat „coalitiunea rezultată din alianța franco-engleză sporită cu Polonia și Înțelegerea Balcanică (chiar fără Iugoslavia) poate opune inițial Axei germano-italiene și sateliților ei (Ungaria, Bulgaria și Spania) forțe sensibile egale, cu condițiunea ca intrarea în acțiune să se facă de la început solidar și simultan de toate puterile coalitiunii. În desfășurarea ulterioară a operațiunilor timpul lucrează contra centralilor în scurt timp coalitiunea poate căpăta o superioritate zdrobitoare — militară și materială — date fiind imensele resurse ale Americii, Sovietelor și vastelor imperii coloniale engleze și franceze”¹⁷. Scenariul imaginat și sperat de oficialitățile de la București nu oferea României decât o alternativă conformă opțiunilor întregului nostru popor, cea a unui membru activ al coalitiției antifasciste. „Oricare ar fi dificultățile prin care ar trece inițial România — își argumentau autorii studiului politico-strategic menționat concluziile —, victorioasă alături de coalitiune nu va avea nimic de temut atît în propășirea ei internă cît și în afirmarea ei ulterioară în concertul celorlalte state. În schimb, o Românie victorioasă alături de puterile centrale ar fi un stat vasal din punct de vedere economic, politic și cultural Germaniei”¹⁸.

Angajarea negocierilor dintre Anglia, Franța și Uniunea Sovietică pentru semnarea unui tratat tripartit de asistență mutuală între cele, trei mari puteri, membre ale Societății Națiunilor, făcea să reînvie speranțele în înlăturarea coșmarului ce preocupă popoarele amenințate de politica imperialistă de forță și dictat.

Aflat în vizită oficială la Londra și Paris, Grigore Gafencu se pronunța hotărît, la sfîrșitul lunii aprilie 1939, pentru înfăptuirea colaborării anglo-franco-sovietice, declarîndu-i lordului Halifax, în numele guvernului de la București, că „România se va integra în caz de război în sistemul de securitate anglo-franco-sovietic”; în capitala Franței, ministrul afacerilor străine român îi răspundea lui Bonnet la întrebarea dacă în cazul unui atac german România „ar accepta ajutorul infanteriei și aviației ruse? „Firește, în timp de război acceptăm orice ajutor iar România nu uită că Rusia, de fapt, a luptat întotdeauna de partea ei”¹⁹.

La 8 iulie 1939, atașatul militar german la București comunica unui trimis special de la Berlin, venit în România pentru a sonda starea de spirit existentă, că „După părerea sa e nevoie de o ocupare militară a țării pentru a-i folosi izvoarele de materii prime. Totuși, într-o asemenea situație populația s-ar opune în bloc acestei ocupații și ar duce rezistența pînă la extrem”²⁰. Concluziile atașatului militar german corespundeau pe deplin stării de spirit existente în România. Cu o înaintea declarațiilor colonelului Wahle, la 7 iulie, șeful Marelii Stat Major român emitea, în baza hotărîrilor adoptate într-o ședință restrînsă a Consiliului de Miniștri, ordinul secret de mobilizare și concentrare a forțelor destinate acoperirii frontierelor de vest și sud ale țării. Analiza situației internaționale care „devine pe zi ce trece mai serioasă” îl determina pe Armand Călinescu să-i telegrafieze lui Carol al II-lea, aliat al croazieră cu iahtul „Lucațărul”, că „ar fi bine dacă majestatea sa ar putea fi în țară înainte de 20 august. (...) Cu cît situația se încordează și conversațiile militare de la Moscova pot duce la un rezultat pozitiv este necesar să limpezim raporturile noastre cu vecinul de la răsărit. Eventuala acțiune militară a Sovietelor ne-ar crea o poziție delicată. În ajunul războaielor

din 1877 și 1916. România a avut ca primă preocupare asemenea lîmpeziri. Experiența trecutului ne impune cu atît mai mult această grijă²¹.

Êsuarea tratativilor tripartite anglo-franco-sovietice de la Moscova a consemnat nu numai fiascoul noii inițiative de securitate, ci și prăbușirea sistemului de garanții internaționale definite prin pactul Societății Națiunilor. În interviul șefului delegației militare sovietice la tratativele tripartite, mareșalul K.E. Vorosîlov, publicat în „Izvestia” la 27 august 1939, asupra cauzelor care au dus la eşuarea negocierilor, se menționează: „La fel cum nici trupele britanice și americane nu ar fi putut, în timpul ultimului război mondial, să coopereze cu forțele armate ale Franței dacă nu ar fi avut posibilitatea de a opera pe teritoriul francez, de asemenea, forțele armate sovietice nu ar putea coopera cu forțele armate ale Franței și Angliei fără să fie autorizate să pătrundă pe teritoriul polonez. În ciuda justetei, pentru oricine evidentă, a acestei poziții, misiunile militare engleză și franceză nu au fost de acord în aceasta cu misiunea sovietică, și guvernul polonez a declarat deschis că el nu are nevoie de sprijinul militar al U.R.S.S. și că nu-l vor accepta. Această circumstanță a făcut imposibilă cooperarea dintre U.R.S.S. și aceste țări. Aceasta este baza divergențelor. Pentru aceasta negocierile au fost întrerupte²². România, așa cum rezultă și din declarația mareșalului K.E. Vorosîlov, nu a fost angajată în negocieri și nici consultată asupra poziției pe care o va adopta în cazul că i s-ar fi cerut să accepte intervenția trupelor sovietice pe propriul ei teritoriu în ipoteza unei agresiuni a Germaniei naziste. Referindu-se la aceeași problemă, R. Wheatley menționează: „În politica unei activități diplomatice intense desfășurate la Varșovia de ambasadorii britanic și francez – românii nu au fost abordați deloc – nu s-a obținut acordul polonez pentru trecerea armatei roșii peste teritoriul polonez²³. La rîndul său, istoricul sovietic V.I. Sipols apreciază: „Cercurile conducătoare reacționare din acea vreme din Anglia, Franța și Polonia poartă întreaga răspundere pentru eşecul tratativilor militare

de la Moscova în urma cărora Reichul nazist a putut declanșa cel de-al doilea război mondial²⁴. Fără a ne pronunța aici asupra cauzelor imediate care au dus la declanșarea celui de-al doilea război mondial, ținem să menționăm faptul că nu cunoaștem nici un document din care să rezulte că guvernul de la București ar fi fost contactat pentru a-și exprima poziția față de problema ce a determinat eşuarea tratativilor de la Moscova și nici cei care indică „refuzul” românesc, pentru a-și argumenta tezele, nu citează vreun document în măsură să le susțină poziția. Toate acțiunile diplomatice și măsurile militare întreprinse de România în vara anului 1939 indică fără nici o rezervă concluzia ca forurile responsabile apreciau posibilă încheierea pactului tripartit de alianță anglo-franco-sovietic și, conform simțămîntelor ce animau întregul popor român, preconizau angajarea țării alături de statele care se opuneau politicii agresive a Germaniei naziste și Italiei fasciste.

Desfășurarea evenimentelor politico-militare pe arena europeană în august-septembrie 1939 a împiedicat însă materializarea acestei opțiuni a României, conformă integral intereselor fundamentale ale statului și poporului român.

¹ Documente vîneșnei politici S.R.R., t. XVII, Moskva, 1971, doc. nr. 237

² Istoria vtoroi mirovoi voini, tom I, Voennoe izdatelstvo, Moskva, 1973, p. 292

³ N. Titulescu, Documente diplomatice, Editura Politică, București, 1967, p. 640

⁴ Arh. M. Ap. N., fond 948, dosar nr. 434, f. 65

⁵ Ibidem f. 70

⁶ Geneviève Tabouis, 20 de ani de tensiune diplomatică, Editura Politică, București, 1965, p. 270

(continuare în pag. 36)

Sprijinul acordat de România și poporul român Cehoslovaciei și Poloniei, victime ale agresiunii fasciste

Eroica istorie a poporului român evidențiază între trasăturile ei fundamentale, definitorii umanismul locuitorilor meleagurilor carpato-danubiano-pontice, solidaritatea militantă cu lupta pentru independență și progres a altor națiuni. Dintre numeroase exemple se pot cita sprijinirea pe multiple planuri a revoluționarilor bulgari ce-și găsiseră adăpost în țara noastră în a doua jumătate a secolului trecut și ajutorul acordat marinarilor de pe „Potemkin” refugiați în 1905 în România din cauza prigoanei țariste.

În anii treizeci ai secolului XX, marcați, între altele, de acederea hitlerismului la putere în Germania, de înmulțirea prigoanilor, presiunilor și atacurilor statelor fasciste și revizio-

niste, poporul român s-a manifestat și a acționat cu hotărîre pentru apărarea independenței, suveranității naționale și integrității teritoriale a patriei sale întregite, împotriva repetatelor tentative de modificare a hărții politice continentale. În același timp, poporul român și-a făcut un punct de onoare din ajutorarea, sub multiple forme, a țărilor aflate în fața agresiunii statelor fasciste și revizioniste sau supuse atacurilor acestora.

Documentele diplomatice ale timpului, mass-media internațională, istoriografia consemnează, cu metode specifice domeniului, pozițiile active, militante pe care s-a situat România, de condamnare a agresorului și sprijinire a victimelor, fie ca

Politica externă a României în perioada interbelică:

s-au numit Abisinia, Spania republicană sau China. Sînt de notorietate condamnarea de către România, de la tribuna Ligii Națiunilor, a agresiunii împotriva Abisiniei efectuată de Italia fascistă și aplicarea liniei de sancțiuni economice împotriva agresorului, lupta sutelor de antifasciști români pe pămîntul Spaniei, mulți dîndu-și viața pentru înfrîngerea fascismului, precum și participarea românilor în îndepărtata Chină împotriva forțelor Japoniei militariste. Cunoscut fiind aceste manifestări de solidaritate activă, dar și multe altele, sînt cel puțin straniu și de neînțeles unele aprecieri eronate ce-și mai găsesc locul în istoriografia străină.

Răstălmăcind documente, răsturnînd elemente și evenimente din locul lor firesc și logic, omîțindu-se cu bună știință din „analiză” prezentarea datelor și faptelor care conferă autenticitate atitudinilor factorilor de decizie în fața unei situații, unii istorici de peste hotare încearcă acreditarea ideii că, datorită poziției obstructioniste (!?) a României din vara și toamna anului 1938, criza cehoslovacă nu a putut fi rezolvată decît prin formula adoptată la Mîunchen. Mai mult, se merge pînă acolo încît se afirmă că România ar fi avut un anumit rol în înfăptuirea planurilor hitleriste de dezmembrare a aliatei sale din Mica Antantă. Realitatea, cum rezultă ea din cercetarea obiectivă a surselor documentare, din coroborarea obligatorie a demersurilor diplomatice românești cu măsurile inițiate pe plan militar, din investigarea acțiunilor marilor puteri, a celor legate prin tratate de asistență mutuală cu Cehoslovacia în special, se prezintă cu totul altfel.

Occuparea Austriei de către cel de-al III-lea Reich, socotită nu cu foarte mult timp înainte un *casus belli*, a pus în evidență două lucruri: guvernele britanic și francez nu intenționau de fel să întreprindă vreo măsură pentru respectarea Pactului Ligii Națiunilor, a tratatelor și convențiilor internaționale, în final pentru stăvilirea revizionismului și ajutorarea țărilor amenințate; după cîștigarea Austriei, următoarea victimă a imperialismului hitlerist era Cehoslovacia. Din punctul de vedere al asigurării diplomatico-militare împotriva unor virtuale atacuri ale celui de-al treilea Reich, statul cehoslovac se baza pe alianța cu Franța (1925) și pe cea cu Uniunea Sovietică (1935). Subliniem că în pactul de reorganizare a Micii Înțelegeri (16 februarie 1933) singura variantă care făcea operantă această alianță — care cuprindea România, Cehoslovacia și Iugoslavia — era agresiunea Ungariei horthyste sau Bulgariei

monarho-fasciste împotriva unuia dintre semnatori. În ipoteza penetrării Wehrmacht-ului pe teritoriul cehoslovac, tratatul franco-cehoslovac devenea automat aplicabil, de intervenția militară a Franței depinzînd și intrarea în vigoare a pactului sovieto-cehoslovac.

Deși la București se concentraseră suficiente date ce dovedeau că guvernele francez și britanic vor adopta aceeași poziție ca în cazul Austriei și că nu erau dispuse să-și asume noi obligații față de nimeni, factorii de decizie români au răspuns pozitiv propunerilor U.R.S.S. de a „discuta posibilitatea trecerii forțelor armate sovietice prin teritoriul României în vederea acordării de ajutor Cehoslovaciei”. Desigur, convingerile și-au găsit o materializare de vreme ce reprezentantul sovietic îl informa pe ministrul cehoslovac de la București că „U.R.S.S. va respecta angajamentele pe care și le-a asumat și primirea ajutorului din partea Uniunii Sovietice depinde numai de Cehoslovacia însăși”². În timp ce la Paris, Georges Bonnet îl informa pe ministrul cehoslovac că Franța își va afirma „solidaritatea” ce va permite guvernului de la Praga să obțină o soluție „pacifică și onorabilă” (citește cedare), iar Londra îl trimitea pe lordul Runciman să medieze, România era pregătită, în condițiile în care Parisul și-ar fi respectat angajamentele, să permită tranzitul trupelor sovietice. Chiar și în lipsa unui răspuns ferm al Franței și a pasivității Ligii Națiunilor, factorii de răspundere politico-militară de la București au aprobat trecerea prin spațiul aerian a avioanelor de bombardament din U.R.S.S. spre Cehoslovacia. Din aprilie pînă la 27 iulie 1938 au survolat România aproximativ 50 bombardiere³; iar în cursul lunii septembrie 1938 s-a format deasupra teritoriului românesc un adevărat pod aerian⁴. Faptul nu a fost finit secret, el fiind comunicat și la Berlin, cu toate că o asemenea atitudine putea trezi reacții brutale din partea Reich-ului hitlerist.

În ciuda dezangajării franco-britanice, tot mai evidente, și conciliatorismului manifestat, România era dispusă să facă mai mult pentru sprijinirea aliatei sale. De la 19 septembrie

MIHAI RETEGAN

(continuare în pag. 41)

În ajunul CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL: din rapoartele atașajilor militari români (I)

Anii din ajunul celui de-al doilea război mondial au constituit o etapă de cîmplit zbucium și transformări politice în Europa. Prin amenințări directe, presiuni diplomatice, acțiuni subversive și prin forța armelor, treptat, Germania lui Hitler a zdrobit edificiul creat prin tratatele de la Versailles punînd bazele celui de-al treilea Reich și atentînd la securitatea și integritatea teritorială a statelor mici din centrul, estul și sud-estul

Europei. Austria a fost ocupată în martie 1938. Un an mai tîrziu, în martie 1939, au urmat desființarea statului cehoslovac și implicit dezintegrarea „Micii Înțelegeri” și apropierea pericolului german de granițele țării noastre, demonstrînd că cursurile politice și diplomatice românești soarta ce le paște pe țările mici.

În fața acestei succesiuni rapide a evenimentelor, a ame-

PACE, SECURITATE, BUNĂ VECINĂTATE

nițării politice și diplomatice directe, națiunea română și-a concentrat toate forțele pentru menținerea granițelor naționale recunoscute prin tratatele încheiate după primul război mondial, pentru apărarea integrității teritoriale și a suveranității naționale, dacă era necesar, chiar pe calea armelor.

Alături de popor, de toate forțele antifasciste din țară, armata era gata de sacrificii suprem pentru a nu ceda nici o palmă din pământul străbun. În același timp, însă, nu s-a preocupat nici un efort pentru a evita ajungerea la un conflict armat. În acest scop, diplomația militară a fost alături de cea civilă în lupta pentru menținerea statu-quo-ului, a alianțelor defensive ale statului român și a sistemului de garanții care asigura securitatea granițelor naționale în fața amenințării statelor fasciste și revizioniste.

Această etapă grea, care punea comandanții de o importanță deosebită în fața diplomației și armatei române, nu a surprins conducerea armatei și Secția Informații din Marele Stat Major nepregătite. Armata dispunea de un corp al atașajilor militari români bine pregătiți, cu experiență în munca de informații, fini observatori ai evenimentelor politice și militare din Europa. Ei au desprins corect, din noianul de evenimente, concluziile care priveau direct țara noastră și apărarea granițelor naționale.

Invadarea Austriei și înfăptuirea Anschlussului, politica militaristă, de agresiune tot mai pronunțată a Germaniei în estul Europei, au făcut pe primul ministru Armand Călinescu să solicite mai mult armată și în special Secția Informații din Marele Stat Major în formularea unor concluzii asupra intențiilor urmărite de politica Germaniei hitleriste în răsărit. În această privință, Secția Informații a întocmit raportul intitulat „**Tendențele, caracterul și evoluția expansiunii germane în sud-estul Europei. Privire specială asupra României în anul 1939**” pe care șeful Marelui Stat Major, generalul Florea Țenescu, l-a prezentat guvernului în ianuarie 1939.

La baza formulării concluziilor acestui raport, la care s-a lucrat în perioada octombrie 1938 — ianuarie 1939, au stat și datele cuprinse în rapoartele atașajilor militari români. Mai mult, direcțiile de acțiune ale acestora în anul 1939 s-au subordonat principalelor concluzii a raportului, care spunea: „*Cea mai probabilă intențiune a Germaniei, în acest an, este să realizeze etapa cea mai ușoară și mai sigură, adică penetrațiunea spre sud-est prin România, pentru a stăpîni gurile Dunării, a-și amenaja o bază puternică la Marea Neagră și a-și crea o puternică și largă bază de operații (strategică și economică), pentru ca să poată trece apoi la ultima și cea mai grea etapă în expansiunea sa spre est și sud-est.*”

Încă în anul 1938, la scurt timp după ocuparea Austriei de către Germania, atașajii militari români erau convingi că următorul pas al acestora va fi ocuparea Cehoslovaciei. Concluzionând asupra efectului pe care îl avea politica defensivă a Angliei și Franței față de Cehoslovacia, atașatul militar român la Berlin, colonelul Titus Girbea, informa Marele Stat Major, într-un raport din luna august 1938, că „*Cehoslovacia este angajată tot mai adînc pe calea concesiunilor. Marile puteri (Anglia și Franța — n.n.) au îndemnat-o la aceste concesiuni fiindcă nu dădeau nimic de la ele, dar în schimb scăpau de război. Concesiunile făcute de Cehoslovacia și cele pe care va putea să le mai facă vor duce la un compromis care va zdruncina moralul și încrederea republicii în noii săi aliați. Încă o dată se adevărește că aceste mari puteri se împacă pe spina-rea statelor mici.*”

Două luni mai târziu, în octombrie 1938, după înglobarea regiunii sudete de către Germania, același atașat militar semnală prin raportul informativ nr. 336/06.10.1938 trimis din Berlin: „*Din locul unde sint, dîndu-mi seama de ceea ce poate*

surveni, semnalizez urmările tragediei cehoslovace și faptele ce pot decurge pentru noi. Este de așteptat o reluare a campaniei revizioniste fășje și o subminare internă (...). Ea trebuie preîntîmpinată printr-o propagandă în țară și străinătate care să arate legitimitatea fruntariilor, constituției și forța noastră națională.”

În continuarea raportului, dînd dovadă de patriotism și un adevărat spirit realist, atașatul militar român la Berlin nu se sfia să sugereze Marelui Stat Major, conducerii armatei române că nu trebuie exclus sprijinul Uniunii Sovietice, pentru a tempera veleitățile de cuceriri ale Germaniei naziste. „*Ne trebuie un sprijin politic pe care să putem conta, chiar la est, ca cel mai tare și mai apropiat. Ne trebuie o armată puternică, care să impună respect tuturor și temere celor ce vor să ne știrbească*” — arăta atașatul militar.

Într-un raport înaintat imediat după ocuparea a ceea ce a mai rămas din statul cehoslovac după acordul de la München, atașatul militar român la Praga surprindea deosebit de plastic noua situație: „*Statul cehoslovac, cu organizarea rămasă după acordul de la München și chiar dezarmat fiind, forma un ghimpe în coasta Reichului, ghimpe ce ar fi putut deveni și mai periculos în cazul unui război, mai ales între Germania și Polonia.*” În continuare, colonelul Eftimiu raporta conducerii armatei consecințele nefaste pe care le va avea ocuparea Cehoslovaciei asupra țărilor mici, ca Iugoslavia și România, care nu fac politica Axei și al căror armament era importat în mare parte din această țară. Concluzionînd, atașatul militar român dezvăluie pericolul deosebit al actului agresiv întreprins de Germania hitleristă îndreptat nu numai asupra țărilor balcanice, dar însăși direcția imediată de acțiune a acesteia, atunci cînd afirma că: „*Prin stăpînirea Slovaciei și recent a Memelului (Klaipeda, port din Lituania — n.n.), se încercuiește Polonia.*”

Prin ocuparea completă a Cehoslovaciei, potențialul de război al Germaniei creștea în mod considerabil, atît prin capturarea materialului militar al armatei cehoslovace, cît și a industriei de război a acesteia. În felul acesta, țările membre ale „Micii Înțelegeri” erau lipsite nu numai de un important aliat, ci și de principalul lor furnizor de armament. Pe bună dreptate, atașatul militar român la Praga raporta Marelui Stat Major consecințele noului act agresiv al Germaniei: „*Ca o consecință, capturarea întregului armament cehoslovac și a potențialului de război din Boemia și Moravia îi aduce posibilitatea Germaniei să mai înarmeze încă 40 de divizii, precum și creșterea potențialului de război. Completa stăpînire a industriei de război cehă, singura furnizoare s-ar putea spune a statelor mici ce nu fac politica Axei și deci unele dintre ele chiar dușmane, dă posibilitatea Reichului de a le atrage de partea lui și a le forța chiar a vinde tot ce au Germaniei și mai ales materiile prime și alimentare.*”

Ocuparea Cehoslovaciei a constituit pentru atașajii militari români un semnal că Germania hitleristă nu se va opri în acțiunea sa de cucerire a „spațiului vital”. Întrebările pe care și le puneau aceștia erau: se va îndrepta Germania spre un nou război mondial? Care vor fi noile direcții de acțiune și expansiune ale puterilor Axei? Ce soartă va fi rezervată României în această situație?

Acestor întrebări grele, unii dintre atașajii militari români acreditați în diferite capitale ale statelor europene au căutat să le dea răspunsuri, să le găsească soluții, raportîndu-le cu promptitudine conducerii armatei.

(urmăre din pag. 9)

ligioase ca armă ideologică vor rămâne o constantă a metodelor românești de ridicare a moralului de luptă pentru toată epoca medievală și frații Asănești deschid o mare tradiție.

Într-un cuvânt, dacă e să-i judecăm după fapte, după comportament, după tactica de luptă, după metodele de agitație și de însușire a oștilor, așa cum le găsim descrise (și aceasta este a doua mare problemă de care aminteam), răscolaiți și conducătorii lor răspund tuturor semnelor „vlahilor” de totdeauna și de pe ambele maluri ale Dunării. Dacă este să-i judecăm după *vorbe* — cele spuse de ei și primite de ei —, atunci toată corespondența lui Ioniță cel Frumos cu papa Inocențiu al III-lea stă mărturie pentru conștiința sa de **român** — de descendent al românilor — și pentru aspirația de **conducător al bulgarilor și vlahilor**.

Conștiința politică a Asăneștilor este o formă aparte de conștiință, și poate că moștenirea lor cea mai prețioasă și mai actuală este de căutat tocmai aici. Ei nu sînt șefii unei răscoale **românești** sau **bulgărești**. Ei sînt conducătorii energici **unite** ale celor două popoare (G. Murnu a văzut cel mai bine problema)⁸. Popoare pe care le vede deopotrivă chemate să-și recapete libertatea și să facă împreună o mare istorie. Tocmai în modul în care au știut să imbine și să canalizeze spre victorie energiile celor două popoare stă marea importanță a acestei dinastii românești care a creat o nouă țară, care nu e doar o nouă ediție a vechiului imperiu bulgar: ei au creat în făgașul tradițional o țară a „bulgarilor și vlahilor” care a devenit repede, sub cel mai tânăr dintre frați, un mare **regat** (titlul de rege este obținut de la papa Inocențiu III) superior ca forță militară Bizanțului. Căci este un fapt indiscutabil că cei ce au eliminat Bizanțul din rîndul marilor puteri ale Europei medievale nu sînt cruciații occidentali din 1204, ci frații Asănești, în fruntea energiilor unite ale românilor sud-dunăreni și ale bulgarilor, cu concursul românilor de la nord de Dunăre și al migratorilor cunani.

În 1204 cruciații au pus mîna doar pe ruinele imperiului, care-și sfîrșimase oștile de forță militară unită a românilor și bulgarilor și fusese definitiv înlăturat de pe linia Dunării, unde nu va mai reveni decît tirziu și doar la vărsarea ei. Răscoala Asăneștilor este punctul de plecare al reconfigurării geografiei politice a Balcanilor și este totodată întîia confruntare victorioasă a românilor cu un imperiu opresor. Ei intră în istoria universală pe această poartă și le va fi dat să rămînă mereu paznici la o poartă asaltată de furtuni și de imperii. Începutul se face la sud, continuarea în nord.

Țara pe care au întemeiat-o Petru, Asan și Ioniță nu a fost deci un stat **național** și nici un **imperi**u de model bizantin. Țara pe care au realizat-o, fie și pentru puțină vreme, a fost o realitate politică aparte, în care energiile a două popoare de mari resurse militare, politice și culturale s-au găsit unite, multiplicîndu-se una prin alta și dînd o putere în stare să sfîrșimă militar Bizanțul și să-l scoată din rîndul marilor puteri europene, iar apoi să zdrobească și pe cuceritorii latini ai Constantinopolului, împiedicînd astfel hegemonia Occidentului asupra Peninsulei Balcanice. A fost o experiență unică, măreață, dar a cărei repetare au avut grijă alte imperii să nu mai aibă loc.

Din păcate, imediat după dispariția celor trei frați, evoluția lucrurilor duce la despletirea celor două fire de oțel. Tradiția pur bulgară a primului imperiu, dar și dramele sociale care-l duseseră pe acesta la prăbușire cîndva au redevenit dominante, o dată cu ambițiile imperiale din vremea țarului Simeon.

Ioan Asan II, fiul lui Asan I și al unei bulgăroaice, este unul din cei doi frați care au fost deplin înhămata la carul statalității bulgare. Despre el se poate spune cu deplină temei tot ceea ce s-a încercat a se spune despre părintele și unchiul său. Cu el culminează, dar se și încheie puterea și gloria militară și politică ale statului Asăneștilor. Ceea ce urmează după moartea sa în 1241 este declinul. Trei ani în urmă, în 1238, papa Grigore IX scria despre marele țar regelui Ungariei, Bela al IV-lea. Acesta din urmă, contemporan cu cel mai mare țar al evului mediu bulgar după Simeon, este totodată emitentul (în 1247) al unei faimoase „Diplome” acordate unui ordin militar-călugăresc instalat la nord de Dunăre. Din prevederile și realitățile înregistrate în diploma lui Bela al IV-lea se vede limpede că totul era pregătit pentru ca ramura ceaaltă a ramânimii să pășească pe marea scenă a istoriei continentului. De la moartea lui Ioan Asan II pînă la bătălia de la Posada nu au rămas decît 90 de ani!

Despărțiri, cele două energii sud-dunărene și-au urmat că proprii. Statul bulgar sub ultimii Asănești, apoi sub noile dinastii Terter și Șişman încetează a mai fi cea mai puternică realitate politică și militară a Balcanilor. Este prins în rivalitățile peninsulare, covîrșit de fulgerătoare ascensiune a Serbiei (care se constituise ca stat independent tocmai în urma lichidării puterii bizantine de către Asănești), subminat de fărîmarea feudală, împărțit în două „țarate” de fiii lui Ivan Alexander și lichidat în 1393 (Tărnovo) și 1396 (Vidin) de oștile lui Baiazid. Nu înainte de a reuși să-și transfere avîntul istoric și amintirea gloriei într-o minunată operă culturală, al cărei apogeu este atins prin geniul patriarhului Eftimie, contemporanul lui Mircea cel Bătrîn și corespondentul lui Nicodim de la Tamaș și al lui Antim al Ungrovlahiei. Prin patriarhul Eftimie om de stat și mare cărturar sub haina clericală, adevărat Răcheliu bulgar, marea tradiție, fericita tradiție a fraților Asănești renaște în crepusculul statului pe care-l creaseră. Patriarhul realizează acum o altă unire a energiei bulgare și române: în planul culturii. Dar nu cu românii sud-dunăreni, ci cu vigoaroasa ramură nord-dunăreană, aceea care va reuși să dea neamului întîia „Țară Românească” și o continuitate a vieții de stat și a vieții culturale pe care la sudul Dunării nu au putut-o păstra.

Tocmai forța și biruința românilor nord-dunăreni vor zugrăvi cultura statului asanid un azil la vremea de restrîngere a operei patriarhului Eftimie și va oferi șansa de a se salva și rodi printre români. Tradiția politică asanidă se va vărsa astfel în marea fluviu de viață istorică românească de la nord de Dunăre. Dar ea redobîndește din nou un sens adînc și mobilizator astăzi, cînd cele două popoare se află pe aceleași bătălii ca de ale unui ideal politic comun.

¹ Nicolae Șerban Tanașoca, De la Vlachie des Assénides au Second Empire Bulgare, în „Revue des études sud-est européennes”, tom XII (1981), nr. 3, p. 581.

² H. Mihaescu, Romanitatea din sud-estul Europei, în „Memorii secției de științe filologice, literatură și arte”, seria IV, tom VI, 1984, p. 128-129.

³ Fontes Historiae Daco-Romanae, vol. III, București, Editura Academiei R.S.R., 1975, p. 242-373.

⁴ Ibidem, p. 255.

⁵ Ibidem.

⁶ Cumanii cîtori de asemenea lăcașuri? Cît de numeroși erau o mîni de la sud de Dunăre pentru ca acești „Cosingeni” ai lor să ducă la lupte și victorii împotriva Imperiului bizantin? Imediat ce se descoperă mărturiile principalelor izvoare contemporane, construcțiile arheologice despre originea Asăneștilor își vădesc lipsa de consistență.

⁷ Fontes..., p. 257.

⁸ George Murnu, Românii din Bulgaria medievală, în Studii istorice privitoare la trecutul românilor de peste Dunăre, București, Editura Academiei R.S.R., 1984, p. 157-172.

România în războiul antifascist

Act istoric de suveranitate și demnitate națională, declanșat la 23 August 1944, sub conducerea nemijlocită a Partidului Comunist Român, pe fondul unor condiții interne pe deplin maturizate pentru acțiunea revoluționară și într-o conjunctură internațională care evolua în mod favorabil, ca urmare a victoriilor obținute de Uniunea Sovietică, a succeselor celorlalte țări ale coaliției antihitleriste și a mișcării de rezistență din multe țări europene, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din România a marcat în acești timp intrarea țării noastre în războiul antihitlerist.

În întregimea ei, fără nici o defecțiune — caz unic în istoria militară universală —, armata română a întors armele împotriva trupelor hitleriste când soarta războiului nu fusese încă decisă și s-a angajat plenar în luptele eliberatoare. În desfășurarea acțiunilor militare purtate împotriva ocupanților, întregul popor român a format o unitate de granit, fără scindările evidențiate în împrejurări similare din alte țări, care au dus la ciocniri fratricide sau chiar la războaie civile.

În cele opt zile de luptă insurecțională (23-31 august 1944), armata română, sprijinită de întregul nostru popor, a eliberat întregul teritoriu național aflat atunci sub jurisdicția guvernului român — circa 150 000 km² —, a nimicit numeroase forțe ale inamicului și a capturat o însemnată cantitate de material de război — 222 avioane, 438 nave etc. Victoria românească din august 1944 a avut remarcabile consecințe strategice asupra războiului mondial în ansamblul său, scurtându-l cu circa 200 de zile. Dispozitivul german de apărare din sud-estul Europei a fost pulverizat. Armatele sovietice li s-a deschis „Poarta Focșanilor”, ceea ce a permis străpungerea „din mers” a liniei fortificate Focșani-Nămoloasa-Brăila și înaintarea rapidă, nestingherită prin spațiul vast al Cîmpiei Române, eliberat de către forțele noastre, spre centrul Europei, pe direcția strategică a Văii Dunării, și spre Peninsula Balcanică, pentru a exploata „cel mai larg flanc deschis vreodată în războiul modern”, după cum aprecia cunoscutul istoric britanic B.H. Liddell-Hart. Mărețul act românesc a dat totodată o lovitură puternică coaliției dominate de Reichul hitlerist și din punct de vedere politic și economic.

Contribuția strategică a României la victoria asupra fascismului nu s-a limitat doar la consecințele actului întrării sale în războiul antihitlerist. După victoria insurecției din august 1944, armata română a acționat fără întrerupere, alături de forțele sovietice, în partea de vest și de nord-vest a țării, apoi pe teritoriile Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, într-un sector de front care s-a înscris pe una din direcțiile strategice importante de pătrundere spre centrul Europei.

De la 23 August 1944 și pînă la 12 mai 1945, armata română a străbătut prin lupte circa 1 700 km, de la țărmul Mării Negre pînă în apropiere de Praga, a traversat 20 de masive muntoase, a forțat sau trecut 12 cursuri mari de apă și a eliberat 8 717 localități (inclusiv cele din perioada 23-31 august 1944), între care 138 de orașe, contribuind la eliberarea unei însemnate zone geografice. O pătrime din efortul militar strategic al aliaților la vest de granițele României a fost depus de forțele armate ale țării noastre, care au eliberat 25-30 la sută din suprafața însumată a Ungariei și Cehoslovaciei. Pe acest glorios drum de luptă, pierderile proprii s-au cifrat la aproximativ 170 000 de militari (morți, răniți și dispăruți), iar cele provocate inamicului la 136 518 (prizonieri și morți). Semnificativ este și efortul economic românesc la marea victorie, desfășurat sub înflăcărata deviză lansată de Partidul Comunist Român — „Totul pentru front, totul pentru victorie!” —, care s-a cifrat la peste 1 300 000 000 de dolari, valută 1938.

Relevante pentru măsura contribuției României la victoria asupra fascismului sînt și aprecierile făcute în epocă, potrivit cărora România a ocupat locul al patrulea în cadrul statelor coaliției Națiunilor Unite, după Uniunea Sovietică, Statele Unite ale Americii și Marea Britanie.

ROȘIORI ROMÂNI PE VALEA HERNÁDULUI

În cadrul operației ofensive a Armatei 4 române pe valea râului Hernad pentru învăluirea și cucerirea masivului muntos Hegyalja (20 noiembrie — 18 decembrie 1944) contribuția roșiorilor din diviziile 1 și 8 cavalerie a fost substanțială.

În partea finală a acțiunilor ofensive, în apropierea graniței cu Cehoslovacia, prin episodul glorios de la Hidasnemety, Regimentul 1 roșiori are una din cele mai frumoase zile din istoria sa de peste o sută de ani.

Forțele celor două divizii, după ce au forțat Bodrogul, au

străbătut prin lupte masivul muntos și au ieșit în Valea Hernadului.

Între calea ferată la vest și înălțimile împădurite la est, Divizia 1 cavalerie, din care făcea parte și Regimentul 1 roșiori, trece la urmărirea inamicului pe direcția Abaujszanto—Korlat —Gonc. Regimentul, primind ca întărire un divizion de artilerie și unul de cavalerie, constituie gruparea tactică comandată de locotenent-colonelul Marinescu Florea, comandantul regimentului. Aceasta, flancată de regimentele 2 și 5 roșiori, con-

tinuă urmărire inamicului în ziua de 16 decembrie până a Pukang, cota 185.

Pentru ziua de 17 decembrie se preconiza ca, în cazul că inamicul nu s-a retras pe timpul nopții, atacul să înceapă la ora 9 de-a lungul șoselei spre Goncz, pentru a cucerii cota 212.

Atacul se desfășoară conform planului. Inamicul se retrage spre nord. „Gruparea Marinescu” își continuă înaintarea, pune stăpînire pe cota 212, pe intersecția de drumuri vest Goncz și pe localitatea Goncz. Trupele din dreapta eliberează localitatea Fony și înălțimile de la est de Goncz.

Odată cucerite aceste obiective, divizia ordonă continuarea înaintării spre nord pentru ca, pînă în seara zilei de 17 decembrie, un detașament călare din Regimentul 1 roșiori, împins cu repeziciune înainte, să pună stăpînire pe trecerea peste riul Hernad de la Hidasnemety, întregul regiment să fie la Hidasnemety; Regimentul 2 roșiori să bazeze comunicațiile care vin spre Hernad, iar Regimentul 5 roșiori să realizeze un cap de pod peste Hernad. Trupele vor fi sprijinite din plin de artilerie.

Către ora 16, Divizionul 1, comandat de maiorul Nițescu Dumitru, a eliberat satul Vilmany, printr-o manevră iscusită, iar la ora 16,30 eliberează satul Gonczruska. Un escadron urmărește îndeaproape inamicul, iar divizionul maiorului Nițescu continuă înaintarea. El avea misiunea să pună stăpînire pe trecerea peste Hernad și să facă siguranța acestei acțiuni din dreapta. Întregul detașament urmărește cu tenacitate inamicul care se retrage precipitat spre sat.

... S-a inserat. Avangarda escadronului 4 este oprită de inamic. Maiorul Nițescu organizează atacul cu folosirea tuturor forțelor. Inamicul și-a pregătît o rezistență pe liziera sud Hidasnemety. În linia întâi sînt angajate escadroanele 1 și 4, spațiul fiind foarte restrîns nu permite și angajarea escadronului 3. În dreapta este un canal de apă prea adînc ca să se poată trece, iar în stînga — malul Hernadului. Astfel, satul Hidasnemety, unde se intersectează șase șosele de retragere a hitleristilor și horthyștilor, ultimul punct de rezistență spre Košice, dă impresia „unei cetăți înconjurată de apă”.

Trupele noastre folosesc intens brandurile și tunurile antitanc pentru a-l sili pe inamic să se retragă, dar acesta rezistă. Maiorul Nițescu mai primește tunuri antitanc de 75 mm și intensifică atacul. Întunericul și neconcordanța dintre hartă și teren făceau și mai grea înaintarea. Nu se cunoștea exact unde erau cele două poduri peste Hernad. La ora 20,20 s-a pornit un nou atac. Inamicul, care dispunea de arme automate, tancuri, mașini pentru nevoile de deplasare și efective de mărimea unui regiment (Regimentul 24 infanterie maghiar, „împănate cu soldați și ofițeri germani”), nu trăgea pentru a nu se descoperi. Roșiorii au înaintat astfel 800 de metri fără ca inamicul să deschidă focul. Ai noștri au tras proiectilele incen-

diare și luminoase pentru a vedea satul și a incendia primele case. A luat foc prima casă din marginea satului în zona unde era și unul din poduri. Inamicul, descoperit, face mari eforturi să stingă focul, dar un vînt puternic a întins focul la alte șase case. Zona era astfel iluminată și inamicul descoperit. Se deschide o ploaie de proiectile asupra dușmanului. Maiorul Nițescu era peste tot. Dă ordine, coordonează focul, conduce atacul. Podul este reperat și se trimite o grupă de cercetare. După jumătate de oră sosește rezultatul cercetării: inamicul minează podul.

Primele case din sat sînt cucerite. Tragerea se lungeste pînă asupra podului. Plutoanele comandate de sublocotenentii Jianu și Dărăban asaltează podul. Inamicul este obligat să se retragă. Operațiunile de minare n-au putut fi încheiate și deci podurile au fost salvate. Începe operațiunea de curățire a satului. Au fost luați 280 de prizonieri din care și doi ofițeri unguri. S-au capturat branduri, mitraliere antiaeriene, material de transmisiuni, material anticar, chesoane de muniție și armament de tot felul. Inamicul în retragere a început bombardarea satului. Un proiectil a lovit în plin formația escadronului II. Comandantul și mai mulți subordonați au fost grav răniți.

Acțiunea Regimentului 1 roșiori din ziua de 17 decembrie a constituit cea mai importantă operațiune de pe întregul front al Armatei 4 române din acele zile. Prin cucerirea podului de peste Hernad și a capului de pod de la Hidasnemety unitățile române și sovietice au putut mai ușor să-și dezvolte ofensiva spre nord, pe teritoriul Cehoslovaciei. Operațiunea a fost dusă cu foarte multă vigoare, curaj și măiestrie militară.

S-au distins în mod deosebit: maiorul Nițescu Dumitru, comandantul divizionului 1, căpitanii Popescu Mircea și Ene Vasile, sublocotenentii Jianu, Dărăban, Savu, sergentul maior Oloeru N., soldatul Luțu N. și „toți ofițerii, subofițerii și trupa din aceste subunități”.

Ca jertfă de singe pentru victoria de la Hidasnemety regimentul a dat 11 morți și 24 de răniți din rîndul trupe și trei răniți din rîndul ofițerilor.

Prin ordinul de zi nr. 512 din 22 decembrie 1944 al Armatei 4 se consemna printre altele: „În operațiunile de la vest de Tisa detașamentul din Regimentul 1 roșiori... a dat un exemplu rar de vitejie și eroism, nimicînd întreaga garnizoană care apăra podul și capturîndu-l în perfectă stare... Pentru faptele de arme ieșite cu totul din comun și modul eroic cum s-au comportat pe cîmpul de luptă citez prin ordin de zi pe Armata 4 detașamentul de sub comanda maiorului Nițescu Dumitru și comandanții escadroanelor 1, 2 și 4, care s-au acoperit de glorie luptînd pentru înfrîngerea inamicului”.

Într-un ordin de zi al grupului de armate „General Jmaenco”, adresat generalului Avramescu, se subliniază: „Detașamentul din Divizia 1 de cavalerie de sub comanda maiorului Nițescu acționînd minunat a dat un rar exemplu de vitejie și eroism. Acest detașament a cucerit podul de peste riul Hernad, în zona Hidasnemety, care era apărat de nemți și pregătît pentru distrugere. Garnizoana inamică care apăra podul a fost în întregime nimicită, iar podul a fost capturat în perfectă stare... Ofițerilor... și trupele din escadroanele lor și întregul detașament, le adresez mulțumirile mele”.

Ofițerii și ostașii români care s-au evidențiat în luptele relatate mai sus au fost „citiți pe națiune”. Ziarul „Libertatea” din 22 decembrie 1944, menționa la rîndu-i fapta eroică a roșiorilor maiorului Nițescu. Pentru faptele lor de arme, maiorul Nițescu și cei trei comandanți de escadroane au fost decorați cu Ordinul „Mihai Viteazul”, clasa a III-a cu spade.

Astfel, roșiorii celui mai vechi regiment de cavalerie din armata română modernă, amintind de roșiorii lui Mihai Viteazul, de faptele lor glorioase de pe cîmpul de luptă al independenței și întregirii naționale, s-au acoperit de lauri și glorie și în războiul antihitlerist.

Subunitate română de cavalerie pe frontul antihitlerist

LA DATORIE ALĂTURI DE FORȚELE COMBATANTE

Colonel medic dr. GHEORGHE SANDA

În timpul războiului antihitlerist, armata română a dispus de o rețea sanitară eficientă pentru îngrijirea și recuperarea bolnavilor și răniților. Pe lângă fiecare divizie funcționa câte o ambulanță sanitară, iar la nivelul corpurilor de armată și la armate, spitale de campanie, echipe chirurgicale volante, infirmerii de gară, trenuri și automotoare sanitare. Existau, de asemenea, numeroase spitale de zonă interioară, depozitele și subdepozitele sanitare și farmaceutice, numeroase alte formațiuni sanitare.

La București, Spitalul Militar Central, deși cu localul grav avariat din cauza bombardamentelor aviației hitleriste și cu serviciile dispersate în patru locuri, și-a continuat activitatea. În interiorul Capitalei s-au organizat puncte medicale în apropierea locurilor de confruntare a forțelor insurecționale române cu trupele hitleriste, în casele locuitorilor din strada Izvor, Calea Victoriei, str. Brezoianu, str. Domnița Anastasia și cele din jurul Academiei Militare, de unde răniții erau evacuați la Spitalul Militar Central, la Spitalul Brîncovenesc, la Spitalul din Șoseaua Panduri și la Spitalul Colțea.

În mod operativ a fost organizat un punct de prim-ajutor la aeroportul Pipera unde, în localul Centrului Medical Aeronautic, un grup de medici militari activi și de rezervă primeau răniții care erau apoi transportați la Spitalul Asigurărilor Sociale din Piața Lahovary. Unii medici militari au însoțit răniții în avioanele de evacuare, fiind nevoiți să intervină chirurgical chiar în timpul transportului. Alții au opus o rezistență dărză împreună cu întregul personal, ca, de exemplu, atunci când trupe hitleriste au atacat Depozitul de materiale sanitare aflat în comuna Moara Domnească (Prahova).

Pe durata războiului antihitlerist, armata română a avut la dispoziție 123 spitale de zonă interioară, 12 spitale de campanie, 12 spitale de răniți ușor, 4 centre specialități, 9 echipe de deparazitare, numeroase echipe volante de chirurgie, trenuri sanitare, servicii de igienă și profilaxie, infirmerii de gară, trenuri-baie, secții de autosanitare, depozite medico-sanitare etc.

O parte din spitalele aflate în zonele de operații din Banat și sudul Transilvaniei au fost transformate în spitale de campanie, unde răniții și bolnavii, după ce primeau primul ajutor, erau evacuați cu autosanitarele la punctele de îmbarcare și apoi, cu trenurile sanitare, la spitalele de zonă interioară. Astfel, Spitalul Militar Oradea (evacuat la Turda) a funcționat la început ca spital de zonă interioară, devenind apoi cel mai mare spital pentru deservirea frontului antihitlerist. În clinicele din Cluj a funcționat Spitalul de campanie nr. 15, de la care răniții și bolnavii erau evacuați la Aiud și Mediaș cu trenurile și autosanitarele.

Serviciul sanitar a fost organizat astfel: asistența medicală a răniților începea la *postul de prim-ajutor batalionar*, de unde cu targa, pe jos sau cu cărucioare, cei loviți de gloanțe și schije erau evacuați la *postul de prim-ajutor regimentar*. Suprapus acestui post au funcționat *stațiile de trăsuri*. Evacuarea la *ambulanța divizionară* se făcea cu autosanitare. Când din motive tactice sau din cauza drumurilor rele, ambulanțele divizionare erau prea departe de linia frontului, între ele se intercala o *stație de trăsuri hipo* sau se trimitea înainte un *post chirurgical înaintat*.

Evacuarea mai departe la spitalul de campanie s-a făcut cu autosanitare și camioane. Ambulanțele au fost așezate de obicei la 7—8 km de linia întâi sau mai înapoi, în funcție de situația tactică.

În timpul luptelor desășurate după depășirea frontierelor țării, asistența medicală a întâmpinat greutăți datorită creșterii distanțelor dintre aliniamentul frontului și formațiunile sanitare din interior, personalul medical fiind obligat să depună eforturi sporite. Afluxul mare de răniți pe unitatea de timp a impus o judicioasă organizare a muncii și o considerabilă încordare a forțelor. Sînt numeroase exemplele de manifestare a înaltului sentiment al datoriei în asemenea împrejurări.

Obiectivele principale asupra cărora personalul medico-sanitar și-a îndreptat atenția încă din primele zile de luptă au fost tratamentul calificat al răniților și bolnavilor, evacuarea și

În linia întâi, sub ploaia de obuze și gloanțe, prin viscol și zloată, sanitarii români și-au făcut datoria îngrijind mii de luptători răniți în luptele cu hitleriștii

transportul acestora la formațiunile sanitare de campanie și la formațiunile medicale din zona interioară, precum și prevenirea epidemiilor.

Anotimpul neprielnic (toamna și iarna), terenul variat, caracterul îndârjit al luptelor din Ungaria și Cehoslovacia au făcut ca intensitatea activității medicale de campanie să se mențină permanent la un nivel ridicat. Datorită unei judicioase organizări a muncii și încordării forțelor, mai ales din partea chirurgilor, s-a reușit să se vindece și să se redea frontului un mare procent din răniți și bolnavii primiți. Astfel, numai la Armata a 4-a română, din totalul de 11 908 răniți neevacuați și rămași la ambulanțe și spitale de campanie, au fost recuperați 8 760 militari, adică 73,5%. Personalul medi-

oameni sau de cai, cărucioarele, săniutele, precum și căruțele și mașinile de aprovizionare folosite când se întorceau goale.

În lupta pentru prevenirea epidemiilor s-au folosit, încă din luna noiembrie 1944, băi improvizate și cuptoare de deparatare din cărămidă, ajungându-se ca, în ianuarie—februarie 1945, fiecare regiment să aibă o baie și un cuptor propriu. La același scop s-a organizat un cordon sanitar antiepidemic în centrele în: Oradea — Arad — Timișoara — Bekeșca. Pentru a evita pericolul propagării epidemiilor de pe front în țară. Datorită măsurilor riguroase antiepidemice și tacticii sanitare adoptate a fost împiedicată răspândirea epidemiei de tifos exantematic la trupe. Ca urmare, la 30 aprilie 1945 s-a înregistrat numai 24 cazuri de tifos exantematic, față de 311 maximum atins în perioada anterioară.

Greutățile întâmpinate de serviciul medical în războiul antihitlerist au condus la învățăminte prețioase, care după război au folosit la perfecționarea tacticii medicale de campanie și învățămintului medico-sanitar. S-a adevărit, încă o dată, că personalul cu care se încadrează serviciile medicale de toate țărilor trebuie bine instruit, încă din timp de pace, pentru a putea fi în măsură să lucreze chiar din primele zile ale războiului de apărare a patriei. Rezultatele muncii, pline de abnegație, obținute de medicii militari care au încadrat serviciile medicale de la unitățile spitalicești pot fi apreciate prin numărul mare de militari răniți și bolnavi ce au fost tratați, prin numărul celor salvați și redați serviciului militar, în miliilor, societăți. Dind dovadă de multă competență profesională, de un fierbinte patriotism și un înalt spirit umanitar, medicii militari și personalul sanitar auxiliar, de la brân-

SPITALE LA DISPOZIȚIA ARMATEI DE LA 24 AUGUST 1944 PÂNĂ LA 15 MAI 1945

ANUL	LUNA	SPITALE MILITARE PERMANENTE	SPITALE DE CRUCEA ROȘIE	SPITALE DE CAMPA- NIE ALE CRUCII ROȘII	SPITALE IMPROVIZATE	SPITALE ALE MINISTE- RIILUI SĂNĂTĂȚII	CENTRE DE CONVA- LESCENȚĂ	LAGĂRE DE PRIZO- NIERI	NUMĂRUL TOTAL DE PACIENȚI
1944	Aug.—Oct.	38	21	3	23	38	2	—	37 303
	Nov.	38	21	—	23	38	—	—	37 303
	Dec.	38	21	2	24	43	—	3	38 716
1945	Ian.—Martie	38	21	—	22	43	1	2	38 989
	Aprilie	38	22	—	23	41	1	3	38 500
	Mai	38	22	—	21	22	1	3	32 385

Arh. M.Ap.N., fond Direcția Superioară Sanitară, dos. 460/1/1946 11—163

cal de la ambulanțele și spitalele de campanie a depus o muncă deosebită și pentru îngrijirea bolnavilor. Anotimpul nefavorabil (iarnă) cu zăpezi și geruri mari, la care se adăugau și greutatea datorate terenului accidentat și dificultățile în aprovizionarea trupelor, au făcut să crească numărul bolnavilor în aceeași proporție ca acela al răniților. Dovedind pricepere și devotament, personalul medical a reușit să se achite în condiții remarcabile și de această obligație. Spre exemplu, la Spitalul de campanie nr. 1 al Armatei 1 române, mortalitatea bolnavilor în lunile noiembrie 1944 — ianuarie 1945 a fost în proporție de 1,8%—4%, fără să depășească procentul din spitalele de specialitate din țară.

Serviciul medical a întâmpinat greutatea în evacuarea răniților și bolnavilor provocate atât de lipsa comunicațiilor, cât și de insuficiența mijloacelor de evacuare și transport. Pentru a putea rezolva problemele specifice ridicate de lupta în teren accidentat și pentru a compensa lipsa mijloacelor de transport specializate, s-au folosit mult târgile improvizate, purtate de

dier și infirmieră la medicul șef de ambulanță sau spital, să constituie într-un adevărat front de luptă pentru salvarea militarilor răniți sau bolnavi.

Pentru activitatea umanitară depusă în slujba omului, susținută de medici și mii de infirmiere și brancardieri au fost citiți prin ordine de zi ale comandamentelor de mari unități sau de foste distincții cu numeroase ordine și medalii de război. Foarte mulți au primit felicitări scrise din partea organelor de stat române, ungare și cehoslovace, iar pentru îngrijirea răniților sovietici, din partea unor comandamente sovietice.

Păstrători ai bogatelor tradiții formate de personalul medical român pe cimpurile de bătălie de la Grivița și Plevna în vara anului 1877 și pe cele de la Oituz, Mărășești și Mărăș, din vara anului 1917, medicii militari s-au situat în primele rânduri ale luptei, pe tărîmul medical activitatea lor desfășurându-se fără întrerupere pe toată durata războiului antihitlerist și chiar multe luni după terminarea acestuia, pentru vindecarea rănilor provocate de război.

cea mai înaltă distincție românească conferită în războiul antihitlerist

Instituirea în toamna anului 1944 a unui model special pentru Ordinul militar „Mihai Viteazul”, cu care urmau să fie distinși ofițerii ce realizau fapte de arme excepționale în lupta contra forțelor fasciste, situează România printre puținele țări participante la coaliția antihitleristă ce au creat o înaltă distincție conferită exclusiv în acest conflict.

Decretul nr. 1935 din 18 octombrie 1944 specifica la art. 1: „Pe data de 23 August 1944 se înființează un nou Ordin Militar de război care va purta denumirea de Ordinul Militar „Mihai Viteazul» cu spade”. În continuarea decretului se arată că, de la data publicării sale, vechiul Ordin „Mihai Viteazul”, instituit în 1916, încetează de a mai fi acordat.

Decorația nou instituită avea, ca și cea precedentă, trei clase. Ea se putea conferi numai pentru fapte de arme excepționale săvârșite „în luptă de comandanți de unități care au adus faloase reale acțiunii locale sau au influențat favorabil operațiunile de ansamblu”.

Ca formă, ordinul se prezintă astfel: o cruce cu capetele brațelor în formă de floare de crin confectionată din metal comun aurit și emailat albastru închis, la care s-au adăugat două spade încrucișate între brațele crucii, așa cum fusese proiectat încă din 1938. În centrul aversului se află cifra încoronată a șefului statului român, iar pe revers — anul 1944. Clasele a III-a și a II-a erau surmontate de coroana regală din argint aurit de inelul căreia se prinde o panglică, din mătase moară de culoare vișnie, cu lizire aurii. Clasa a III-a avea diametrul de 40 mm și se prindea pe pieptul stîng, iar clasa a II-a — diametrul de 60 mm și se purta la gît (în comandorie). Clasa I — cea mai înaltă clasă — avea tot 60 mm diametrul și se purta sub formă de placă pe pieptul stîng (aceasta

nu era surmontată de coroana regală și nu avea revers).

Dintre sutele de brevete de decorare pe care sînt înscrise motivațiile decernării celui mai important ordin românesc de război am selectat unele aprecieri pentru a exemplifica eroismul și priceperea de care cadrele armatei române au dat dovadă în luptele deosebit de grele purtate împotriva unui dușman puternic, tenace, superior dotat,

pentru a sublinia, și pe această cale, contribuția adusă de țara noastră la zdrobirea mașinii de război naziste, stima, prețuirea și recunoștința contemporanilor și a generațiilor care au urmat pentru eroismul militarului român în războiul antihitlerist.

— Colonelului Toma Zotter, decorat „pentru energia și devotamentul de care a dat dovadă în operațiunile de la 23—31 august 1944, contra germanilor cînd, în modul cel mai perfect, datorită muncii și sprijinului său de conducere a reușit... să descongese de inamic zona petroliferă”.

— Generalului de brigadă Costin Ionașcu: „pentru bravura personală și priceperea deosebită cu care și-a condus divizia pe cîmpul de luptă, reușind prin acțiuni rezezi de zi și noapte să înainteze de la Dealul Singiorgiului prin Apahida dîncolo de Carci... Depășind avangărzile, intră în satul Ciochna, primul sat desrobît, apoi în Dicsad pe care-l curăță de ultimele elemente maghiare. În seara de 23.10.1944, intră în satul Mocenju și pune pe fugă cu statul său major patrulile germane, asigurînd legătura între colone...”

— Sublocotenentului Vasile Rusu „pentru curajul și spiritul de sacrificiu de care a dat dovadă în calitate de observator înaintat al divizionului în luptele de la Budapesta, avîntîndu-se cu postul său de observare în primele linii ale Regimentului 3 roșiori, de unde a condus focul bateriilor prin reglări de precizie și distrugerii masive grație cărora cavaleria și-a purtat deschide drumul.

— Generalului aviator Emanoil Ionescu, „pentru strălucita conducere în lupte a Corpului Aerian Român pe fronturile din Ardeal, Ungaria și Cehoslovacia, sprijinind cu foarte bune rezultate acțiunile ofensive ale Armatei I și a 4-a română, precum și ale Armatei a 6-a blindată și a 27-a rusă...”

Ordinul militar „Mihai Viteazul”
cu spade. Avers (sus) și revers

DOCTRINA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ ÎN EVUL MEDIU

Apărarea patriei prin lupta întregului popor

Închegarea voievodatelor române și apoi concentrarea acestora în statele feudale puternice (Moldova, Transilvania, Țara Românească) au asigurat atât dezvoltarea continuă a forțelor de producție, cât și conservarea ființei poporului, apărarea vetrei române în fața marilor imperii ale vremii.

Formate în condițiile unor lupte necurmte împotriva invadatorilor, voievodatele, apoi sta-

În lupta de la Posada (1330), ca în numeroase alte bătălii purtate de oastea noastră pentru apărarea gliei străbune, un rol deosebit l-a avut folosirea cu iscusință a terenului (reproducere după un desen din „Cronica pictată de la Viena”)

tele feudale românești, au trebuit de la început să acorde o atenție prioritară edificării unui organism militar capabil să transpună în fapt ideile doctrine generale ale epocii, care se materializau în anumite concepții strategice și care, în esență, însemnau „calea prin care un conducător de oști își apără țara și-i înfringe pe dușmani”, după cum se exprima gînditorul militar al vremii — Mauricius. Spre deosebire însă de alte popoare, lupta armată la români în evul mediu a îmbrăcat forma războiului de apărare dus de întregul popor în scopul nimicirii sau alungării invadatorilor.

Războiul de apărare cu participarea întregului popor străbate ca un fir roșu arta militară românească în evul mediu. Ne-o dovedește structura organismului militar a cărui componentă principală o constituia „oastea cea mare” formată din țărâtime, locuitorii orașelor și țărilor, precum și obligativitatea pentru fiecare locuitor al țării de a răspunde la chemarea patriei pentru a o apăra.

Armatele țărilor române din acea epocă erau superioare prin structură și principii de organizare multor armate ale vremii. Nicolae Bălcescu arăta în acest sens că „tot românul se naștea cu datoria de a fi soldat și de a apăra statul la vreme de nevoie, și cînd vrăjmașul călca pămîntul românesc, toată țara trebuia să fie în armă”.

Structurile organizatorice ale oștii specifice acestei perioade permiteau angajarea la luptă a întregii populații apte, fie încadrată în cetele și steagurile oastei mari, fie angajată în executarea ampleror lucrări de amenajare a teritoriului pentru apărare. În fruntea oastei țării se

găsea domnitorul, care era mandant al întregii oștiri, ceea ce permitea elaborarea unei concepții strategice unitare și în buințarea forțelor aflate la dispoziție după un plan de campanie unic.

Unele modificări în structura oștilor române din evul mediu s-au produs o dată cu apariția mercenarilor și armelor de portative. De menționat, însă, că mercenarii nu au constituit niciodată elementul de bază al oștilor române.

Așadar, înfruntîndu-se cu invadatori ce puteau să realizeze un raport de forțe net superior față de oștile române, domnii țărilor române au trebuit să angajeze în războaiele care s-au desfășurat să le susțină pe locuitorii țării capabili să poartă arme, iar pe cei care nu puteau să facă acest lucru să-i angajeze sub o formă sau alta în eforturile de război, iar apărarea să fie adoptată ca formă constantă de bază de acțiune strategică.

În evul mediu, apărarea teritoriului, ca tactică de apărare, era o tactică, cu participarea întregului popor, a cuprins cîteva etape caracteristice, strîns legate între ele, în cadrul cărora acțiunile militare se desfășurau pe baza planului elaborat de domnitor de sfatul său domnesc.

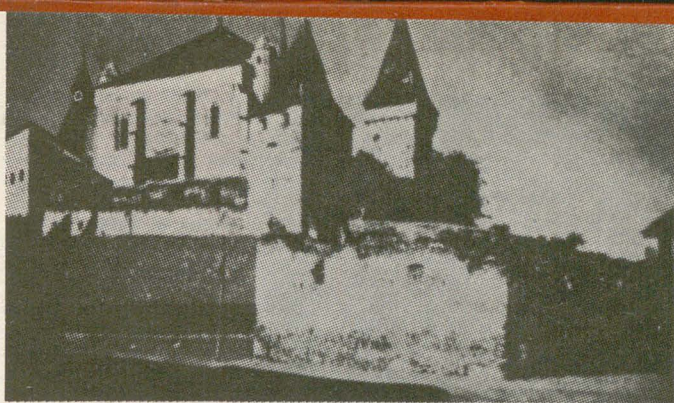
Într-o primă etapă se căutau să se împiedice pe cit posibil trunderea invadatorilor pe teritoriul propriu. Acțiunea era executată de cetele de luptă așa-zise „de margine”, care erau cele mai multe ori, folosind de obstacolele naturale (curgerea de apă, masive muntoase) și de cetățile „de margine”, printr-o ceașă pierderi invadatorului înaintea întirziau pătrunderea pe teritoriul propriu. Au fost și situații cînd domnitorii țărilor române

reușind să-și adune din timp oastea, să se opună cu hotărâre la fruntarii așa cum a procedat Mircea cel Bătrîn în 1394, Iancu de Hunedoara în 1456 și Mihai Viteazul în 1595 pe Dunăre și Pătrașcu Vodă pe Nistru.

Într-o a doua etapă, invadatorul pătruns pe teritoriul propriu era hărțuit continuu, zi și noapte, pe vreme bună sau rea, împiedicat să-și procure provizii pentru luptători și furaje pentru animale. Hărțuirea executată indeosebi de cete călări, dar și de cete de țărani pedestri, producea pierderi însemnate invadatorului, îi scădea moralul, menținând o stare de nesiguranță și provocând deseori panică în rândurile sale. Semnificativ sub acest aspect este atacul de noapte împotriva taberei lui Mahomed al II-lea, la 16 iunie 1462, despre care cronicarul Chalcocondil spune că Vlad Țepeș cu oamenii săi „... a năvălit, cînd era încă în tinerie și nimerind în partea dreaptă a taberei, a intrat deodată îndrăgănit și pînă în ziua a tăiat turci fără de număr...”, iar sultanul Mahomed al II-lea a fost silit să recunoască faptul că „nu poate să ia țara unui bărbat care face lucruri atît de mari și mai presus de fire”. Hărțuirea și atacul de noapte au fost componente ale măiestriei militare a lui Ștefan cel Mare în bătălia de la Baia din 1467.

Hărțuirea adoptată de oștile române în evul mediu mai urmărea și „dirijarea” invadatorilor spre locurile alese de domnitor pentru bătălia decisivă.

Într-o a treia etapă, invadatorul era angajat în bătălia decisivă, care era pregătită cu minuțiozitate, din timp și comporta: alegerea terenului, de regulă locuri înguste, gîtuite de obstacole (cursuri de apă, păduri, trecători etc.), unde inamicul nu putea să-și pună în valoare superioritatea numerică; adoptarea unui

Biserica fortificată din Biertan (Transilvania)

dispozitiv de luptă care să folosească la maximum avantajele terenului; lovirea invadatorului în flanc și spate etc. Astfel, la Vaslui, în ianuarie 1475, Ștefan cel Mare și-a constituit un dispozitiv de luptă cu trei componente: majoritatea forțelor încheadeau Valea Birladului; gruparea de lovire în flanc și spate dispusă pe Coasta Muntenilor (înălțime împădurită dispusă lateral stînga); detașamentul de diversivune format din luptători, buciumași, toboșari etc. dispus în Lunca Lipovățului (loc mlăștinos aflat lateral dreapta și în față). Acțiunea simultană a celor trei componente ale dispozitivului și nimicirea oastei invadatoare demonstrează calități de comandant de oști deosebite, geniul militar al lui Ștefan cel Mare.

Într-o a patra etapă, rămășițele oastei invadatorului erau urmărite pînă la alungarea lor completă de pe teritoriul propriu. Așa a procedat Ștefan cel Mare în bătăliile de la Vaslui și Baia, iar Mihai Viteazul, în urma bătăliei de la Tirgoviște în 1595, executînd urmărirea turcilor pînă la Dunăre, i-a izgonit la sud de fluviu.

Așadar, apărarea strategică

adoptată de țările române în evul mediu a avut la bază participarea întregului popor la lupta armată, ceea ce a constituit un factor de succes în marile bătălii pe care aceste țări le-au dus împotriva invadatorilor. Înfruntînd inamici numeroși, țările române au fost nevoite să-și edifice organisme militare capabile să transpună în fapt conceptul doctrinei de apărare a independenței și integrității lor teritoriale recurgînd la angajarea tuturor locuitorilor țării, apți de a purta arme, la lupta armată. Prin aceasta, apărarea patriei prin lupta întregului popor devine o constantă în arta militară românească medievală. Ea avea să dăinuie și în epoca modernă și contemporană, fiind ridicată la un nivel superior, în zilele noastre, grație ideilor, tezelor și concepțiilor strălucit formulate de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, comandantul suprem al forțelor noastre armate.

■ Colonel VASILE PRICOP

Idei și concepte

Actele de cancelarie ale statelor, țărările politice și militare, corespondențele oficiale și particulare, inscripțiile, istoriografia vremii, hagiografia, tratatele poliortecice, oglinzile principilor, artele plastice, arhitectura, geografia istorică feudală, studiul credințelor și mentalităților, deraliziata „anchetă subterană” a arheologiei, alături de celelalte metode măpăcifice ale investigației medieviste

ticii actuale, ca și de însăși reconstituirea desfășurării faptelor sînt capabile să dezvăluie multiple fațete ale evului mediu, inclusiv acelea a căror existență era greu de bănuît și este acum contestată.

O polemologie medievală românească rămîne să fie scrisă adunînd

într-un întreg ceea ce pînă acum a fost studiat și expus parțial sau fragmentar. Sursele sînt multiple, și cele literare, în cea mai mare măsură, cunoscute. Pași însemnați s-au făcut și pentru reconstituirea campaniilor și bătăliilor în contextul politic național și universal. Restituirea contururilor doctrinei militare medievale — și a oricărei epoci de altfel — presupune o viziune sintetică, dar nu rezuma-

Arcaș

tivă, a societății vremii. Cu atât mai mult a lumii medievale în care meseria armelor ocupă un loc atât de important. O societate în cea mai mare parte rurală, cu sate sau microzone geografice de posesori liberi, cu comunități mai mici sau mai mari ascultând de domnie, cu boierimea difuză în masa țărănimii libere, se reflectă perfect în instituția militară fundamentală — oastea cea mare. Ea cuprindea și contingentele orașelor, tirgurilor, ele însele complexe organisme militare, cu bresle specializate într-un domeniu al producției de armament și mai ales direct angajate în apărarea unui sector sau turn din zidul de incintă. Cetățile, mănăstirile fortificate, cu domeniile lor de sate, alcătuiau, ca și frontierele, plaiurile, vadurile, trecătorile, a căror funcționalitate militară depindea de comunitățile rurale adiacente, alte verigi ale organizării ostășești. Impregnarea militară a societății — după expresia profesorului André Corvisier¹ — evidentă pretutindeni în evul mediu, se constată astfel și în țările române. Oastea cea mare — instituție medievală general europeană menită să răspundă nevoilor de apărare în cazul unei invazii de amploare — a căpătat, în ținuturile carpato-danubiano-pontice, în secolele XIV—XV, o deosebită stabilitate și perfecționare, conferindu-i o adevărată unicatate pe continent atât datorită caracteristicilor economice și socio-politice locale, cât și situației geografice și strategice a acestora. Continuarea amenințării unor invazii asiatice de mari proporții — cum au fost cele mongolă (tătară) și turcă —, a agresiunilor marilor puteri ale vremii — regatele Ungariei și Poloniei — a impus consolidarea instituțională și perfecționarea organismului oastei

celi mari. Privită într-un plan general, societatea românească medievală este „o comunitate în armă”. Este binecunoscut pasajul *Istoriei polone* a lui Iăn Długosz despre armamentul cu care veneau la oaste țăranii români în vremea lui Ștefan cel Mare, arcul cu săgeți, sabia și pintenii². Dispunind acasă de armamentul necesar — în secolele XIV—XV la parametrii europeni —, deplasându-se călare la locul de concentrare a oastei, luptătorul român constituia o forță redutabilă. Mentalitățile și sensibilitatea vremii reflectă aceeași impregnare militară, un singur exemplu — în cuprinsul cronicilor, evenimentele militare ocupă spațiul cel mai întins.

Ideea fundamentală a strategiei medievale românești a fost aceea a apărării teritoriului țărilor române, a libertății și civilizației autohtone. Fi-rește, a unei apărări strategice, adică așa cum este ea definită de Clausewitz, o formă mai puternică a războiului prin care se urmărește obținerea victoriei, pentru ca, după dobândirea superiorității, să se treacă la atac, adică la scopul pozitiv al războiului³. O gamă largă de mărturii reflectă concepția apărării strategice românești. Astfel, o corespondență între Curtea de la Buda și Marele Magistru al Ordinului teutonic remarca, la 1476, pe românii care „au rezistat și rezistă încă la frontiera cu turcul și se împlinesc acum o sută de ani de cînd turcii luptă în toată vremea împotriva acelei patrii și pînă acum mai că nu l-au pricinuit vreun rău și doar Dunărea-i desparte pe unii de ceilalți”⁴. O va mărturisii, la 1595, în cursul altui război cu Imperiul otoman, Mihai Viteazul: „nu facem nimic altceva, numai, zi și noapte, ne batem la Dunăre cu dușmanul și, cel mai tirziu peste o săptămînă sau două, trebuie să dăm iar cu ei bătălia”⁵.

Acestei idei fundamentale, a rezistenței, i s-au asociat, pe potrivă evoluției situației geopolitice și ca reflex al saltului înregistrat în consolidarea statală, alte direcții dirigitoare în domeniul doctrinar. Va fi fost statul românesc medieval pururea în defensivă, acoperindu-și fruntariile și ținînd mereu sub armă „oastea cea mare”? Desfășurarea evenimentială cit și evoluția raportului de forțe sud-est europene — care nu a silit totdeauna și numai pe români la o prudentă apărare — împiedică un răspuns tranșant la această întrebare. Pentru că au existat etape în care în ansamblul doctrinei militare de apărare s-a impus ca prioritară direcționarea ofensivă a forțelor și mijloacelor ostășești românești.

Constituit în jurul nucleului tare al Munților Făgăraș, principatul Tare Românească era — așa cum a subli-

niat de mai multe ori Nicolae Iorga — prin însuși numele său oficial simbolul unui program politic de unificare a întregului pămînt locuit de români. A fost necesar un deosebit efort de aproape un secol pentru că Țara Românească să atingă Marea cea Mare și clisura Dunării. Ca și în cazul unificării ținuturilor răsăritene ale Moldovei, cele de la Dunărea maritimă ale Țării Românești au trebuit să fie eliberate de sub dominația tătară⁶. Ofensiva românească antimongolă, declanșată către mijlocul secolului al XIV-lea, a îngăduit, la scadența a patru decenii, unificarea ținuturilor românești de la Dunărea maritimă și pînă la Nistru. Procesul este similar, în liniile sale generale, celui petrecut în evul mediu sub arizorizonturi ale lumii romanice, în Peninsula Iberică, a reconquistei antice.

În același timp, doctrina militară românească, componentă inseparabilă a ideologiei politice făurită la Curtea de Argeș, Tîrgoviște sau București, a Suceava și Iași, la Alba Iulia și Hunedoara, a conceput valoarea drumurilor comerciale românești ca platură a traficului internațional după nimerita expresie a lui George I. Brătianu. Asigurarea libertății acestora a implicat nu doar un efort militar defensiv — deși într-o confruntare cu inamici superiori nimericește a fost preeminent —, ci și unul ofensiv, de apărare la mare distanță. Astfel se explică proiectele despu-

Sulițaș

lui Dobrotiță pentru stabilirea unei legături cu Trebizonda (1376) sau intervenția Moldovei lui Ștefan cel Mare în Crimeea, la Mangop (1475). O îmbinare a protecției, dacă nu a unirii românilor sud-dunăreni, cu necesitățile de menținere a libertății marii artere economice a Dunării, se regăsește în acțiunile militare de la Vidin (1370), Nicopole (1374), Karınovasi (Karnobat, 1393), treptat cristalizându-se conceptul apărării danubiano-maritime românești.

O idee fundamentală a doctrinei militare medievale românești a fost aceea a cruciadei antiotomane, nimerirea forței armate a turcilor fiind o cheazășie a desăvârșirii unificării ținuturilor din sud-estul Țării Românești și a consolidării frontierei meridionale. Întreaga politică militară și campaniile conduse de Mircea cel Bătrîn în anii 1394—1397 și 1401—1413 reflectă această orientare.

Războiul antiotoman din 1473—1486, declanșat de Ștefan cel Mare prin ruperea păcii cu Poarta, relevă aceeași îmbinare de cauze naționale și economice. Țara Românească trebuia să fie eliberată din legătura cu Imperiul otoman și unită în sistemul politic al Moldovei care cuprindea, de asemenea, și Transilvania. Este astfel perfect explicabilă celebra frază a lui Ștefan cel Mare din solia sa trimisă la Veneția (mai 1477) despre confederarea Moldovei cu „cealaltă Valahie”, Țara Românească, în efortul antiotoman¹. Intervențiile militare în nordul Dobrogei, contra otomanilor, ca și lupta pentru libertatea Mării Negre completează tabloul.

În pragul epocii moderne, Mihai Viteazul, după anihilarea forței militare otomane la sud de Dunăre în anii 1596 și 1598, a putut înfăptui unirea celor trei principate — Țara Românească, Transilvania și Moldova (1599—1600). Planurile sale politice

De strajă
(reproducere
după
un desen
de D. STOICA)

și militare de perspectivă vizau ținuturile pontice ale Moldovei — Cetea Albă și Chilia —, Dobrogea, Banatul, a căror eliberare era la ordinea zilei în vara anului 1600. Totodată, în negocierile cu imperialii romano-germani, domnul solicita să fie recunoscute în hotarul nord-vestic al marelui principat românesc „Oradea cu ținutul Bihorului și Hustul cu ținutul Maramureșului și ținutul Crasnei și al Solnocului și al Sărăndului”². Era, în fapt, unificarea românească în limitele etnice ale vremii.

Într-o multitudine de forme și expresii, gândirea politică medievală românească a sintetizat și aplicat astfel, prin variate mijloace, și o doctrină militară activă, aceea a unificării statale. Această direcție doctrinară a fundamentat un război just, întemeiat pe dreptul legitim.

■ SERGIU IOSIPESCU

¹ André Corvisier, *Armée et société en Europe de 1494 à 1789*, Paris, 1976, p. 16-22.

² Cf. Ioan Ursu, Ștefan cel Mare, *București*, 1925, p. 349.

³ Carl von Clausewitz, *Despre război*, *București*, 1965, p. 332.

⁴ N. Iorga, Cîteva documente privitoare la Ștefan cel Mare, *apendice la N. Iorga, Istoria lui Ștefan cel Mare pentru poporul român*, *București*, 1966, p. 280.

⁵ P.P. Panaitescu, Documente privitoare la istoria lui Mihai Viteazul, *București*, 1936, p. 15.

⁶ Șerban Papacostea, Triumful luptei pentru neamțare: întemeierea Moldovei și consolidarea statelor feudale românești, în *Constituirea statelor feudale românești*, *București*, 1980, p. 165-193.

⁷ Documentele lui Ștefan cel Mare, *publicate de Ioan Bogdan, vol. II, București*, 1913, p. 344 [*Jo ho solicitado de cazar Basaraba vayvoda de l'altra Valachia et de metter un altro signor christian, zoe el Drachula per intenderse insieme*].

⁸ Mihai Viteazul în conștiința europeană 1. Documente externe, *București*, 1982, p. 373.

Terenul — factor al puterii militare și al victoriilor românești

Colonel dr. GHEORGHE TUDOR

Exegezele asupra gândirii și artei militare românești pun în atenție faptul că în amplele și durele confruntări cu armatele imperiilor și regatelor expansioniste ale timpurilor, conducătorii noștri de stat și de oaste au valorificat la cote superioare avantajele oferite de spațiul carpato-danubiano-pontic în ansamblul său, și din

fiecare zonă și pe orice direcție de invazie dușmană, considerându-le ca făcând parte din rîndurile acelor factori care asigură învingerea unei puteri mai mari cu alta mai mică. Pornind de la faptul real că „Românii, mai aproape de natură, au recurs la natură, pentru a le da mijloacele de a-și mări puterile și de a micșora pe

acele ale dușmanului”¹, găsim de cu vîință să afirmăm deci că atît conținutul, cît și multe dintre trăsăturile gândirii și artei militare românești au fost determinate de mediul natural pe care s-au conceput și desfășurat acțiunile de luptă. Utilizarea obstacolelor naturale — cursuri de apă, lanțuri montane etc — în efortul de

apărare a constituit o permanență în îndelungatul trecut istoric al poporului nostru. „Aici în linia Putnei și a Siretului de jos s-a făcut cea dintâi întărire spre a ține piept năvălirii hunilor (373) — consemna Simion Mehedinți — și tot aici s-a hotărât lupta dintre români și germani la 1917”². „Multe lupte însemnate — scria Constantin C. Giurescu — dintre care aceea hotărâtoare de la Posada (1330), între Basarab întemeietorul și regele Carol Robert, precum și luptele pentru întregirea statului național s-au dat în munți”³.

Avantajele naturale oferite de spațiul carpato-danubiano-pontic și amenajările executate sub diferite forme ne apar în retrospectiva istoriei atît ca factor al puterii militare, cît și condiție a izbînzilor obținute în secolele XIV—XVI — epoca de glorie a oastei celei mari. Aceste calități obiective ale terenului au fost conferite de faptul că armata română nu lupta într-un spațiu geografic „neutru”, ci pe solul național care i-a fost un permanent și de nedespărțit aliat în grelele și durele războaie desfășurate împotriva unor armate, de regulă, mult mai numeroase și mai complet echipate de luptă. Bătăliile pentru apărarea libertății s-au dus pe acest pămînt pe care „s-a depănat viața noastră, veac de veac, sub aspre lovituri ale sorții”⁴, tot „aici s-a jucat drama noastră stropită cu belșug de lacrimi și sînge în două mii de ani”⁵.

Epopeea ostășească a României medievale, în care factorul geospațial a jucat un rol esențial, pune în evidență, cu forța probatoare a adevărului istoric, capacitatea comandamentului român de a-și asocia terenul ca factor al luptei armate, fiecare fază a confruntării ostășești fiind în strînsă armonie cu configurația și caracteristicile acestuia.

Expresie a virtuților și inteligenței ostășești românești, bătălia de la Rovine din anul 1394 este tipică în această privință. Desfășurată la o distanță de aproximativ 20 kilometri sud de Pitești, pe malul Argeșului, unde terenul era mlaștinos și în mare parte acoperit cu păduri, obstacole amplificate și de săparea unui șanț larg și adînc umplut cu apă, bătălia la care ne referim dă relief măiestriei cu care comandamentul român a știut să-și facă din solul național un puternic aliat. Istoricul P.P. Panaitescu consideră că „apărarea românilor a fost așa de puternică și de neașteptată, încît expediția lui Baiazid s-a terminat printr-o înfrîngere și Mircea a rămas nu numai stăpîn în țara lui, dar a putut mai tîrziu să ia ofensiva”⁶.

Luminos exemplu din marea epopee a luptei poporului român împotriva invadatorilor, bătălia de la Vas-

lui din ianuarie 1475, una dintre capodoperele artei noastre militare, ne oferă o frumoasă imagine asupra modului în care factorul geospațial poate fi asociat altora pentru a obține victoria în bătălie și în campanie. Zona aleasă de Ștefan cel Mare era deosebit de favorabilă armatei române deoarece era „în locul unde pînul Racovăului se vărsa în Birlad, făcînd o mlaștină între păduri (unde — n.n.) trecerea era deosebit de primejdioasă. Un pod de lemn lega cele două rîpi, pod bun pentru drumeții obișnuiți (...), dar cu totul nepotrivit pentru a ține greutatea cămîlelor, a tunurilor, a miilor de cai, a zecilor de mii de oameni — bulucul, veșnic în-

Bătălia din Codrii Cosminului (1497) dintre oastea lui Ștefan cel Mare și cea a regelui polon Ioan Albert, cînd, așa cum scrie și în Analele Rutene, domnul Moldovei „i-a lovit (pe dușmani — n.n.) fără milă și i-a fugărit pînă la graniță, bătîndu-i și ucigîndu-i...” (Reproducere după un basorelief al monumentului lui Ștefan cel Mare înălțat în Iași)

grămădit, al turcilor”⁷. La rîndul său, cronicarul turc Kemal-Paşa-Zade scria, referindu-se la locul stabilit de Ștefan cel Mare, că „De cele două părți ale sale se aflau păduri, încît nu era cu putință să se treacă în spatele lui din nici o parte, iar din față nu se putea merge de loc spre el”⁸. Aotimpul de iarnă ales de Mohamed II pentru campania din anul 1475 a determinat apariția unui nou impediment pentru armata otomană, folosit cu abilitate de români. Este vorba de gheața care s-a asociat mlaștinilor și pădurilor, așa încît pe otomani „Mlaștinile îi înghețau, pădurile îi prindeau în brațele lor negre, dîndu-i în puterea românilor, gheața rîurilor se sfărîma, prăbușindu-i în adîncimi”⁹.

Rovine, Vaslui și alte bătălii date în condiții asemănătoare de spațiu și timp pun în evidență felul în care terenul a intrat în paleta factorilor victoriilor medievale românești. „Atragea dușmanului în cursa întinsă — arăta generalul Radu Rosetti —, zdrobirea și apoi urmărirea resturilor armatei turcești s-au făcut cu o

măiestrie care cinstește deopotrivă și pe Ștefan, care a conceput și condus acțiunea, și pe ostașii care au executat operațiile”¹⁰.

Din cele mai vechi timpuri munții au jucat un rol însemnat în evoluția și lupta poporului român pentru unitate, libertate și neatințare. Situațiile au fost adesea de așa natură încît „Ne-am lipit de Carpați cînd au năvălit valurile invaziilor și ne-am sculat iarăși, după cutremurele care păreau că ne îngroapă, cu aceeași conștiință, întărită că sîntem români...”¹¹ Redînd într-o formulare de extremă concizie, rolul deosebit de important jucat de Munții Carpați în viața și lupta poporului român, tovarășul

Nicolae Ceaușescu arată că „primii piscurile înalte ale munților, ne dă și mai bine seama ce a îmbărbătat întotdeauna și a păstrat treaz sentimentul național al poporului nostru, ce l-a îndemnat ca în cele mai grele timpuri să-și apere glia prin lupte grele. Aici s-au născut moșii și strămoșii noștri, aici este locul poporului român! Oamenii care au trăit pe aceste meleaguri, pe aceste înălțimi au iubit întotdeauna — ca și căprioarele, ca și păsările — libertatea, simțind că nu pot trăi decît în libertate, stăpîni pe țara lor, pe destinele lor”¹².

Aceste aprecieri apar totodată și ca o temeinică motivație a eforturilor și a felului în care a înțeles oștirea română să folosească condițiile terenului muntos-impădurit pentru a apăra țara. Dintre numeroasele și structurile bătălii purtate de români în Carpați ne vom referi doar la câteva, suficiente însă pentru a da o presie gîndirii și artei noastre militare în domeniul de referință, lăsat de pildă, confruntarea care a avut loc în anul 1330, „Domnul român (Bas-

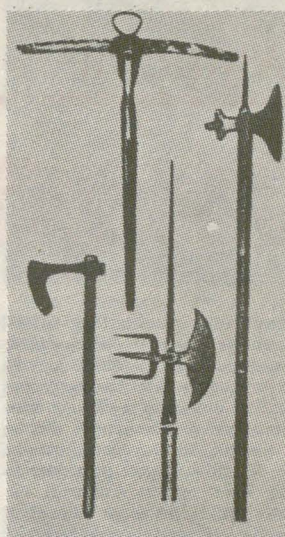
rab I — n.n.) aduce pe rege prin o retragere prefăcută, în loc strimt, mărginit de doi pereți înalți și peste tot cuprinși de o pădure neagră, unde, năvălind deodată oștile române din toate părțile, prăvălind peste capetele unguirilor arborii tăiați și stinzi rostogolite, fac în armata ungurească un măcel îngrozitor. În lupta de la Posada (...) românii alergică pe sus aruncând săgeți asupra oștii ce era în fundul drumului¹². Victoria raportată de oastea lui vodă Basarab la Posada a avut o mare importanță politică în istoria Țării Românești. Ea a consolidat Țara Românească, de curând întemeiată, arătând totodată că aceasta era un organism viguros, cu reale perspective de dezvoltare și de înflorire, capabil să-și apere independența împotriva unor agresori hrăpăreți și puternici. La Posada a fost „o biruință mare și întreagă, rodnică în urmări, fiindcă lupta se dădea în direcția naturală a dezvoltării noastre și pe pământul nostru, ocrotitor pentru ai săi”¹⁴.

Este semnificativ faptul că șefii de state și de oaste români au inclus în planurile de campanie posibilitatea ducerii luptei în munți chiar și atunci când bătălia se angaja în zona dealurilor subcarpatice sau la glezna Carpaților. Din acest punct de vedere se impune modul în care Ștefan cel Mare a acționat pentru înfrângerea armatei ungare în bătălia de la Baia care a angajat retragerea spre zona muntoasă. Așa se explică faptul că el a luat măsuri pentru amenajarea terenului în acel loc prin care se întrevădea întoarcerea rămășițelor armatei lui Matei Corvin. În acest sens, Nicolae Iorga scrie că „De mult, la pasuri lucrau satele vecine grămădind asupra bolovanilor risipiți de pe munte trunchiuri de copaci tăiați din pădurile bătrâne, lanțuri de mărăcini, pinza înepătoare a pinilor”¹⁵. Ca urmare, în momentul în care au ajuns la lanțul muntos, luptătorii unguri au găsit trecerile blocate. „Hotarul se trecu în învălmășeală — menționează N. Iorga — printre buștenii, mărăci-

nii și spinăria care crescuseră la loc de cînd Mateiaș își deschisese un drum prin acest zăgaz sălbatic. Trăsurile fură date focului; tunurile se ascuseseră în gropi ca să nu cadă în mâinile moldovenilor”¹⁶. Locuitorii din zonă au desfășurat acțiuni de hărțuire a inamicului. Și prin munți, prin poteci, le ținea calea țărani, trimiși de aceia treabă gata, îi tăia cu coase, cu fușturi și topoare pre ciți-ș timpina”, consemnează cronicarul Nicolae Costin. A fost un „urias dezastru”, scrie cronicarul polon Długosz, pentru că „Partea mai mare a armatei ajungînd în munți și găsind drumul închis cu arbori prăvăliți, după ce își arse carele și alte bagaje și după ce îngropă în pămînt 500 de tunuri, ca să nu pună mîna moldovenii pe ele, scăpă cu fuga”.

Asupra modalităților de organizare și ducere a bătăliei în teren muntos împădurit, imaginea se poate ușor întregi cu cele petrecute în Codrîi Cosminului unde oastea română a înfrînt invadatorul în anul 1497. Ștefan cel Mare a trimis înainte oameni „ca să apuce calea la Codrîi Cosminului, să secuiască pădurea, să o întineze, ca să o poată porni asupra oștii deacv vor între în pădure. Iar el cu toată oastea au tras după dinșii și cu 2000 de turci. Și a patra zi i-au agiunsu intrînd în pădure, gioi, octomvrie, 26 zile, și (...) lovindu-i de toate părțile și năruind copacii cei întinați asupra lor, multă oaste leșească au perit, unii de oșteni, alții de țărani, ce le cuprinsese ca cu o mreață calea, alții de copacii cei întinați. Așa pierzînd puștele, lăsînd steagurile, carile toate le-au adunat Ștefan vodă, și ei, cine cum au putut, în toate părțile s-au răschirat prin păduri, de au scăpat pușini afară. Și singur craiul cu pușine ce rămăsese stringîndu-să, s-au adunat într-un ocol, la sat la Cozmin”¹⁷.

Cele cîteva exemple sînt de natură să susțină afirmația că atît Carpații, ca și Dunărea și rîurile mai importante din spațiul carpatodanubiano-pontic au constituit tot aștea ob-

Arme medievale folosite de ostașii români în lupte

stacole naturale deosebit de puternice de care s-au lovit invadatorii și unde aceștia au plătit scump îndrăzneala de a călca pămîntul românesc.

¹ General Radu Rosetti, *Istoria artei militare a românilor pînă la mijlocul veacului al XVIII-lea, București, 1947, p. 189*.

² Simion Mehedinți, *România, Editura Îbrăriei Sococ, ed. a III-a, București, 1935, p. 13*.

³ Constantin C. Giurescu, *Formarea poporului român, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1973, p. 16*.

⁴ Octavian Goga, în *Prefața la Kurt Hiescher, „România. Natura. Clădiri. Viața populară” (F.A. Brockhaus), Leipzig, 1933, p. IX*.

⁵ Ibidem p. VII—VIII

⁶ P.P. Panaitescu, *Armata lui Mircea cel Bătrîn (extras din „Convorbiri literare”, septembrie-octombrie 1942), București, 1943, p. 7-8*.

⁷ Nicolae Iorga, *Istoria lui Ștefan cel Mare, Editura pentru literatură, București, 1966, p. 129*.

⁸ Cronici turcești privind țările române, *Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1966, p. 127*.

⁹ Nicolae Iorga, op. cit., p. 131.

¹⁰ General Radu Rosetti, op. cit., p. 236.

¹¹ Barbu Delavrancea, *Jurnal de război, Editura Militară, București, 1972, p. 97-98*.

¹² Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 10, Editura Politică, București, 1975, p. 768*.

¹³ Maior D.I. Georgescu, *Istoria armatei române și a războaielor poporului românesc, ediția I-a, București, 1928, p. 9*.

¹⁴ Nicolae Iorga, *Istoria armatei românești, București, 1970, p. 43*.

¹⁵ Nicolae Iorga, *Istoria lui Ștefan cel Mare, Editura pentru literatură, București, 1966, p. 94*.

¹⁶ Ibidem, p. 96.

¹⁷ Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei, p. 112*.

„Atacul de noapte al lui Vlad Țepeș împotriva oastei otomane — 1462” (Reprodus după un tablou de Theodor Aman)

Dr. FLORIN CONSTANTINIU

Confruntarea obiectivă și argumentată a opiniilor asigură progresul în orice sferă a cunoașterii, deci și în cercetarea istorică. Cînd obiectivul este stabilirea adevărului istoric, discuția punctelor de vedere formulate de către istorici nu poate fi decît bine venită. Călăușiți de acest gînd, dorim să discutăm opiniile exprimate de profesorul Georges Castellan în comunicarea prezentată la al XVI-lea Congres internațional de științe istorice de la Stuttgart și intitulată *Romantismul istoric: unul din izvoarele ideologiei statelor balcanice în secolele XIX-XX*.

Personalitate științifică a profesorului Georges Castellan este prea bine cunoscută pentru a mai stăruia asupra ei: profesor la Sorbona și autor a numeroase studii și lucrări consacrate Europei centrale și de sud-est, între care și o istorie a României în colecția de largă difuzare „Que sais-je?”, el se numără printre figurile reprezentative ale istoriografiei franceze contemporane. Desemnarea sa ca raportor la

Congresul de la Stuttgart este o nouă mărturie a prețurii de care se bucură în obște istoricilor.

Lectura raportului întocmit de profesorul Georges Castellan dezvăluie în paginile consacrate istoriei României carențe de informație sau interpretare pe cit de surprinzătoare, pe atît de supărătoare — buna credință a autorului este mai presus de îndoială — la un specialist. Profesorul Georges Castellan — cum se va vedea îndată din afirmațiile domniei sale — pare a nu fi cunoscut rezultatele cercetărilor școlii românești de istorie sau, dacă a luat cunoștință de ele, nu le-a dat interpretarea corectă.

Ideea de bază a textului său este că abia cu apariția romantismului și a influenței lui asupra generației pașoptiste s-a cristalizat la noi un program politic axat pe ideea unității naționale. Pentru profesorul Georges Castellan, așa cum se va vedea mai jos, nu ar exista nici un fel de dovezi despre existența cunoștinței unității de neam ca factor de

conștiință colectivă a poporului român înainte de a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Încă de la începutul analizei sale, profesorul Georges Castellan face un pas greșit: domnia sa crede că pluralismul statal — existența mai multor state românești — a afectat caracterul unitar al dezvoltării societății românești: românii erau, scrie domnia-sa — „divizați în trei state, din care două — principatele Moldovei și Țării Românești — aveau o mare majoritate românească, în timp ce în imperiul Austriei ei nu constituiau decît unul din neamurile din provincia Transilvania. Ideile romantismului istoric au pătruns astfel în societăți diferite ca structură și aflate în stadii inegale în evoluția conștiinței lor naționale”.

Înainte de a discuta opinia profesorului Georges Castellan despre caracterul neomogen al societății românești, să reamăcăm formulările nepotrivite din primele rînduri ale citatului: Moldova și Țara Românească (Muntenia) erau amîndouă state românești — creații politice ale poporului român în afara arcului carpatic — și nu doar niște structuri politice cu o „mare majoritate românească”. În ceea ce-i privește pe românii din interiorul arcului carpatic, ei nu erau doar „unul din neamurile din provincia Transilvania”, ci constituiau elementul autohton și majoritar al Transilvaniei, ei au avut aici propriile ducate cnezate, iar de la sfîrșitul secolului al XII-lea, existența voievodatului Transilvaniei oferă cel mai concludentă dovadă că realitatea ungară a fost cîmpstrînsă de realitățile demografice și politice din Transilvania să se cunoască — drept formulă de organizare administrativă — această creație politică a românilor, care este voievodatul Bogdan a dovedit peremptoriu că sub învelișul lexical slav află un conținut românesc). Pe la prăbușirea regatului ungar

Mihai Viteazul, domnul care a dat glas năzuințelor poporului nostru unind sub sceptrul său Muntenia, Moldova și Transilvania. Deși vremelnice, actul său a impulsinat puternic lupta tuturor românilor pentru unitate (Reproducere după un tablou de C. Lecca)

Ioan Inochentie Micu Clain (1692—1768), unul dintre ctitoriindirii politice românești la începutul epocii moderne, luptător neobosit pentru recunoașterea drepturilor depline — politice și civile — ale românilor din Transilvania, pe temeiul incontestabil al vechimii acestora, al continuității și numărului lor

românilor transilvăneni de către Mihai Viteazul.

Măsurile inaugurate în 1366 de Ludovic de Anjou, regele Ungariei, și încununate în 1437 prin Unio trium nationum sfârșiseră prin a priva pe români de o nobilime proprie cu pondere politică. Mihai Viteazul a încercat să utilizeze clerul ortodox român ca o forță politică în măsură să joace, la început, rolul ce ar fi revenit nobilimii române. Acesta a fost sensul real al politicii sale ecleziastice (organizarea mitropoliei Ardealului, scutirea preoților români de sarcinile iobăgești).

Românii transilvăneni și moldoveni au văzut — la rândul lor — în Mihai Viteazul un domn din același neam cu ei. Această percepție este relevantă de răscoalele țăranilor români din Transilvania declanșate după victoria lui Mihai Viteazul de la Șelimbăr (1599) — ei atacau pe nobili, acum cînd știau că de peste Carpați a venit un domn din neamul lor — și de primirea entuziastă de care Mihai Viteazul s-a bucurat în Moldova.

Unirea românilor din 1600 a fost efemeră, nu pentru că ar fi fost rezultatul „cuceririi” de coroane, ci pentru că forțele ostile ei — Imperiul habsburgic, Imperiul otoman și regatul polon — îngrijorate de perspectiva constituirii unui stat puternic românesc, au desfășurat acțiuni de subminare a politicii lui Mihai Viteazul, care a căzut răpus de asasinat pe Cimpia Turzii.

Referitor la marii cronicari din veacul al XVII-lea, surprinde ideea că Miron Costin ar fi afirmat numai în limba polonă „originea latină a limbii și poporului român”. Oricine ia lu-

urma bătăliei de la Mohács (1526), Transilvania a avut o identitate politică proprie, iar din 1541 ea a devenit un principat autonom sub suzeranitatea Porții otomane. Între cele trei țări românești au existat permanente și strînse legături politice, economice, militare și culturale, favorizate de unitatea geografică, lingvistică, culturală și confesională ca și de identitatea structurilor sociale (vezi abundențele mărturii ale surselor în această privință la Nicolae Stoicescu, *Unitatea românilor în evul mediu*, București, Editura Academiei, 1983).

Profesorul Georges Castellan, punindu-și întrebarea dacă membrii comunității etnice românești aveau „o tradiție comună în privința originilor?”, răspunde ignorînd datele numeroase și concludente oferite de izvoare. „Nu există nici o dovadă în acest sens”. Domnia sa crede că ideea originii romane a românilor este o „descoperire” a umanștilor italieni, transmisă apoi umanștilor unguri și polonezi de unde ar fi fost preluată, într-un cerc restrîns de intelectuali români din Transilvania, dîncolo de Carpați această idee fiind, după opinia sa, „mai puțin clară”. Mărturiile epocii — în primul rînd călătorii străini din secolele XV-XVI ca Ioan de Sultanieh, Francesco della Valle, Pierre Lescaplier — invocă declarațiile interlocutorilor lor români despre componenta romană a originii lor, ceea ce dovedește existența unei conștiințe populare a acestei obîrșii, care nu a trebuit să aștepte „descoperirile” umanștilor străini pentru a se manifesta (vezi pe larg Șerban Papacostea, *Les Roumains et la conscience de leur romanité au Moyen Age* în „Revue Roumaine d'histoire”, IV, 1965, 1, p. 15—24).

Profund eronată este opinia profesorului Georges Castellan despre cea dintîi unire a românilor înfăptuită de Mihai Viteazul. Istoricul francez contestă sensul național al acțiunii marelui voievod (aceeași poziție și în a sa *Histoire de la Roumanie*, Paris, P.U.F., 1984, p. 16). Pentru el, Mihai Viteazul ar fi fost doar un „prinț al Renașterii, dornic să reunească sub sceptrul său toate coroanele posibile, mari sau mici, asemeni contemporanilor săi, Băthoreștii, care se străduiseră să reunească tronurile Transilvaniei și Poloniei”. „Prezența românilor în cele trei principate a înlesnit uniunea lor ef-

meră — scrie profesorul Georges Castellan —, dar n-a constituit cauza acestui act; statutul social al românilor din Transilvania — de altfel agravat de Mihai Viteazul — se opunea oricărei uniri de profunzime”.

Erori grave și numeroase sînt lesne detectabile în aceste rînduri de către oricine este familiarizat cu istoria românilor; Mihai Viteazul nu a fost un cuceritor de pămînturi străine, un doritor de cît mai multe coroane precum Ștefan și Sigismund Báthory. Relațiile strînse dintre țările românești, Muntenia, Moldova și Transilvania, dădeau o temelie tot mai solidă ideii de unitate a celor trei țări românești, dovadă că și Sigismund Báthory, principele Transilvaniei, a voit să le aducă pe celelalte două — de la sud și est de Carpați sub autoritatea sa. Eșecul său și reușita — fie și de scurtă durată a lui Mihai (se vor vedea îndată cauzele caracterului etern al unirii înfăptuite de el) — arată că doar un român putea împlini această unitate a poporului său. Mihai Viteazul nu a pășit în Transilvania (1599) și Moldova (1600) pe pămînt străin, între popoare străine, ci pe pămînt românesc, între români. Politică sa în Transilvania vădește în chip limpede efortul de promovare a elementului românesc și de subminare a structurilor politice, întemeiată pe alianța dintre nobilimea maghiară, patriciatul săsesc și frunțașii seculilor (Unio trium nationum), care excludea pe români din viața politică a principatului.

Măsurile adoptate de Dieta Transilvaniei — la cererea lui Mihai Viteazul — în favoarea țăranilor români (înlesniri în privința dreptului de pășunat liber al vitelor lor, pedepse grele pentru nobili care ucideau sau maltratau pe iobagi) au fost primele măsuri în beneficiul țăranilor de la existența statului transilvănean. „La cererea energică a domnului român — scrie Victor Papacostea — s-au luat atunci — pentru prima oară în istoria Transilvaniei — măsuri de îmbunătățire a stării țăranilor români. Art. 15 al deciziunii din iulie 1600 va fi pentru constituția draconică a feudalismului maghiar din Ardeal o adevărată revoluție” (*Civilizația românească și civilizația balcanică*, București, Editura Eminescu 1983, p. 238). Nici vorbă deci — cum pretinde profesorul Georges Castellan — de agravarea statutului social al

crearea lui *De neamul moldovenilor...* găsește această idee exprimată și în limba română.

Inexactă este și afirmația că lupta lui Inocenție Micu s-a limitat la obținerea egalității în drepturi cu „națiunile politice” din Transilvania doar pentru românii uniți. Realitatea este că, începută în cadrul ecleziastic, acțiunea lui Inocenție Micu a sârșit prin a avea în vedere pe toți românii transilvăneni, indiferent de confesiune. „El deschidea posibilitatea recunoașterii națiunii române în toată masa ei...”, scrie acad. D. Prodan, *Supplex Libellus Valachorum*, ed. a 3-a, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 152. „Petițiile sale în favoarea „drepturilor românești” demonstrează amply că el (Inocenție Micu — n.n.) privea pe românii din Transilvania ca pe o entitate națională distinctă, indiferent de afilierea bisericească”, conchide Keith Hitchins, *The Idea of Nation. The Romanians of Transylvania 1691—1849*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985, p. 53.

Regimul fanariot nu a adus după sine „o elenizare a vieții materiale și culturale” în cele două Principate române, cum afirmă profesorul Georges Cas-

tellan. Domnia sa ignoră faptul că domnii fanarioți — dintre care unii erau de origine română (de exemplu, Callimachi) — nu au desfășurat o politică de grecizare (Constantin Mavrocordat cerea dregătorilor lui să-i scrie în românește), ci s-au adaptat și integrat — în majoritatea lor — societății românești pe care au guvernat-o (vezi observațiile lui Nicolae Iorga, *Au fost Moldova și Tara Românească provincii supuse Fanarioților?* în „Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice”, seria III-a, t. XVIII, 1936—1937, p. 347—366).

Cel puțin surprinzătoare este afirmația autorului că masele țărănești „continuau să fie împotriva sentimentului «etnic-prenațional» de apartenență la grupul român”. Domnia-sa uită că în adunarea de la Blaj (3—5 mai 1848), strigătul „Noi vrem să ne unim cu Tară!”, adică cu românii de peste Carpați, a fost rostit și de miile de participanți țărani. Conștiința unității naționale — atît la nivelul țărănimii, cit și la nivelul intelectualității — a fost expresia unor realități obiective, determinate de evoluția multiseclară a societății românești și nicidecum rezultatul influenței romantismului (evident în cazul

intelectualilor). Ignorarea rezultatelor istoriografiei românești (vezi sursele adunate de Cornelia Bodea, *1848 la români*, 2 vol., București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982 și *Națiunea română*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984) l-a făcut pe profesorul Georges Castellan să prezinte eronat procesul formării conștiinței naționale la români.

Rindurile de mai sus nu au urmărit altceva decît să restabilească adevărul istoric. Nu facem nici un fel de proces de intenții profesorului Georges Castellan. Domnia-sa uzează de vechi clișee istoriografice — prezente și la unii istorici români din trecut —, potrivit cărora existența unei conștiințe a unității de neam la români în secolul al XVI-lea ca și sensul național al politicii lui Mihai Viteazul ar fi creații ale romantismului politic sau istoriografic. Nu se mai pot, totuși, ignora, în 1985, concluziile unor decenii de investigații ale istoriografiei românești, care au reînnoit fundamental această temă. Vorbind despre influența romantismului, profesorul Georges Castellan pare a fi rămas la nivelul de informație și interpretare a epocii romantice. Păcat!

Unitatea națională

(urmăre din pag. 3)

perioada inaugurată de istoricul Congres al IX-lea al Partidului Comunist Român, de cînd conducerea destinului patriei a fost încredințată, prin voința unanimă, celui mai strălucit fiu al națiunii noastre, personalitate proeminentă a lumii contemporane, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Dorite mai mult ca orice și dobîndite la capătul unor imense sacrificii, unitatea și independența au rămas și astăzi, ca și întotdeauna, bunurile cele mai de preț ale popoului român.

În zilele noastre, poporul român edifică societatea socialistă multilateral dezvoltată, transformările economice, sociale, politice, culturale care au avut loc în cei 20 de ani ce cu mîndrie îi numim „Epoca Nicolae Ceaușescu” ridicînd pe o treaptă superioară însăși ideea de unitate. Ea s-a manifestat în adevărata ei plenitudine și cu prilejul desfășurării celui de-al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român, cînd o țară și un popor s-au găsit uniți în jurul partidului, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, ferm hotărîți de a face totul pentru înălțarea României, libere, unite, independente și suverane, pe noi culmi ale progresului și civilizației socialiste, pentru afirmarea ei prestigioasă, cu demnitate în comunitatea mondială.

1. N. Iorga, Originea, firea și destinul neamului românesc, în *Enciclopedia României*, vol. I, București, 1938, p. 4.

2. Herodot, *Istorie*, vol. I, Editura Științifică, București, 1961, p. 346.
3. Călători străini despre țările române, vol. 1, Editura Științifică, București, 1968, p. 418.
4. Aaron Florian, Mihail II Bravul, biografia și caracteristica lui, București, 1858.
5. Cf. Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, De la statul geto-dac la statul român unitar, Editura Științifică și Enciclopedică București, 1983, p. 164.
6. Miron Costin, Opere, ed. P.P. Panătescu, București, 1937, p. 207.
7. Dimitrie Cantemir, *Hronicul vechimii a romano-moldo-vlahilor*, București, 1901, p. 25.
8. Georg Kraus, *Cronica Transilvaniei 1608—1665*, Editura Academiei R.P.R., București, 1965, pp. 39—40.
9. Documente ale Unirii, Editura Militară, București, 1984, p. 143—144.
10. Documente privind istoria României, Răscoala din 1821. Documente interne, vol. II, Editura Academiei R.P.R., București, 1959, p. 3.
11. N. Bălcescu, Opere, vol. II, Scrieri istorice, politice și economice 1848—1852, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1982, p. 111.
12. Gîndirea social-politică despre Unire (1859), Editura Politică, București, 1966, p. 50.
13. Ibidem, p. 60.
14. Ibidem, p. 66.
15. Ibidem, p. 274—275.
16. Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, Editura Politică București, 1979, p. 16, p. 274.
17. „Gazeta Transilvaniei”, Anul XL, nr. 42 din 2/14 iunie 1883.
18. „Dacia Viitoare”, an I, nr. 39 din 16 februarie 1883.
19. Barbu Delavrancea, Războiul și datoria noastră, București, 1916, p. 27—28.
20. Nicolae Ceaușescu, Exponere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructiv conștient și devotat al societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România, Editura Politică, București, 1979, p. 18.

ADEVĂRURI FUNDAMENTALE ALE ISTORIEI NAȚIONALE

*Statul la români –
peste 2000 de ani
de existență în slujba
unor înalte idealuri
de progres și civilizație*

General-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU

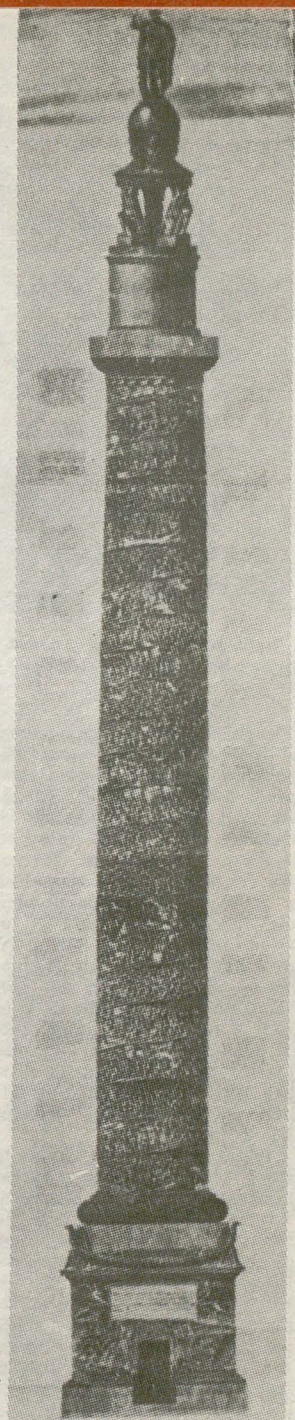
De mare însemnătate pentru existența istorică a unui popor este organizarea sa social-politică stabilă și durabilă. Aceasta îi creează disponibilitatea de a fi făuritor de istorie, ea îi asigură conservarea ființei etnice și progresul multilateral. Fără un asemenea cadru propriu de organizare social-politică, un popor, oricât de numeros ar fi, este condamnat să vegeteze în „umbra” altora, să nu poată progresa normal pe scena istoriei.

În cazul poporului român, organizarea social-politică a însoțit permanent continua sa evoluție, definindu-l și diferențiindu-l față de popoarele înconjurătoare, conferindu-i o identitate incontestabilă. Continuitatea poporului român pe cuprinsul străvechii vetre dăce pe o perioadă de peste două mii de ani se explică pe de-a întregul prin excepționala vitalitate a organizării sale statale, prin originalitatea și adaptabilitatea acestuia la cele mai diverse și mai grave vicisitudini ale istoriei. Nu poate fi vorba, nicicând, în cazul poporului român, de un „boicot” al istoriei, de perioade „retrageri” și „întrări” în istorie, de abandonarea, din diverse motive, a afirmării vocației sale statornice de a fi unicul stăpîn al vetrei strămoșești. Pentru români atestarea de istorie săvîr-

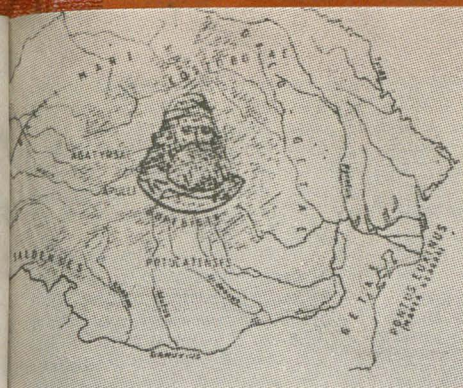
șită prin strămoșii săi direcți geto-daci, dacă privim prin prisma știrilor scrise la dispoziție, acum 2500 de ani, a însemnat întemeierea durabilă a locului său distinct în umanitate și civilizație, loc niciodată părăsit, totdeauna apărut în fața atit de multor vicisitudini.

Începuturile organizării social-politice în spațiul carpa-to-danubiano-pontic se pierd în adîncul vremurilor. Prima mențiune documentară a strămoșilor noștri geto-daci — la 514 î.e.n. — dezvăluie — prin logică istorică — existența organizării statale. Pentru că numai în prezența acestuia a putut fi posibilă opunerea rezistenței armate de către geto-daci în fața impunătorului corp de invazie persan condus de regele Darius I. Doar existența unei organizări statale a putut permite coordonarea efortului militar împotriva invadatorilor, precum și luarea unei decizii de o asemenea importanță ca aceea de a se împotrivi înaintării unei oști de invazie care cucerise întreaga Peninsula Balcanică.

Începînd de la această dată, știrile scrise, coroborate cu rezultatele săpăturilor arheologice, permit reconstituirea, *fără întreprerere*, a organizării social-politice de tip statal la poporul geto-dac, strămoșul nemijlocit al

Columna lui Traian și Decebal, înălțată la Roma în anul 113, pe care sînt încrustate scene din crîncenele bătălii dintre daci și romani din anii 101—102, 105—106 — simbol al împlinirii celor două civilizații, dacă și romană, actul de naștere al poporului român, acum 2000 de ani

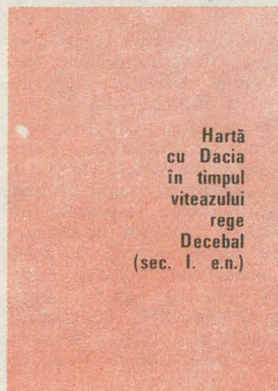

Hartă cu
statul
dac
centralizat
și
independent
din vremea
lui
Burebista
(sec. I î.e.n.)

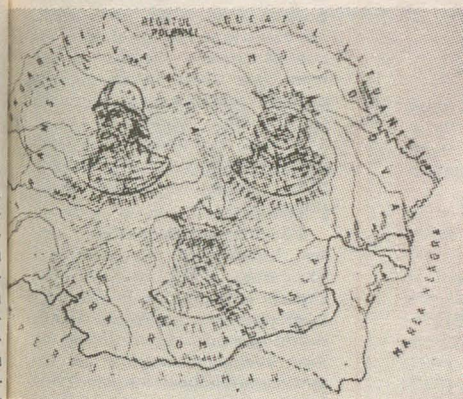
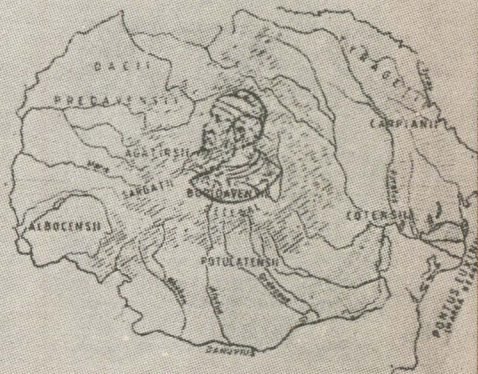
Moldova, Transilvania. După dispariția Ungariei ca stat (1541), țările române continuă să fie pentru secolele următoare singura prezență politică distinctă în sud-estul european.

Pluralismul statal — existența mai multor state românești în vatra strămoșească —, fenomen caracteristic în evul mediu nu numai poporului român, ci și altora (german, italian, rus etc.) — nu a însemnat nicidecum un pluralism etnic. De altfel, tendința naturală spre unitate na-

În intervalul secolelor X—XIV, harta politică europeană înscrie prezența remarcabilă a statalității românești, atât la sud de Dunăre, în circumstanțele acțiunii dinastiei române a Asăneștilor (secolele XII—XIII), cât și, mai ales, la nord de Dunăre. Voievodatul Transilvaniei, mai întâi, în interiorul intracarpatic, apoi Țara Românească și Moldova, la sud și est de Carpați, au oferit în evul mediu cadrele statale trainice ale dezvoltării ființei etnice și civilizației poporului român, au asigurat concentrarea energiilor populare pentru apărarea libertății și integrității teritoriale în

Hartă
cu Dacia
în timpul
viteazului
rege
Decebal
(sec. I. e.n.)

Țările
române
Muntenia,
Transilvania
și
Moldova
în
vremea
domniilor
lui Mircea
cel Bătrîn,
Iancu
de Hunedoara
și
Ștefan
cel Mare
(sec. XIV—XV)

țional-statală s-a manifestat cu deosebită putere în această epocă, sub conducerea unor domnitori iluștri ca Mircea cel Bătrîn, Iancu de Hunedoara, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, fiind canalizate însemnate eforturi politice și militare în scopul reconstituirii României medievale pe teritoriul Daciei străbună a lui Burebista și Decebal.

Această tendință firească spre unitate statală — determinată legic de comunitatea de origine și destin istoric, de limbă, obiceiuri, de civilizație a întregului popor român — și-a găsit înfrunțirea în 1599—1601 în crearea statului centralizat feudal condus de domnitorul Mihai Viteazul, în frontierele cărui se desăvârșea astfel un proces legic care începuse o dată cu formarea în secolul al XIV-lea a celor trei state române — Transilvania, Muntenia și Moldova —, luând forme clare pe timpul lui Mircea, Vlad Tepeș, Iancu de Hunedoara, Ștefan cel Mare, Petru Rareș. „Istoria însăși — arată secretarul general al partidului nostru — a confirmat justetea și necesitatea obiectivă a actului săvârșit de Mihai Viteazul

fața marilor puteri expansioniste ale epocii.

Menținerea distinctă a organizării de stat românești în evul mediu a fost posibilă datorită unui îndelungat și eroic efort de apărare purtat de „oastea cea mare” a țării împotriva repetatelor invazii ale marilor puteri învecinate, care tindeau să cotopească și să înglobeze în cuprinsul lor teritoriul de la Carpați, Dunăre și Marea Neagră. Cu

atât mai remarcabil apare acest efort în perspectiva istorică, cu cât, în acea epocă, au dispărut de pe harta politică a Europei numeroase state, reconstituite, unele dintre ele, abia în secolele al XIX-lea și al XX-lea. Astfel, în 1390, în Europa de sud-est erau 19 state; 110 ani mai târziu, ca urmare a expansiunii otomane, din cele 19 state mai rămăseseră doar 7: între care figurau și țările române — Muntenia,

prin realizarea ulterioară a idealului său — ideal al tuturor românilor —, prin înfăptuirea în epoca modernă a statului național român unitar. Iată de ce Mihai Viteazul rămâne o figură luminoasă, progresistă în cartea de aur a poporului român².

Mărețta realizare istorică a statului unitar român sub conducerea lui Mihai Viteazul a reprezentat, în perioada care a urmat, idealul sacru pentru care au luptat generații după generații. Constituirea statului român unificat în frontierele etnice și geografice firești a reprezentat în conștiința națiunii române idealul fundamental. Pentru el s-au luptat și jertfit iluștri conducători ca Horea și Tudor Vladimirescu; în scopul împlinirii sale cu un ceas mai devreme a militat fără preget generația revoluției române de la 1848 diriguată de patrioți ca Nicolae Bălcescu, Avram Iancu, Alexandru Ioan Cuza, Mihail Kogălniceanu ș.a. Ideologul revoluției române de la 1848, Nicolae Bălcescu, scria la 1850 în privința unirii tuturor românilor: „Unirea Valachiei și a Moldovei este un fapt împlinit pentru toată lumea, chiar și pentru ruși, și ea nu poate să nu se

realizeze neîntârziat. Valahii din Austria (din Transilvania și Bucovina — n.n.)... cer toți și cu multă insistență să se constituie într-un singur corp de națiune de 3 milioane și jumătate, și pînă la urmă vor obține... România noastră va exista deci (s.n.). Am această convingere intimă. E orb cine nu o vede. Ea poate exista sau nu în folosul său, al Turciei, sau al Austriei, după aceea dintre ele care se vor grăbi să o favorizeze. Ea poate exista în ciuda amindorura și împotriva lor dacă ele vor pune piedici³.

Realizarea Unirii din 1859, sub luminoasa domnie a lui Alexandru Ioan Cuza, a fost intîiul mare pas pe calea revoluționară a făuririi statului național român unitar. Unirea într-un singur stat a Moldovei și Munteniei a consemnat nu doar înscrierea României ca stat pe harta Europei, dar și un imbold energic al luptei pentru realizarea deplinei unități naționale. În procesul tot mai intens desfășurat de întregul popor român pentru atingerea idealurilor sale naționale supreme o dată de hotărât a constituit-o 9 mai 1877. Proclamarea în această zi a independenței de stat — pecetluită cu jertfe de

sînge de armata română — în luptele desfășurate la sud de Dunăre împotriva Imperiului otoman — a fost expresia voinței unanime a națiunii române de a fi liberă și suverană, de a-și hotărî singură soarta, conform aspirațiilor sale.

Împlinirea idealului de secole al poporului român de a fi unit în aceeași patrie a devenit stringentă la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul celui următor. Masele populare din provinciile aflate sub dominație străină au desfășurat o tot mai activă luptă pentru împlinirea revendicărilor naționale, găsind un sprijin eficient în țara liberă.

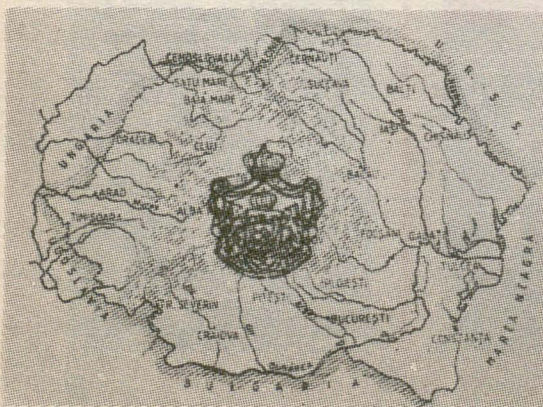
În contextul desfășurării primului război mondial, această luptă de eliberare națională a intrat în faza ei finală. România a intrat în prima mare conflagrație mondială, în august 1916, de partea Antantei — care promisesse recunoașterea aspirațiilor naționale ale poporului român — desfășurînd un război drept, legitim, de întregire în cuprinsul aceleiași patrii a tuturor fiilor ei.

În anul 1918, idealul lui Mihai Viteazul și-a găsit împlinirea prin voința neclintită a întregii națiuni. Provinciile istorice românești aflate sub dominație străină s-au unit cu patria mamă, România. La 1 Decembrie 1918, în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, la care au participat cu însuflețire patriotică peste 100 000 de oameni, s-a votat în unanimitate unirea Transilvaniei și Banatului cu România. Această zi istorică a devenit zi-simbol a desăvîrșirii unirii românești, fiind sărbătorită an de an de întregul nostru popor.

Făurirea statului național unitar, incununată cu succes la 1 Decembrie 1918, a fost rodul luptei îndelungate a maselor largi populare, expresie a voinței neînduplecate de autodeterminare a națiunii române. „Desfășurarea evenimentelor istorice — arată secretarul general al Partidului Comunist Român — demonstrează în modul cel mai categoric faptul că Unirea nu a fost efectul unei întîmplări, rodul unei simple conjuncturi favorabile sau al înțelegerii intervenite la masa tratativelor, ci rezultatul luptei hotărîtoare a celor mai largi mase ale poporului, un act de profundă dreptate națională, realizarea unei concordanțe legice între realitatea obiectivă și drepturile inalienabile ale poporului. pe de o parte, și cadrul național cerut cu stringență de aceste rea-

Hartă cu statul român înfăptuit sub domnia glorioasă a lui Mihai Viteazul (1594—1601), prin unirea țărilor române Muntenia, Transilvania și Moldova (1599—1601)

Hartă reprezentînd statul național român unitar realizat în anul 1918 prin voința întregului popor român

Harta Republicii Socialiste România, stat suveran și independent, care construiește cu succes societatea socialistă multilateral dezvoltată și participă la schimbul de valori materiale și spirituale cu toate țările lumii

lități. Tratatul de pace încheiat ulterior n-a făcut decît să consfințească starea de fapt existentă, situația creată ca urmare a luptei maselor populare din România și din Transilvania, a întregului nostru popor⁴⁴.

Prin constituirea statului național unitar în 1918 a fost creat cadrul necesar natural al afirmării nestăvilită a potențialului multilateral al întregului popor român. În pofida acestei mari realizări istorice, problemele sociale și economice ale societății românești nu și-au putut găsi însă — în cadrele strîmte ale orînduirii burgheze — o soluționare adecvată. Trăsătura predominantă a evoluției societății românești în intervalul 1918—1944 a fost creșterea tot mai puternică a spiritului combativ, revoluționar al maselor largi populare, în primul rînd al clasei muncitoare în frunte cu partidul comunist. Programul de transformare revoluționară a întregii societăți românești a prins tot mai precis contururi, s-a angajat

pe o dinamică acțiune populară în sensul schimbării de fond a cursului de evoluție a poporului nostru.

În acest context, un rol prioritar a fost acordat de către toate forțele politice și sociale, patriotice și naționale apărării independente și suveranității țării, a integrității teritoriale a României. În perspectivă istorică, această orientare a avut un caracter progresist, legitim, opunîndu-se tendințelor fascismului și revizionismului manifestate pe plan internațional pentru schimbarea prin forță a statu-quo-ului politic și teritorial european.

Amplitudini fără precedent a dobîndit această orientare în condițiile desfășurării celui de-al doilea război mondial. La începutul acestuia, sub presiunea brutală a marilor puteri fasciste, României i-a fost impus odiosul dictat de la Viena (30 august 1940), prin care unitatea statului era grav compromisă. Nord-vestul țării — peste 43 000 km², cu o populație de circa 2,6 milioane

locuitori, majoritatea români — a fost smuls patrimoniului teritorial național și anexat Ungariei horthyste. În împrejurările impunerii prin forță și amenințării cu forța a acestui act grav de injustiție istorică pe plan internațional, în România au intrat trupe de ocupație hitleriste, sprijinite de un guvern de dictatură fascistă. În iunie 1941, armata română, împotriva voinței poporului român, a interesele fundamentale ale statului și națiunii, a fost împinsă de Germania hitleristă în războiul împotriva Uniunii Sovietice.

Se conturase un moment istoric de excepțională gravitate, fiind puse în cumpănă nu doar unitatea statului și națiunii române, ci însăși existența României. La această vitregie a istoriei, poporul român s-a ridicat în întregimeasa sa la luptă. Sub conducerea Partidului Comunist Român, în colaborare cu celelalte forțe politice patriotice, poporul român a angajat o viguroasă mișcare de rezistență

antifascistă, pe stindardul căreia la loc de frunte se situau obiectivele eliberării și reîntregirii țării, ale declanșării unui vast proces-transformator social, economic și politic, care să propulseze România decisiv pe coordonatele progresului multilateral.

Declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944 a marcat începutul unei noi ere în istoria mult milenară a poporului român. Prin lupta eroică a armatei, a întregii națiuni, țara a fost eliberată și reîntregită, anulându-se odiosul dictat fascist de la Viena. Independența națională, afirmată răspicat de instanțele supreme ale statului român la 23 August 1944, a fost consolidată prin contribuția remarcabilă avută de poporul român, de România, la înfrângerea imperialismului fascist.

În perioada revoluției și construcției socialiste, statul român, sub conducerea partidului comunist, unicul și legitimul conducător politic al națiunii noastre socialiste, a desfășurat un dinamic și amplu curs de schimbare din temelii a țării. Construirea și dezvoltarea noii orânduiri socialiste s-a desfășurat accelerat, România devenind în scurt timp un stat puternic, industrial-agrar, cu o cultură înfloritoare.

Cu deosebire în ultimele două decenii care au trecut de la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, progresul multilateral al patriei a dobândit

ritmuri noi, cum nu au fost niciodată realizate. În această perioadă de după Congresul al IX-lea al partidului, statul român a atins culmi fără precedent de progres și civilizație, pe toate planurile, realizând cel mai înalt grad de independență și suveranitate din întreaga sa perioadă de două mii de ani.

Dezvoltarea economică, înflorirea culturală, omogenizarea socială, atașamentul întregului popor la politica internă și externă a partidului nostru constituie factori determinativi ai întăririi statului socialist, moștenitor al unor ilustre tradiții istorice. Apărarea independenței și suveranității naționale, a integrității teritoriale a patriei, a cuceririlor revoluționare socialiste a devenit — în aceste noi condiții istorice — un obiectiv fundamental al tuturor fiilor națiunii, indiferent de origine etnică. În noul climat de viață și muncă specific României socialiste de astăzi, unde tuturor cetățenilor le sînt asigurate cele mai propice condiții pentru afirmarea lor multilaterală, unitatea poporului, a tuturor locuitorilor, în jurul partidului comunist reprezintă un element dinamizator de excepțională însemnătate în procesul edificării societății socialiste și comuniste.

*

Se poate preciza, fără teama de a greși, că organizarea statală la români are o existență bimilenară.

Conform evoluției istorice, statalitatea a parcurs diverse stadii: de la statul dac centralizat și independent condus de Burebista la „Romaniile populare”, formațiuni politice specifice primei perioade de migrație a unor populații asiatice, apoi la statele românești feudale — Transilvania, Muntenia și Moldova — în evul mediu și apoi de la statul modern capitalist la statul socialist de astăzi.

Organizarea social-politică a poporului român de-a lungul istoriei a asigurat existența sa istorică, i-a afirmat necontestat drepturile inalienabile de stăpîn în vatra strămoșească. Popor unitar, locuind de milenii un teritoriu unitar, poporul român se afirmă astăzi, mîndru de glorioasele sale tradiții istorice, ca un constructor încercat al celei mai drepte societăți din istorie.

¹ Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. din 26—27 octombrie 1977 cu privire la aniversarea a 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent, în „Știința”, 16 noiembrie 1977.

² Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate, vol. 11, Editura Politică, București, 1975, p. 692.

³ Nicolae Bălcescu, Opere, vol. IV, București, 1964, p. 278.

⁴ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate, vol. 17, Editura Politică, București, 1979, p. 276.

România — promotoare fermă...

(urmare din pag. 13)

¹ N. Titulescu, Documente diplomatice, Editura Politică, București, 1973, doc. nr. 423

² Documents diplomatiques françaises (1932—1939), 2-è serie, tom. I, doc. nr. 373

³ Geneviève Tabouis, op. cit., p. 296

⁴ N.I. Lebedev, „Garda de fier”, Carol al II-lea și Hitler. Din istoria fascismului, monarhiei române și a politicii ei externe, Editura „Cartea Moldovenească”, Chișinău, 1970, p. 107

¹¹ Geneviève Tabouis, op. cit., p. 315

¹² G. Gamelin, Le prologue du drame, Paris, 1946, p. 279

¹³ D.D.F., 2-è serie, tome 7, doc. nr. 386

¹⁴ D.D.F., 2-è serie, tome 10, doc. nr. 457

¹⁵ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate, vol. 11, Editura Politică, București, 1975, p. 563

¹⁶ La deuxième guerre mondiale, Paris, 1940, p. 160

¹⁷ Arh. M.Ap.N. fond 948/RSS 3, dosar nr. 1706, f. 36

¹⁸ Ibidem, f. 37

¹⁹ Andreas Hillgruber, Hitler, König Carol und Marschall Antonescu. Deutsch-rumänischen Beziehungen 1939—1944, Franz Steiner Verlag Wiesbaden, 1965, p. 54

²⁰ Arhivele statului, București, fond microfilme S.U.A., rola nr. 49, cadru 1798766

²¹ Arhiva I.S.I.S.P., fond 2, dosar nr. 13, f. 37

²² „Izvestia” din 27 august 1939

²³ R. Wheatley, Britain and Anglo-Franco-Russian negotiations in 1939, in Les relations franco-britanniques de 1935 à 1939, Editions du Centre National de la Recherche Scientifique, Paris, 1975, p. 210

²⁴ V.I. Sipols, Vopros o pomosti Polše v sovetko-anglo-franzuzskih peregovorah 1939 g. in SSSR v borbe protiv fašistskoj agresii 1933—1945, Izdatelstvo „Nauka”, Moskva, 1976, p. 200

JAFUL ȘI MASACRELE SĂVÎRȘITE DE MILITARIȘTII GERMANI ÎN ANII 1916—1918 PE TERITORIUL ROMÂNESC VREMELNIC OCUPAT

Dorința fierbinte de eliberare a teritoriilor românești ce se mai aflau încă sub apăsătoarea dominație străină și fărâșirea statului național au determinat intrarea României, începând din august 1916, în primul război mondial la capătul unei mișcări naționale de amploare și al unor puternice presiuni din afară.

Nerespectarea obligațiilor pe care și le asumase Antanta alături de care România intrase în luptă, cum și superioritatea numerică și în dotare a forțelor militare concentrate de către Puterile Centrale împotriva statului român au făcut ca armata română, după ce reușise să elibereze o bună parte din Transilvania, să fie nevoită să efectueze, într-o permanentă înclăștare cu forțele inamice, o retragere strategică în zona Moldovei spre sfârșitul anului 1916, împreună cu autoritățile și o parte din populația civilă. Forțele inamice, aidoma unor valuri distrugătoare, scăpate din zăgăzuire, s-au revărsat cu furie peste întinsele meleaguri românești dintre Carpați și Dunăre, mai bine de două treimi din teritoriul României de atunci căzând sub vremelnică ocupație străină.

Pentru populația civilă din teritoriul temporar cotoplit începea astfel unul dintre cele mai dramatice episoade ce s-au abătut asupra poporului român în mult milenara sa existență, un adevărat supliciu greu de imaginat și totuși adevărat, care avea să dureze aproape doi ani de zile.

În vederea extorcării accentuate a rezervelor economice din teritoriul românesc cotoplit, Germania a conceput un adevărat model de înrobire și exploatare intensă a unei populații lipsită de apărare din partea unor forțe cotoprite de o extremă duritate. Din structura acestui sofisticat angrenaj opresor amintim: Marele Cartier al Grupului de Armate Mackensen, ca autoritate supremă din timpul ocupației; compartimentarea teritoriului invadat în mai multe zone, principala constituind-o cea a Administrației militare de ocupație, în frunte cu guvernatorul Tülf von Tscheppe und Weidenbach; instituirea comandaturilor districtuale, de etapă (germane) și stațiuni de etapă (austro-ungare); Comandamentul suprem militar — urmărind problemele generale și cele de ordin militar, statul major administrativ care, prin intermediul forței militare și al numeroaselor secții de care dispunea, a urmărit asigurarea stăpînirii puterilor străine, reducerea la tăcere și supunere a populației locale; Poliția administrativă militară ce a cuprins, ca într-un imens lasou, întreaga zonă vremelnic ocupată, exercitându-și rolul coercitiv și de spionaj sau contraspijonaj prin

intermediul organelor sale centrale ori zonale; Justiția militară organizată ad-hoc pentru condamnarea cazurilor de rezistență din partea populației locale — multe din pedepsele capitale fiind aplicate direct de către autoritățile locale străine sau de complete de judecată improvizate; Statul major economic, conceput ca un imens mecanism de extorcere a tuturor bunurilor economice din teritoriul românesc ocupat începând cu petrolul, cerealele și sfîrșind cu obiecte de lenjerie sau închizătoarele de alamă de la uși. Statul major economic a fost sprijinit în acțiunile sale de spoliere economică de către Comisia economică mixtă și întregul angrenaj al forțelor cotoprite.

„Legislația” de care a uzat administrația germană de ocupație constituie expresia unui brutal regim dictatorial. Încălcînd flagrant acordurile internaționale ce reglementau raporturile dintre învingători și învinși, autoritățile străine din timpul ocupației au ignorat complet normele juridice românești. Preocupare majoră a administrației militare străine, politica de extorcere a resurselor economice românești este rezumată în ordinul nr. 26280/1917, emis de mareșalul von Mackensen, în care se arată că: „Problema principală a Administrației în România constă în utilizarea economică maximă a teritoriului administrat în profitul Germaniei”.

Statul major economic a urmărit, prin cele 17 secții ale sale, vîlguirea totală de resurse în toate ramurile de producție, recurgînd la o diversitate de forme și mijloace, cum au fost: rechiziționarea majorității bunurilor materiale aparținînd locuitorilor și în mod complet a celor din sectorul de stat; trecerea sub administrație forțată a tuturor întreprinderilor și averilor (cu mici excepții); lichidarea forțată a societăților străine sau mixte; utilizarea obligatorie a forței de muncă la lucrările agricole și în alte sectoare de activitate etc.

Punînd în mișcare întregul eșafodaj de exploatare economică și uziînd de cele mai drastice măsuri de constrîngere pe seama populației locale, bazate pe utilizarea forței militare de ocupație, Germania a reușit să smulgă din teritoriul românesc, cotoplit în folosul ei și al aliaților săi, într-un timp relativ scurt, cantități imense de bunuri materiale. Este vorba, printre altele, de peste 1 312 900 tone petrol și produse petroliere, peste 425 000 tone cărbune, la care se adaugă stocurile existente în momentul invaziei, peste 3 699 400 tone bunuri agroalimentare, aproximativ 120 000 tone diferite fabricate de lemn sau lemn brut valoros (nuc, frasin etc.), cantități apreciabile de metal valoros, numeroase utilaje provenite din demontarea unor întreprinderi industriale, mijloace de transport și alte multe bunuri materiale ce au fost distribuite între statele invadatoare potrivit unor cote de repartitie, cantitățile cele mai mari revenind Germaniei, urmată în ordine de Austro-Ungaria, Bulgaria, Turcia.

Un simulacru de „achitare” a bunurilor răpite populației române, cum și acoperirea cheltuielilor militare din teritoriul ocupat, a fost improvizat de către autoritățile germane prin emiterea de bancnote fără acoperire în aur, emisiunile atîngînd suma totală de peste 2 172 030 000 lei, valoarea banc-

■ Dr. EMIL RĂCILĂ

(continuare în pag. 64)

CAPITULAREA NECONDIȚIONATĂ A JAPONIEI

Declanșat prin atacul japonez asupra bazei americane de la Pearl Harbour (7 decembrie 1941), războiul din Pacific a cunoscut o fază inițială de rapidă înaintare a forțelor nipone care au ocupat Hong Kong (25 decembrie 1941), Manila (2 ianuarie 1942), Singapore (15 februarie 1942) și Rangoon (8 martie 1942). Acest război-fulger al armatei japoneze a luat sfârșit o dată cu bătălia navală și aeriană de la Midway (3—7 iunie 1942), care a marcat cotitura pe acest teatru de război. Inițiativa strategică fiind preluată progresiv de către forțele aliate (americane) care au recucerit teritoriile pierdute și, în bătălia navală de la Leyte (23—26 octombrie 1944), au eliminat flota militară japoneză ca factor operativ. Avansul american în direcția metropolei nipone s-a accelerat și, în ciuda unei rezistențe inversate, forțele militare ale S.U.A. au ocupat insulele Iwo Jima (martie 1945) și Okinawa (iunie 1945). Aviația americană și-a intensificat atacurile asupra orașelor japoneze devenite ținta unor bombardamente devastatoare. În China rezistența națională anti-japoneză s-a manifestat cu vigoare sporită.

Încă din perioada primelor înscușese ale armatei japoneze, unii oameni politici — precum fostul prim-ministru F. Konoye și marchizul K. Kido, păstrător al sigiliului privat — au avertizat asupra primejdiei unui război de durată, încheiat prin înfrângerea Japoniei și o revoluție socială. Agravarea situației pe fronturile de luptă a declanșat o criză politică a cărei primă manifestare importantă a fost demisia din postul de prim-ministru a generalului H. Tojo (18 iulie 1944), unul dintre principalii promotori ai războiului. După debarcarea americană în Okinawa (1 aprilie 1945), succesorul său K. Koiso a demisionat (5 aprilie 1945), postul de prim-ministru fiind încredințat amiralului în retragere K. Suzuki (7 aprilie 1945) pe care prințul Konoye și marchizul Kido credeau că îl pot influența în direcția efectuării unor sondaje de pace. Aceste speranțe nu s-au realizat, Suzuki ezitând să se angajeze în politica de terminare a războiului, întrucât considera că formula „capitulării necondiționate” era inacceptabilă, mai ales că ea părea să anihileze și instituțiile imperiale.

După ce tentativele de obținere a unei medieri din partea U.R.S.S. au eșuat (iunie—iulie 1945), activitatea oamenilor politici japonezi ostili continuării războiului

s-a intensificat. La 26 iulie 1945, prin Declarația de la Potsdam, S.U.A., Marea Britanie și China au cerut Japoniei să capituleze necondiționat, în caz contrar expunându-se anihilării. Deși absența oricărei referiri în această Declarație la situația persoanei împăratului Hirohito descuraja pe partizanii încetării ostilităților, ei au considerat că instituțiile imperiale nu puteau fi decît și mai grav primejduite prin continuarea războiului. Pentru partizanii rezistenței pînă la capăt — în frunte cu ministrul de război, generalul K. Anami — textul Declarației era dovadă că împăratul este în primejdie prin acceptarea capitulării și că lupta trebuie, deci, dusă mai departe.

Comandamentul american luase în considerație planurile de debarcare în insulele nipone Kyu Shu (operația „Olympic”) și Honshu (operația „Coronet”) cu convingerea că forțele sale vor întîmpina o aprigă rezistență, cu o eficacitate sporită prin acțiunile de sinucidere prin luptă (Kamikaze). Participarea U.R.S.S. la războiul anti-japonez era considerată de factorii de decizie din S.U.A. și Marea Britanie ca fiind esențială pentru scurtarea războiului din Pacific. I.V. Stalin se declarase, încă din 1942, dispus să se alăture S.U.A. și Marii Britanii în lupta împotriva Japoniei, de îndată ce Germania nazistă avea să fie înfrîntă. La conferința de la Ialta (4—11 februarie 1945) s-a hotărît ca U.R.S.S. să intre în război împotriva Japoniei, 2—3 luni după capitularea Reichului hitlerist.

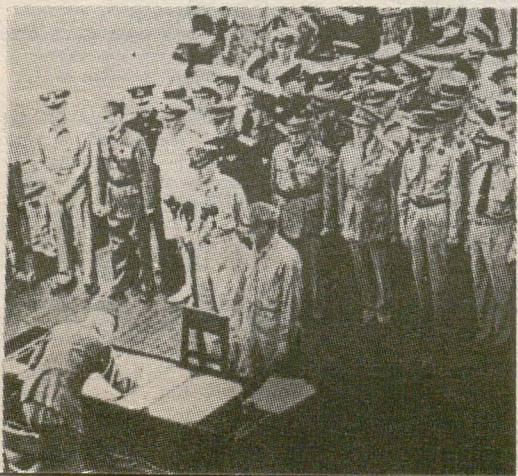
Declarația ambiguă a premierului Suzuki (28 iulie) a fost interpretată drept hotărîre de a continua războiul, astfel că asupra orașelor Hiroshima (6 august) și Nagasaki (9 august) au fost lansate cîte o bombă atomică: „Little Boy” (bătășul) la Hiroshima și „Fat Man” (grăsanul) la Nagasaki, care au provocat distrugeri și pierderi umane uriașe.

La 9 august, U.R.S.S. a declarat război Japoniei și Armata Roșie a început operațiile militare în Kwangtung. În aceeași zi, la ședința Consiliului de război, premierul Suzuki, rupind tradiția, a cerut împăratului, care nu intervenea în dezbateri, să se pronunțe asupra celor două orientări care divizau guvernul: pace sau război. Hirohito s-a declarat de acord cu propunerea de a accepta Declarația aliaților. A doua zi, guvernul japonez a comunicat că „este gata să accepte condițiile enumerate în Declarația făcută la Potsdam la 25 iulie de șefii guvernelor Statelor Unite, Marii Britanii și Chinei și ratificate ulterior de guvernul Uniunii Sovietice, cu unica rezervă că amintita Declarație nu va aduce nici o atingere prerogativelor împăratului”. La 11 august 1945, S.U.A. au declarat, în numele Națiunilor Unite, că „Din momentul capitulării, autoritatea împăratului și cea a guvernului japonez vor fi supuse hotărîrilor comandamentului suprem aliat”. Față de întîrzierea răspunsului japonez, la 13 august, 1 000 de bombardiere americane au atacat din nou Tokio.

O nouă conferință imperială a reunit la 14 august pe membrii Consiliului Suprem și pe cei ai guvernului în prezența împăratului. „A continua războiul înseamnă a hărăzi Japonia unei distrugeri totale”, a spus împăratul, care a cerut consiliului de miniștri să întocmească o proclamație imperială anunțînd încetarea războiului. Textul ei urma — fapt fără precedent — să fie citit de împăratul însuși, imprimat pe un disc și radiodifuzat.

Încercarea unor ofițeri fanatici de a împiedica transmiterea proclamației prin distrugerea discului și

2 septembrie 1945. Pe puntea crucișătorului american „Missouri”, delegația japoneză semnează actul capitulării necondiționate

eliminarea miniștrilor și a consilierilor favorabili capitulării a eșuat (o parte dintre cei implicați în această tentativă s-au sinucis). La 15 august, orele 12, împăratul se adresa națiunii nipone anunțând că acceptă pacea „suportind insuportabilul și tolerând intolerabilul”.

La 2 septembrie 1945, pe puntea crucișătorului american „Missouri”, delegația japoneză a semnat capitularea necondiționată. Înaintea actului semnării, generalul D. Mac Arthur a rostit o scurtă alocuțiune exprimându-și speranța că „din abisul de sînge și cadavre al trecutului să se nască o lume mai bună”.

Prin capitularea necondiționată a Japoniei a luat sfîrșit cel de-al doilea război mondial.

■ MIRCEA BUCUR

Ostași ai armatei americane debarcînd pe o insulă din Oceanul Pacific

1 Decembrie 1918

(urmare din pag. 7)

și Țara Ungurească și teritoriile locuite de ei cu România”. Sala întreagă a răspuns printr-un tunet de aplauze.

Teritoriilor unite cu România li se rezervă autonomie provizorie pînă la întrunirea Constituantei, aleasă pe baza votului universal; se recunoaște deplina libertate națională și drepturi egale tuturor naționalităților conlocuitoare de a se întruni, administra și judeca în limba proprie, de a face parte din corpurile legiuitoare și de a participa la guvernarea țării în proporția numărului lor; egală îndreptățire și deplină libertate pentru toate confesiunile; înfăptuirea desăvîrșită a unui regim curat democratic în toate domeniile vieții publice, vot universal direct, egal și secret pentru ambele sexe în vîrstă de 21 de ani; desăvîrșită libertate de presă, asociere și întrunire; liberă propagare a gîndurilor; reforma agrară radicală, dîndu-se posibilitatea țaranului să-și creeze o proprietate atît cît să poată munci cu familia; asigurarea pentru muncitorimea industrială a aceluiași drepturi și avantaje care sînt legiferate în cele mai avansate state industriale din Apus; Adunarea Națională își exprimă dorința ca Congresul de pace să înfăptuiască în așa chip comuniunea națiunilor libere, încît dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimine războiul ca mijloc de reglementare a raporturilor internaționale; Adunarea salută eliberarea națiunilor subjugate pînă acum din monarhia austro-ungară (cehoslovacă, iugoslavă, austriacă, polonă, rutenă); Adunarea Națională se închină memoriei românilor care și-au vărsat sîngele pentru înfăp-

tuirea idealului național; Adunarea Națională mulțumește tuturor puterilor aliate care s-au luptat pentru salvarea civilizației.

Alte cuvîntări au completat cu alte argumente și alte idei legitate procesului de unitate.

Se săvîrșea, astfel, într-o atmosferă înălțătoare, cuprinsă de o emoție pînă la extaz, prin chibzuința matură a unui popor chemat să-și hotărască soarta. cel mai însemnat act din istoria sa bimilenară. Lepădînd resentimentele și supărările acumulate de secole, poporul român se înfățișa înaintea lumii hotărît și chibzuit, dînd uitării suferințele îndurate, nedreptățile suferite, chemînd la marea sărbătoare pe toți cei cu care era sortit să trăiască și să muncească.

În timpul solemnității din sală, pe Cîmpul lui Horea, cei peste 100 000 de oameni erau pătrunși de un entuziasm de nedescris. De pe numeroasele tribune, în timp ce în sala Unirii se desfășurau lucrările oficiale, oratori inspirați explicau poporului însemnătatea momentului. Entuziasmul era fulminant; oamenii se îmbrățișau, plîngeau de fericire. O horă uriașă încheie evenimentul, apoteotic.

În timp ce la Alba Iulia se hotăra Unirea Transilvaniei cu România fără condiții, în toată Transilvania cei ce nu putuseră fi de față sărbătoreau evenimentul istoric. Slujbe religioase se oficiau peste tot. Serbări au avut loc în toate satele. Numeroase scrisori și telegrame de aprobare și adevizuri sosesc pe adresa Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din toate părțile Transilvaniei.

În aceeași zi și în cele următoare, „mici Alba Iulii” au avut loc pe întreg cuprinsul României. Manifestațiile de la București au fost amplificate cu ocazia sosirii delegației Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, purtătoare mesajului Transilva-

niei de unire pentru vecie cu România. La sosirea trenului care ducea solia transilvană în Capitala României, gara era împodobită cu dramele tricolore și flori. Era prezent întregul guvern, în frunte cu I.I.C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri, apoi primarul Capitalei și alte oficialități, ofițeri, elevi, mulțime de oameni.

Rînd pe rînd sînt sancționate, prin decrete regale, hotărîrile de unire a teritoriilor românești. Potrivit decretelor de organizare provizorie, „serviciile publice” rămîneau sub autoritatea guvernelor provinciale, în administrația guvernului României fiind afacerile străine, armata, căile ferate, poștele, telegraful, telefoanele, circulația financiară, vămile, împrumuturile publice și siguranța generală a statului; în guvernul central român, provinciile românești unite erau reprezentate prin miniștri fără portofoliu.

*

Caracterul profund popular al actului Unirii, manifestațiile entuziaste unanime, hotărîrea de neclintit a întregului popor român de pretutindeni de a se uni într-un singur stat au produs o impresie profundă. În această situație, naționalitățile conlocuitoare: germanii din Basarabia, polonezii și germanii din Bucovina, sașii, șvabii, secuii și o parte a maghiarilor, judecînd realist situația, combat atitudinea unor cercuri conservatoare. Sub acțiunea maselor populare ale populației germane, poloneze și ale celei maghiare și secuiești, tendințele de izolare sînt anihilate, impunîndu-se o nouă orientare, conformă cu mersul logic al societății, cu caracterul obiectiv al proceselor istorice. Ceea ce însemna o atitudine constructivă în problema recunoașterii unirii Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu România.

NAȚIONALITĂȚILE CONLOCUITOARE DIN ROMÂNIA ANILOR '40

ostile revizionismului. Luări de poziție

După încheierea procesului de formare a statului național unitar român în cursul anului 1918, în cadrul României au trăit, alături de români, care constituiau marea majoritate a populației țării, și cetățeni români de origine maghiară, germană, evreiască și de alt neam (ruși, ucraineni, bulgari, turci etc.).

Conform constituțiilor din anii 1923 și 1938 și altor legi, tuturor cetățenilor țării, indiferent de neam, rasă sau religie, li s-au asigurat drepturi egale politice, naționale, economice, sociale, culturale și confesionale, iar prin reforma agrară din 1921 s-a împărțit pământ în mod egal.

Această realitate socială și politică a fost apreciată pozitiv și de o serie de personalități ale vieții cultural-științifice și politice a românilor de origine etnică maghiară, germană, evreiască etc., precum și de numeroși publiciști sau simpli cetățeni care s-au pronunțat cu fermitate împotriva acțiunilor revizioniste ale statelor fasciste, manifestându-și voința și dorința de a trăi și munci în granițele statului român.

Manifestându-și sentimentele patriotice și antirevizioniste, cetățenii români de origine maghiară, germană, evreiască, sîrbă și de alt neam, în marea lor majoritate, au respins și condamnat dictatul fascist de la Viena, impus României de către statele fasciste, la 30 august 1940, prin care s-a răpit partea de nord-vest a Transilvaniei, străvechi pământ românesc, acesta fiind predat Ungariei horthyste, și în anii ce au urmat ei au participat activ, alături de români, la rezistența antihorthystă și antihitleristă, la eliberarea României.

Redăm în acest număr al revistei câteva dintre mărturiile lor.

● „Cetățenii României de azi sînt toți egali, fără deosebire de rasă, religie sau naționalitate... Nicăieri în Europa n-a fost rezolvată atît de radical, atît de cinstit, atît de drept problema pămîntului ca în România.

Sîntem datori față de adevăr să fixăm și faptul că de binefacerea reformei agrare și ale conversiunii au beneficiat egal toți agricultorii din România, fără deosebire de neam și religie... Țăranul ungur a primit pămîntul întocmai ca ȋăranul român și german. Reforma agrară a împroprietărit la fel pe Ion Abrudan, ca și pe Szekereș Janos sau pe Hans Müller.

Contra tuturor afirmațiilor ce le-ar face apostolii revizionismului, contra tuturor minciunilor lor: adevărul e acesta!!!” (Gheorghe I de Ferenczy, Ardealul, pămînt românesc).

● „Considerăm că, în momentele actuale, apărarea hotarelor României pe baza fraternității dintre poporul român și maghiar din țară, pe baza principiilor de libertate, a egalității de drepturi și a păcii interne formează nu numai singura cale de urmat pentru realizarea unei conviețuiri fericite a popoarelor de pe aceste meleaguri, dar este și aportul cel mare pe care l-am putea aduce independenței și libertății tuturor popoarelor din bazinul dunărean și confrăților noștri din Ungaria”. (Din scrisoarea trimisă la 8 aprilie 1939 de membrii Secției maghiare a Frontului Renașterii Naționale, președintele Consiliului de Miniștri, Armand Călinescu)

● „Noi sîntem mulțumiți cu actuala noastră situație și nu dorim să fie modificate granițele. Au trecut deja peste 20 de ani de cînd Ardealul a fost alipit României și aceasta așa trebuie să rămîna pentru că așa vrea poporul. Ardealul nu s-a alipit la România în urma Tratatului de la Trianon, ci poporul român și-a cîștigat acest pămînt, la care avea dreptul, prin luptă și cu sacrificii, la multor vieți... Ardealul este leagănul poporului românesc pentru că aici s-a născut, ori ungurii sînt

Apărarea frontierelor statului român unitar, opțiune a tuturor locuitorilor țării. Cetățenii români de alte naționalități din Transilvania și-au exprimat protestul față de impunerea odiosului dictat fascist de la Viena (extrase din documentele vremii).

originari din Asia". (Din scrisoarea adresată la 28 iulie 1940 de trei cetățeni de naționalitate maghiară din Reșița - Szabo Bela, Kiss Iosef și Varod Ferenc - cancelarului Germaniei, Adolf Hitler)

● Populația pe care o vizitați acum este formată din țărani muncitori șvabi. Aceasta este organizată de noi cu concursul binevoitor al autorităților românești, trăiește în deplină libertate, muncește și se bucură de toate drepturile iar dorința sa este de a trăi mai departe în cadrul statului român.

Acest popor de origine germană nu vrea să mai fie încă o dată supus stăpînirii maghiare, după ce s-a bucurat timp de 20 de ani de toate drepturile și libertățile pe care le-a avut și le are în țara românească.

Deci pentru cauza noastră și cea a dreptății, vă rog să aduceți pe calea presei la cunoștința lumii întregi dorința acestui popor exprimată prin mine". (Din vînturarea rostită de putatul Schönburg în fața delegației de ziariști germani și italieni care au vizitat Transilvania în a doua jumătate a lunii august 1940)

● „Noi, germanii de aici, nu am avut de luptat cu românii pentru drepturile noastre, ci cu preoții unguri romano-catolici — forța șovinismului maghiar — care chiar și sub dominația română au căutat să continue procesul de deznaționalizare a poporului șvab. Guvernul român ne-a dat școli germane fără să o cerem, ne-a acordat subvenții și tot sprijinul, pentru care sintem de-a pururi recunoscători". (Din cuvîntarea rostită de profesorul Ștefan Weiser la o serbare școlară dată în cinstea ziariștilor germani și italieni care au vizitat Transilvania în a doua jumătate a lunii august 1940)

● „În aceste vremuri de vijelioasă încercare ce s-au abătut asupra scumpei noastre patrii, evreii români (...) țin cu tot respectul să proclame solidaritatea lor nezdruncată cu destinele Poporului Român. Ei împărtășesc soarta obștească suferind cu suferința românească și nădăjduind cu nădejdea românească. Evreii din Vechiul Regat, evreii pămînteni români, născuți și crescuți de generații pe pămîntul românesc, sînt și rămîn atașați cu toată dragostea de glia românească, glie de belșug udată de singele celor mai buni fii ai lor căzuți în războiul de neamînire din 1877, în cel din 1913 și în războiul de întregire din 1916—1918. Idealurile lor s-au împletit întodeuna cu cele ale tuturor românilor și orice s-ar întîmpla și orice ar suferi, așa cum au fost și așa cum sînt, înțeleg să fie de-a pururi alături de Poporul Român, înțelegîndu-și destinul indisolubil legat de acest pămînt. Și evreii din tinuturile alpine (unite cu România în 1918, Transilvania și Bucovina — n.n.) și-au dovedit atașamentul față de patrie, îndeplinind cu tot devotamentul îndatoririle și obligațiile lor de cetățeni români. La chemarea Patriei, toți fiii ei au răspuns cu același elan patriotic, însuflețiți de aceeași conștiință cetățenească și de același sentiment al solidarității românești. Cu tot ce sunt și cu tot ce au, evreii români sunt gata la orice jertfă pentru îndeplinirea datoriei față de Țară". (Din telegrama adresată la 11 iulie 1940 de Federația Uniunilor de Comunități Evreiești regelui Carol al II-lea și Președinției Consiliului de Miniștri)

■ VASILE GR. BOBOCESCU

Sprijinul acordat de România și poporul român

(urmăre din pag. 14)

În 1938 s-a aplicat un plan „de măsuri pregătitoare pentru a în destula la nevoie „de urgență” marile unități destinate frontului de vest cu tot ce este necesar în vederea operațiilor”. Poziția favorabilă a României, solidaritatea poporului român nu au fost suficiente în condițiile în care Franța și Anglia nu se pronunțau în favoarea statului cehoslovac a cărui soartă avea să fie hotărîtă la 29 septembrie 1938 la München. Referindu-se la eforturile României, postul de radio Praga sublinia: „Cercurile oficiale cehoslovace, împreună cu întreaga presă și opinia publică au luat act cu cele mai adînci sentimente de recunoștință de atitudine guvernului regal român... /În aceste clipe grele, politica României a dovedit calități cu adevărat cavaleriste. Numai la nevoie se cunosc prietenii adevărați /.../ Cehoslovacii nu vor uita nicodată dovezile de cinste și credință pe care li le-au dat poporul român”.

La un an de la evenimentele descrise, poporul român și-a dovedit din nou solidaritatea față de o altă victimă a agresiunii fasciste, Polonia. În ciuda presiunilor la care ea însăși era supusă, a pericolelor rezultate din situarea pe o poziție fermă, curajoasă, România nu și-a precupețit eforturile pentru ajutoarele vecinei sale, iar poporul român a probat o dată mai mult înaltul umanism care-l caracterizează istoria. Și în pofida amenințărilor abia voalate transmise de la Berlin țara noastră și-a deschis granițele permițînd aprovizionarea Poloniei cu armament, într-un sens, iar în celălalt, tranzitarea tezaurului Băncii Naționale poloneze. Peste 80 tone aur au trecut atunci prin România și peste 3 000 kg aur au fost ținute în depozitele Băncii Naționale a României pînă în 1947. Astfel, neutralitatea în cel de-al doilea război mondial adoptată la 6 septembrie 1939 era una activă care nu excludea sprijinirea poporului polonez. Hotărîrea guvernului de la București a trezit reacții nervoase la Berlin de unde se aprecia: „considerăm acordarea dreptului de azil guvernului polonez ca un act incompatibil cu neutralitatea”. O atare apreciere nici nu a fost

luată în considerație: președintele, guvernul, Comandamentul suprem al armatei, trupe, tehnică de luptă și mii de refugiați polonezi și-au găsit adăpost pe teritoriul românesc unde au fost întîmpinați cu căldură, ajutați cu alimente, bani și îmbrăcăminte. Peste 100 000 oameni, din care aproximativ 60 000 militari, au fost găzduiți timp mai îndelungat în România. Pentru întreținerea lor statul român a cheltuit peste 2 miliarde lei (la cursul anului 1939).

Sprijinul material și moral a fost recunoscut la 20 septembrie 1939 de ambasada poloneză de la București care releva „desăvîrșita și prietenoasă ospitalitate pe care au primit-o toți refugiații poloni”.¹ La rîndul său, dramaturgul Franz Theodor Csokor declara: „mai mult decît grozăviile acestui război, va dăinui amintirea acelei atitudini cavaleriste pe care poporul român a manifestat-o față de cel polon, în clipa prăbușirii sale”.²

Conduita adoptată de statul și poporul român în cazurile Cehoslovaciei și Poloniei, sprijinul acordat victimelor fascismului — probate de o vastă documentație provenind din cele mai diverse surse — dovedesc falsitatea opiniilor potrivit cărora România s-ar afla — chipurile — printre vinovații morali de declanșarea celui de-al doilea război mondial. Astfel de „opinii” ating, de altfel, treapta cea mai de sus a efortului de escamotare a adevărului istoric, de răstălmăcire a lui și nu slujesc la nimic altceva decît la falsificarea succesiunii și motivației reale ale faptelor și evenimentelor trecutului.

¹ Istoria 2-ului război mondial 1939—1945, tom 2-ului, Moscova, 1973, p. 99

² Ibidem

³ Arh. M.Ap.N., fond 333-P, dosar 197, f. 239

⁴ Ibidem, f. 159

⁵ Apud Ioan Talpeș. Date noi privind poziția României în contextul contradicțiilor internaționale din vara anului 1938, în „Revista de istorie” nr. 11/1975, p. 1664

⁶ „Timpul” din 4 noiembrie 1938

⁷ Apud Livia Dandara. România în vîntoarea anului 1939, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985, p. 234

⁸ Marea conflagrație a secolului XX, Editura Politică, București, 1974, p. 85

⁹ Livia Dandara, op. cit., p. 337

TUNUL ANTITANC „REȘIȚA“

MD. 1943, cal. 75 mm

Industria românească de armament a permis, în primii ani de la constituirea ei, asimilarea, pe bază de licențe, a unui armament divers (aruncătoare de mine „Brandt”, cal. 81,2 și 120 mm; tunul antitanc „Schneider”, cal. 47 mm; tunurile antiaeriene „Rheinmetall”, cal. 37 și 88 mm și „Vickers”, cal. 75 mm; obuzierele „Skoda”, cal. 100 și 150 mm; pușca-mitralieră și mitraliera „Z.B.”, cal. 7,92 mm; muniție de diferite calibre, aparate de teleindicație și telecomandă pentru tunurile a.a., telemetre, altimetre și lunete). Ulterior, datorită experienței acumulate, industria a fost capabilă să treacă la producția de armament și tehnică de luptă originală. Printre realizările de seamă care au încorporat inteligență românească s-au numărat: aparatul central de tragere pentru bateriile antiaeriene „Vickers-Reșița”, cal. 75 mm, pistolul-mitralieră „Orița”, tunul antitanc „Reșița”, cal. 75 mm și diverse aparate de ochire.

La realizarea tunului antitanc românesc s-a pornit, după cum nota generalul-maior Valerian Nestoresco, într-o lucrare de memorialistică, de la aprecierea că utilizarea în atac a „tancurilor (armă foarte mobilă), grosimea blindajelor, pe de o parte, și lipsa de eficacitate a tunurilor, pe de altă parte” demonstrează că pe viitor trebuia „să se renunțe la practica de a conta numai pe piese antitanc, specializate ca atare, și că trebuie să se folosească în luptele contra tancurilor și artileria de cîmp”.

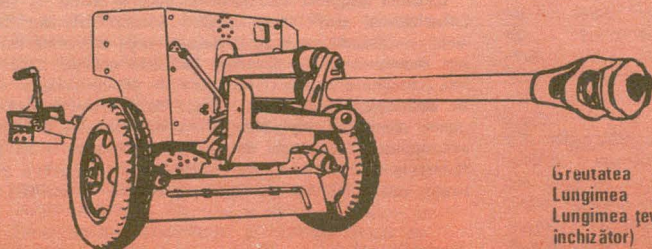
Pornind de la acest principiu, un colectiv condus de Valerian Nestoresco — pe atunci colonel —, alcătuit din căpita-

nul inginer Eugen Burlacu și inginerul Lazăr Stoicescu, a trecut, cu sprijinul tehnic și material al uzinelor „Reșița”, la proiectarea și realizarea prototipului tunului antitanc. Grupul de specialiști amintit a urmărit: mărirea capacității de tragere pe verticală și orizontală, sporirea cadenței de tragere, a rapidității de ochire și eficienței tirului. Totodată, după cum consemna șeful colectivului, s-a căutat ca „*nova gură de foc, cu toate componentele ei, țevă, muniție, aparatură și mijloace de transport (...), să se încadreze la maximum în principiul unificării, intersanjabilității și standardizării*”. În afară de acestea, deoarece destinația piesei pentru tragerile antitanc, presupunea creșterea energiei cinetice la gura țevii, colectivul a studiat și rezistența proiectilelor aflate în serviciu la sarcinile datorate mării vitezei inițiale.

Ca urmare, noul tip de tun antitanc a încorporat ultimele noutăți în materie de tehnică artileristică. Afetul biflex, dispus pe roți cu pneuri, a permis sporirea de 7 ori a cîmpului orizontal de tragere, iar sistemul de ochire a dat posibilitatea vizării obiectivului în direcție și în înălțime să poată fi efectuată de un singur om (acesta declanșa și lovitura). Țeava dispunea de frînă de gură, care avea și rolul de ascenzător de flăcări. Comparativ cu piesele din înzestrare, noul tun antitanc, de 75 mm, model 1943, avea viteza inițială și capacitatea de foc mai mare cu 50%, iar cadența cu 70%. Testările prototipului au evidențiat că tunul antitanc avea o stabilitate și precizie remarcabile, care îi permiteau să execute trei lovituri cu

CARACTERISTICILE TEHNICO-TACTICE

ALE TUNULUI ANTITANC „REȘIȚA”, MD. 1943, CAL. 75 mm

Greutatea	1 390 kg
Lungimea	6,16 m
Lungimea țevii (fără închizător)	3,10 m
Calibrul	75 mm
Cadența — teoretică	20 lovituri/min.
— practică	3
Muniție — antitanc	„obuze de ruptură” (perforante)
— antiinfanterie	„obuze explozive”
Bătaia maximă	11 400 m
Viteza inițială	900 m/s
Numărul servanților	6
Aparate de ochire	luneta antitanc luneta panoramică

ochirea doar la primul proiectil) în 6 secunde. „Obuzele de ruptură” (perforante) pătrundeau blindaje de 10 cm la o distanță de 1 000 m și străbăteau blindaje de aceeași grosime — cu o înclinație de 30° — la 300 m. S-a realizat o cadență practică de tragere de 3 lovituri pe minut (se puteau efectua însă și 20 de focuri pe minut, fără ochire). Țeava rezista la 500 de lovituri cu proiectile antitanc.

Tunul „Reșița”, md. 1943, cal. 75 mm, cunoscut și sub numele de „tun antitanc nr. 26” — considerat ca „o excepțională înfăptuire a tehnicii noastre artileristice” — a fost fabricat în serie la uzinele „Reșița”, „Astra” din Brașov și „Concordia” din Ploiești.

■ CORNEL SCAFES

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Nestorescu, General-maior Valerian, File din trecutul artileriei române. Evenimente și amintiri, Editura Militară, București, 1972

Istoria artileriei române, Editura Militară, București, 1977

NAVE ROMÂNEȘTI ÎN SECOLUL XVII

Iconografia construcțiilor navale românești pentru evul mediu este redusă, din păcate, la numai câteva zeci de picturi murale și o singură stampă controversată, reprezentând pinzarul moldovenesc. Foarte multe documente atestă un puternic trafic fluvial și maritim în spațiul carpato-dunărean-pontic, lucru normal dacă ținem seama de abundența producției materiale pe teritoriul, de relațiile comerciale facilitate de transportul

prin bunăvoința directorului Muzeului Naval Olandez din Amsterdam, domnul H. Hazelhoff Roelfzema.

Ideea care ne-a condus în demersul nostru a fost relativ simplă. Deoarece probabilitatea de a identifica nave românești (moldovenesti sau valahe) menționate ca atare în lucrări de specialitate s-a dovedit a fi redusă, am încercat să le identific în lucrări ce prezintă flotele Imperiului otoman, cunoscut fiind faptul că domniii țărilor române au furnizat nave și echipaje acestor formațiuni navale. La muzeul din Amsterdam se găsește o astfel de lucrare: „AELOUDE EN HEDENDAEGSCHE SCHEEPS-BOUW EN BESTIER”, tipărită în 1671, autorul fiind Nicolaes Witsen, primar al orașului Amsterdam. Lucrarea este însoțită de un atlas cu gravuri, tipărit un an mai târziu — „PLATEN van VREEMDE VAARTUIGEN” (Planșe și ilustrații). Interesul sferit de apariția lucrării, la vremea respectivă, este ilustrat de retipărirea, de această dată în limba latină, în 1690: „ARCHITECTURA NAVALIS ET REGIMEN NAUTICUM”.

Referiri la aceste reprezentări se fac și într-o altă carte a lui Nicolaes Witsen, NOORD EN OOST TARTARIJE, la muzeu existând numai cea de a II-a ediție, din 1705. Este foarte important să menționăm

Dovezi inedite

pe Dunăre și pe Marea Neagră. Avem mărturii documentare despre navele lui Mircea cel Bătrîn, ale lui Ștefan cel Mare sau Mihai Viteazul, dar nu ni le putem imagina decît prin nave tipologice asemănătoare din reprezentările de epocă. Este incontestabil că teritoriul românesc este locul de construcție al multor nave ce au brăzdat valurile Pontului Euxin, afirmație în sprijinul căreia aducem argumentele unei bogății de materii prime specifice acestei indeletniciri, unice în această zonă geografică. Pricpearea meșterilor români, menționată în numeroase surse, a fost confirmată și prin angajarea acestora și achiziționarea de odgoane, pinze, catran și material lemnos, mai ales catarge, de către flota engleză din Mediterana, pe atunci sub comanda legendarului amiral Nelson.

Există deci multe mărturii despre aceste nave, dar la întrebările cum arătau ele, cit de specifice apelor românești erau, este greu să dăm un răspuns precis, nu pentru că astfel de reprezentări nu ar exista, ci pur și simplu pentru că acest domeniu a fost încă insuficient cercetat. Apariția unor gravuri cu nave românești nu poate constitui o surpriză, deoarece avem certitudinea existenței lor, dar identificarea lor în lucrări de epocă constituie un eveniment ce vine să repună în drepturi legitime vechii noștri navigatori. Imaginile ce le prezentăm alăturat au fost puse la dispoziția autorului

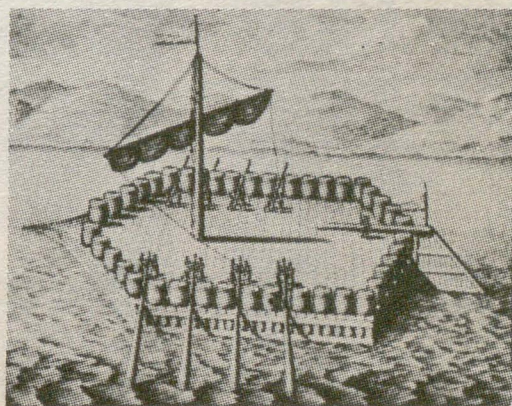

Fig. 1

că prin turci erau cuprinși în carte și vasalii lor, lucru menționat de autor, și că desenele au fost executate la fața locului, prin bunăvoința autorităților locale.

Trei dintre cele peste 20 de gravuri sînt interesante pentru noi — două reprezentări de nave militare și una comercială.

Prima gravură (fig. 1) reprezintă un ponton plutitor, utilizat la transportul trupelor peste Dunăre. Luînd în considerație scara de reprezentare a celor 16 pontonieri ce pot pune în mișcare cîte 4 rame propulsive într-un bord, pontonul pare a avea dimensiuni respectabile: 25—28 metri lungime cu 16—18 metri lățime. Deoarece opera în zone neamenajate cu debarcadere, pescajul era probabil cuprins între 0,8 și 1 metru, ceea ce dă un deplasament estimat între 200 și 250 de tone, cu o sarcină utilă de circa 60 tone, adică 400—500 de ostași cu echipament complet la o traversare, cifră deosebit de neglijabilă.

Nava este reprezentată pe cursul superior al Dunării, zonă de conflicte permanente între armatele otomane și cele austriece în acea perioadă. Construcția a fost efectuată probabil undeva pe cursul inferior al fluviului, unde existau meșteri iscusiți și șantieri menționate în firmele, precum Giurgiu, Brăila sau Galați, bine aprovizionate cu lemn.

A doua reprezentare este cu mult mai interesantă și importantă (fig. 2). Este vorba de cea mai veche reprezentare a unei „baterii plutitoare”, strămoșul navelor de luptă din zilele noastre. Pînă în prezent se consideră că cea mai veche utilizare a unei baterii plutitoare este cea realizată de aliații franco-spanioli la asediul Gibraltarului din 1782. Primele baterii plutitoare blindate au fost utilizate de francezi în 1855 la bombardarea forturilor din Kimburn în timpul războiului Crimeii. Se consideră că acesta a fost începutul erei cuirasatelor. Iată deci că soluția constructivă este mult mai veche și ea a fost utilizată de români pe Dunăre.

Bateria plutitoare are două flamuri și un pavilion pe catargul central. Flamurile sînt de luptă și reprezintă sfîntul Gheorghe omorînd balaurul, ceea ce nu poate fi o simplă coincidență, ordinul de armare a șecilor muntene de la 1845 (un secol și jumătate mai tîrziu) cuprinzînd în anexă desenul aceleiași flamuri de luptă! Pe steagul central este desenată o *acvilă* și nu un vultur bicefal, ceea ce elimină eventualele confuzii cu navele de război rusești ce utilizau și ele flamura sfîntului Gheorghe. Deci este o navă muntenească încorporată flotei otomane. Tunurile sînt grupate pe două niveluri, 20 pe puntea superioară și 18 pe cea inferioară.

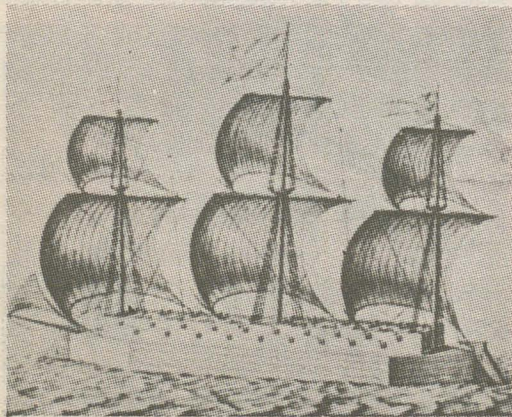

Fig. 2

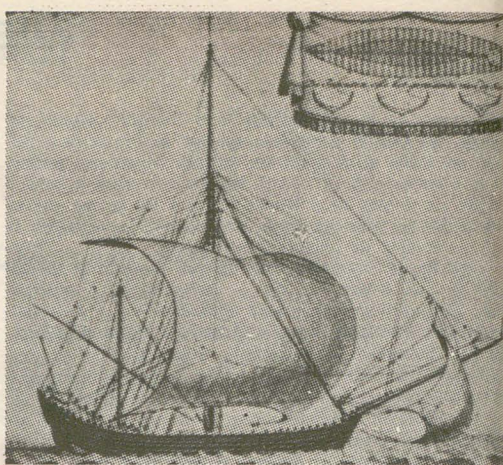

Fig. 3

O astfel de baterie plutitoare putea fi foarte utilă la asediul cetăților de pe malurile Dunării și, cu toate că nu este menționată documentar, nu este exclus ca o astfel de navă să fi fost utilizată la asediul Vienei de către otomani sau poate să fi fost prea tîrziu realizată pentru a mai participa la lupte.

Cea de a treia reprezentare (fig. 3) cuprinde o notă foarte clară: „*Seica — o navă comercială de pe Marea Neagră ce urcă pe curentul Dunării, unde a fost construită*”. Este o navă tradițională a apelor noastre, chiar dacă uneori a fost prezentă sub pavilioane străine și dacă au existat diverse tendințe în explicarea etimologiei acestui termen, unii susținînd că „șeică” se trage din „ceaică” (ambarcațiune căzăcească), iar alții invers. Să nu uităm că navigația pe mare, fie ea și costieră, construcția navelor maritime sînt îndeletniciri pe care popoarele continentale, odată sosite la mare, nu le pot reinventa, ci numai asimila de la cei deja prezenți și cu tradiție în domeniu.

Ambarcațiunea are circa 25 de metri, două catarge și un bompres. Velatura este asemănătoare navelor ce circulau în bazinul mediteranean, adică o velă pătrată, completată de una latină pe arborele artimon. Vela pătrată montată pe bompres denotă o reminiscență din secolele XIV—XV, abandonată pe navele din vestul Europei și înlocuită cu focuri-vele triunghiulare, întinse între arborele prova și bompres. Manevrelor, redade fidel, sînt destul de puțin obișnuite la reprezentările de nave din aceeași epocă, ele prezentînd un înalt grad de specificitate, cu deosebire cele fixe.

Pupa are oglindă și o cabină pentru comandant și călători. În partea superioară a gravurii este prezentată osatura șecii și trei secțiuni prin coaste aflate în diverse poziții, de unde se poate observa clar selatura punții și sabordurile.

Nave de un tip asemănător se pot observa pe Dunăre și în secolul al XIX-lea, atît în stampe cit și în două fotografii ale lui Carol Popp de Szatmary, în altele două ale lui Grigore Antipa și chiar într-o veche fotografie a unui șantier brăilean. Șeica o înfîlmăm pe pereții de la Voroneț, cu același tip de velatură specifică, cu un veac mai devreme, dar nu la fel de exactă.

Cercetarea exhaustivă a lucrărilor menționate ar putea conduce la găsirea unor noi dovezi de contribuție la poporul nostru la dezvoltarea navigației, de noi atestări ale priceperii și îndemnării meșterilor și marinarilor români de acum trei secole.

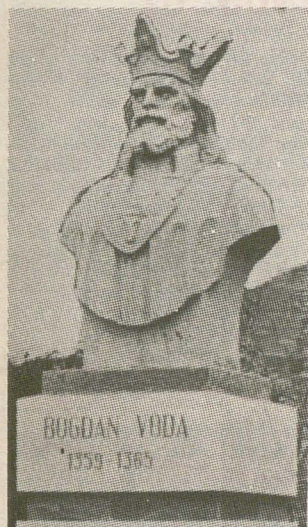
Colonel dr. FLORIAN TUCĂ

RĂDĂUȚI. ALEEA VOIEVOZILOR. Este alcătuită dintr-un complex de șase busturi monumentale reprezentând chipurile unor iluștri domnitori și voievozi ai neamului care și-au legat numele și faptele de propășirea și apărarea patriei, de viața și lupta întregului nostru popor pentru libertate, independență și unitate național-statală. „*Cele șase statui* — se sublinia într-un articol apărut în ziarul județean cu prilejul dezvelirii busturilor — *ii reprezintă pe Bogdan I, voievodul întemeietor al Moldo-*

etapă din marele vis al unirii tuturor românilor într-un stat național”.

Intrat deja în tradiția locală sub denumirea de „Aleea Voievozilor”, complexul de busturi domină centrul civic al orașului Rădăuți. În preajma sa, rezistând peste vremuri, se înalță zveltă și solitară una dintre cele mai vechi ctitorii voievodale din partea de nord a țării: biserica „Bogdan Vodă”.

Realizate de cunoscutul sculptor Marius Butunoiu, busturile de pe „Aleea Voievozilor”

vei, Petru I Mușat, ctitorul cetății de scaun a Sucevei, Alexandru cel Bun, iubitor de înțelegere și pace, Ștefan cel Mare, strălucitul apărător de neam, Petru Rareș, mare și demn continuator al părintelui său Ștefan, și Alexandru Ioan Cuza, cel sub care se implinea o importanță și decisivă

de la Rădăuți s-au înscris în peisajul monumentalistic al țării în anul în care poporul român a aniversat împlinirea a patru decenii de la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944. Festivitatea inaugurării s-a desfășurat în ziua de 22 august 1984, în prezența oficialităților locale și a unui numeros public.

Lucrarea de artă plastică de la Rădăuți se impune atenției prin câteva planuri distincte: dimensiune, valoare artistică și mesaj.

Busturile celor șase voievozi, turnate în praf de piatră (circa 0,75 m înălțime fiecare), au fost rinduite pe o alee lungă de circa 200 de m. Ele sînt montate pe un soclu din beton (circa 1,90 m înălțime), placat cu marmură de

culoare albă și cărămizie. În partea superioară a soclului sînt înscrise numele marilor bărbați ai neamului ale căror figuri au fost immortalizate în piatră și anii lor de domnie. Ordinea amplasării busturilor este următoarea: Bogdan Vodă, Petru Mușat, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Petru Rareș și Alexandru Ioan Cuza.

Sculpturile sînt realizate în manieră tradițională. Chipurile ilustrațiilor cîrmuitori de țară au trăsături alese. Privirile lor sînt solare. Din ele se degajă lumină și inteligență, demnitate, mîndrie și dirzenie. Personajele au fost surprinse de sculptor în vestimentație specifică epocii, cu broderii și cusături alese.

Mesajul pe care ni-l transmit busturile monumentale de la Ră-

dăuți a fost astfel sintetizat în cuvîntul rostit de unul dintre participanții la inaugurarea „Aleei Voievozilor”: „Cîstind memoria acestor domnitori, se cuvine să ne aducem aminte de faptele lor eroice, de vremurile lor de glorie, de luptele pe care le-au purtat pentru apărarea integrității teritoriale, a ființei neamului, a independenței și suveranității, de faptele lor bune pe care le-dau făcut, de contribuția pe care și-au adus-o la progresul și civilizația noastră de-a lungul istoriei”.

Linia modernă în care au fost concepute și realizate statuile voievozilor înscrie complexul de busturi care înnobilează astăzi orașul Rădăuți în sînta celor mai reușite creații plastice de acest fel de pe cuprinsul țării.

MONUMENTUL EROULUI NECUNOSCUȚ

Pentru a cinsti eroismul și jertfa celor care și-au dat singele și viața pentru apărarea și propășirea patriei, poporul român a ridicat numeroase însemne comemorative.

După primul război mondial, de exemplu, societățile, asociațiile, autoritățile locale și armata au inițiat numeroase acțiuni pentru ridicarea de troițe, pietre funerare, monumente, cimitire monumentale etc. care să cinstească jertfele militarilor români în campaniile din anii 1916—1917.

Astfel, în anul 1919 a fost înființată societatea „Mormintele

într-o „carte de aur” numele tuturor celor ce au murit luptînd pentru patrie și în fiecare an, în toată țara, să se comemoreze „Ziua Eroilor”. În anul 1923 s-a adoptat decizia ca de „Ziua Eroilor” să se înmorminteze, la București, cu un deosebit deosebit, rămășițele unui soldat român necunoscut, care să simbolizeze sacrificiul tuturor celor care s-au jertfit pentru înfăptuirea unității naționale.

Pentru alegerea Eroului necunoscut au fost aduse osemintele a zece eroi necunoscuți căzuți în

sicrie au fost păzite de o gardă de onoare. Desemnarea eroului necunoscut a fost făcută la 14 mai 1923 de către elevul Amilcar Săndulescu de la Liceul militar D.A. Sturza din Craiova, în vîrstă de 12 ani, orfan de război.

După alegerea sicriului cu Eroul necunoscut, cele nouă sicrie rămase au fost purtate de către ofițeri și soldați, urmați de un impresionant cortegiu, pe străzile principale ale Mărășești

simbol al jertfei românești

Eroilor căzuți în război, instituție obștească bazată pe contribuția voluntară a cetățenilor și pe sprijinul financiar al statului (în 1927 și-a schimbat denumirea în „Căminul Eroilor”). Scopul ei consta în identificarea eroilor căzuți în luptă, a mormintelor acestora și îngrijirea lor. În anul 1920, prin „Legea pentru cinstirea memoriei eroilor căzuți”, s-a hotărît ridicarea în București a unui cimetar al eroilor care să cuprindă

luptele de la Mărăști, Mărășești, Oituz, Tg. Ocna, București, de la Jiu și din Valea Prahovei, din Dobrogea, Ardeal și Basarabia. Osemintele acestora au fost așezate în zece sicrie masive din stejar, căptușite cu tablă de zinc de același model și aceeași mărime. Apoi, sicriele au fost duse la Mărășești, unde, în ziua de 13 mai 1923, au fost depuse în biserica din localitate. La sosirea fiecărui sicriu în gara locală, o companie de onoare, cu drapelul de luptă, dădea onorurile militare. În timpul nopții, cele zece

tiului și depuse în cimitirul din localitate. Cortegiul a fost însoțit de o escadrilă formată din șase aeroplane. Înnumărea celor nouă eroi necunoscuți s-a făcut, cu toate onorurile militare, în ziua de 14 mai 1923.

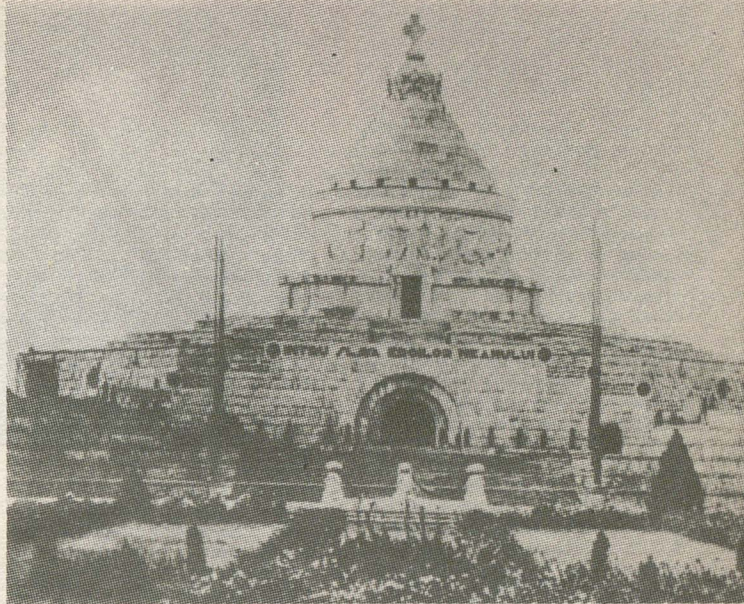
Sicriul cu Eroul necunoscut, acoperit cu tricolorul românesc, a fost ridicat a doua zi pe brațe de către o gardă formată din ofițeri, pe pieptul cărora strălucea Ordinul militar „Mihai Viteazul” și depus pe un vagon platformă, special construit. Platforma era acoperită cu drapelul de stat al României, iar locomotiva, învelită într-o enormă pînză roșie ornamentată cu brad

și flori, avînd în față stema țării. Cortegiul a părăsit gara Mărășești în ziua de 15 mai 1923, orele 7, îndreptîndu-se spre București. De-a lungul întregului traseu, populația satelor și orașelor a ieșit în întâmpinarea trenului mortuar, pentru a aduce un ultim omagiu Eroului român necunoscut.

Sosit în București în aceeași zi, la ora 16, sicriul cu Eroul necunoscut a fost depus la biserica Mihai Vodă pînă la 17 mai, cînd a avut loc înhumarea pe terasa din fața Muzeului Militar situat în Parcul Carol (azi Parcul Libertății).

La început mormîntul nu cuprindea decît cripta propriu-zisă, avînd deasupra o lespede de piatră după modelul epocii brîncovenesti. Pisania lespedei a fost înconjurată cu ramuri de flori împletite, săpate în piatră. Pe piatra funerară a fost gravată următoarea inscripție: „Aci doarme fericit... ostașul necunoscut săvîrșit din viață în jertta pentru unitatea neamului românesc; pe oasele lui odihnește pămîntul României întregite 1916—1919”. În anul 1926, mormîntul a fost înconjurat prin opt stîlpi legați între ei prin lanțuri de fier.

Manifestările prilejuite de existența Mormîntului eroului necunoscut (comemorări, aniversări, depuneri de coroane ș.a.) au constituit, de la început, un mijloc de educare a maselor, în-deosebi a tineretului, în spiritul tradițiilor eroice ale armatei române. De menționat că în perioada dintre cele două războaie mondiale, unele dintre manifes-

Mausoleul de la Mărășești, în fața căruia se află Mormîntul eroului necunoscut, simbol al jertfei supreme pentru împlinirea idealurilor de independență și unitate ale poporului român

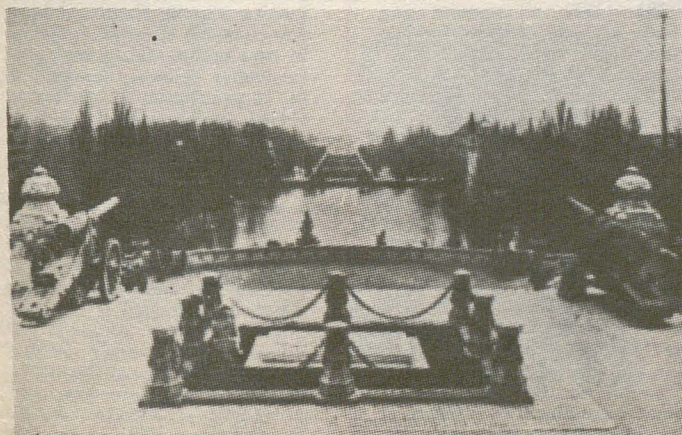
tările legate de Mormîntul eroului necunoscut au căpătat un tot mai pronunțat caracter antirăzboinic și antifascist. De exemplu, marea demonstrație antifascistă a oamenilor muncii din Capitală de la 1 Mai 1939, în a cărei organizare a avut rolul hotărîtor tinărul revoluționar Nicolae Ceaușescu, a cuprins, în desfășurarea ei, ca un moment important, și depunerea de coroane la Mormîntul eroului necunoscut.

Din anul 1959, Mormîntul eroului necunoscut a fost strămutat în fața Mausoleului de la Mărășești — în care se află adunate osemintele a peste 10 000 de ostași români căzuți la data-rie în memorabila bătălie din zona Mărășeștilor în vara anului 1917.

În perioada care a urmat încheierii victorioase a războiului antihitlerist, semnificația Mormîntului eroului necunoscut s-a extins, el devenind simbolul jertfelor date de armata română pentru unitatea, libertatea, independența și suveranitatea patriei și constituie un loc de pelerinaj pentru publicul vizitator ca și pentru diferite delegații străine. Totodată, aici se desfășoară diferite manifestări cultural-educative pe linia educării militarilor armatei noastre, a tineretului, în spiritul tradițiilor glorioase de luptă ale poporului și armatei române.

Pentru comemorarea pe plan național a celor căzuți eroic în luptele purtate pentru libertatea și independența patriei, poporul român sărbătorește în fiecare an, la data de 9 Mai, concomitent cu sărbătorirea independenței de stat a României și a Victoriei asupra fascismului, Ziua Eroilor.

Mormîntul eroului necunoscut așa cum arăta pe vremea cînd era amplasat în fostul Parc Carol I (azi Parcul Libertății)

■ Colonel (r)
NICOLAE NICOLAE

Mari comandanți de oști

Dromichaïtes (sec. IV-III î.e.n.), cel mai de seamă rege daco-get pînă la Burebista. Statul condus de el cuprindea întinse suprafețe, așt în sînga, cît și în dreapta Dunării de jos. Și-a consolidat stăpînirea în condițiile purtării unui dificil și eroic război de apărare împotriva regelui Traciei, Lysimachos (306—281 î.e.n.), a cărui politică expansionistă urmărea, după cucerirea Dobrogei, cucerirea întreg teritoriului statului daco-get din lungul cursului inferior al marelui fluviu. Într-o primă ciocnire desfășurată către anul 300 î.e.n., Dromichaïtes a rezistat expediției întreprinse de Agathocles, fiul lui Lysimachos, pe care l-a biruit și luat prizonier undeva în Cimpia Bărăganului. În anul 292 î.e.n. a avut loc confruntarea decisivă. După ce și-a răscumpărat fiul, Lysimachos, în fruntea unei puternice oști, a trecut Dunărea unde avea să fie întîmpinat de „*niște bărbați foarte pricepuți în războaie și care îl întrecuau cu mult prin numărul lor*” (Pausanios). Atras adînc în interiorul Bărăganului, ca și Agathocles, hărțuit potrivit unei tactici tradiționale a daco-geților de retragere premeditată, pustiind totul din calea invadatorului, pentru a-l lipsi de apă și alte mijloace de aprovizionare, și astfel a-i istovi și a-i descuraja forțele, luptătorii lui Lysimachos au fost atacați pe neașteptate de grosul armatei lui Dromichaïtes, împresurați și siliți să deună armele. Lysimachos și ai săi au fost duși în cetatea Helis pentru a fi judecați și pedepsiți de învingători. În locul unor aspre măsuri, Dromichaïtes, dînd dovadă de o remarcabilă înțelepciune politică, a propus în locul unei răzbunări fără rost, generatoare de noi conflicte, încheierea unui pact solemn de alianță, aducător de pace, cu foloase pentru ambele părți. De altfel, prin pacea încheiată la sfîrșitul ostilităților, Dromichaïtes a redobîndit „*ținuturile de dincolo de Istru*”, cucerite anterior de macedoneni. Succesele politicii de apărare dusă de Dromichaïtes s-au datorat, alături de promovarea unei inteligente diplomații, și bunei organizări și conduceri a oștirii

în luptă. Pentru a neutraliza solidă falangă elenistică, Dromichaïtes și-a dezvoltat o numeroasă armată, în rândurile căreia intrau toți oamenii liberi. Principala categorie de trupe a geților o constituia infanteria, care reprezenta cam două treimi din forțele luptătoare, folosită fie în cîmp deschis, fie în apărarea fortificațiilor (cu val și șanț). Regele daco-get a întărit deopotrivă unitățile de cavalerie, încadrîndu-le cu arcași temeinic exersați, ceea ce a conferit armatei sale o deosebită mobilitate. Principalele mijloace tactice la care a apelat au fost: surprinderea, hărțuirea, subminarea moralului inamicului, atragerea în ambuscadă a oștirii invadatoare epuizate în condițiile aplicării tacticii „*pămîntului pîrjolit*”. Domnia lui a însemnat pentru daco-geți o etapă de fertile realizări în domeniul militar, de cristalizare a instituțiilor lor ostășești, de perfecționare a modalităților de conducere și ducere a războiului de apărare, realizări care, evoluînd în timp, vor caracteriza ulterior întreg efortul armat de emancipare națională, pentru independență, unitate și integritate, dus de poporul român în întreaga sa istorie.

Alexandru cel Bun (n. 1375/1380—m. 1 ian. 1432). Fiu al domnului Roman I (1391—1394), a cunoscut una dintre cele mai lungi și durabile domnii din istoria medievală românească (1400—1432). Printre factorii care în timpul stăpînirii lui au asigurat Moldovei o perioadă de prosperitate, de consolidare a tuturor articulațiilor statului, de independență și de creștere a prestigiului său internațional se numără și politica militară care a dus-o acest cumpănit cîrmuitor de țară și iscusit căpitan de oști.

Pentru întărirea puterii militare de apărare a țării a organizat oștirea pe principiul autohton, ce va deveni tradițional, al unui nucleu de trupe permanente, amplificat în momentele de agresiune externă copleșitoare

de chemarea sub arme a „oastei celei mari”. adică cu mobilizarea la luptă pentru apărare a tuturor capacităților umane valide ale țării. În acest scop a încorporat în oastea sa noi categorii de luptători, de categorii sociale precum viteji (cavaleri), străjeri, curteni, cete ale tîrgurilor etc. A sporit trupele călări, majoritare în armata Moldovei, ca și pe cele pedestre, acordînd o atenție deosebită dezvoltării artileriei și dotării acesteia cu mijloace necesare; a introdus taberele de care, după sistemul husit. Propășirea armatei a fost înlesnită, de asemenea, de o importantă reformă militar-administrativă, în baza căreia țara a fost împărțită în județe și ocoale, ceea ce facilita mobilizarea trupelor la nevoie, ele însele dispuse în formațiuni distincte — steaguri — conform principiului teritorial. A întărit o serie de cetăți (Suceava, Cetatea Albă, Chilia, Roman) și a amenajat fortificații pasagere la frontiere și în jurul orașelor.

Pe plan extern, din chiar primul an al urcării în scaun, Alexandru cel Bun a înțeles că interesele țării îl obligau să continue politica de cooperare cu Polonia. De aceea a reînnoit alianța politico-militară cu acest regat, angajîndu-se să-i sprijine „*împotriva oricărui dușman*”; a menținut relații de apropiere și cu Lituania, stat asociat Poloniei. Oștile moldovenești, alături de cele polone și lituaniene, au luat parte atît la luptele purtate împotriva Marelui Cnezat al Moscovei (1406), cît și la cele duse în mai multe rînduri împotriva cavalerilor teutoni, ilustrîndu-se în chip deosebit la Grünwald (1410) și Marienburg (1422). Alături de poloni și cehi, corpurile din oastea lui Alexandru cel Bun au luptat și împotriva Ungariei (1407), pentru a stăvili pretențiile de expansiune ale acesteia. În dispută cu regele Sigismund de Luxemburg al Ungariei pentru stăpînirea Chiliei, Alexandru cel Bun a reușit să evite consecințele tratatului polono-maghiar de la Lublaw (1412) care prevedea împărțirea Moldovei în cazul în care domnul român nu ar fi acordat regelui Ungariei ajutor împotriva

dușmanilor. Mai târziu a trebuit să facă față și amenințării trupelor Porții, respingînd în 1419—1420 incursiunile acestora în sudul Moldovei; în 1426, ca membru al coaliției creștine, a mobilizat — în colaborare cu Sigismund de Luxemburg — însemnate forțe pentru desfășurarea unei proiectate expediții antiotomane de proporții la Dunărea de jos. Alexandru cel Bun a urmărit în același timp, cu viu interes, situația politică, militară din Țara Românească, reușind să impună voievozii pe tronul acesteia, inaugurînd o practică ce va fi urmată de toți marii domni români din cele trei principate: de a crea un bloc unitar de luptă al Moldovei, Țării Românești și Transilvaniei împotriva otomanilor și a altor imperii și regate expansioniste. Domnul Moldovei a pus astfel bazele unor organizări ostășești și ale unei politici militare pe care se vor clădi biruințele viitoare — în special ale lui Ștefan cel Mare —, ale libertății și neatrînrării românești.

Tudor Vladimirescu (n. între 1770—1780, Vladimiri — m. 27 mai 1821, lângă Golești). Conducător al revoluției de la 1821 care a pus bazele dezvoltării armatei române moderne. Și-a făcut ucenicia militară în cadrul unităților de panduri din Oltenia și al războiului ruso-turc din 1806—1812, desfășurat și pe teritoriul țărilor române. S-a distins prin fapte de arme deosebite în luptele din zona Tatargic, de la Plevna și apoi în cele de la Golenți și Ciuperceni, din 1811, în care a comandat un corp de 6 000 de oșteni. După demobilizare, în urmă păcii de la București (1812), Tudor a ajuns comandant de poteră în județele Saac și Prahova (1815) și din nou vâtaf la Cloșani (1818, 1820), funcție pe care o mai deținuse în 1806. În acești ani s-a apropiat de cercurile politice care plănuiau înlăturarea regimului fanariot și dominația otomană, programul său de eliberare națională și socială distingîndu-se printr-un radicalism pronunțat. În armata revoluționară făurită de Tudor Vladimirescu la 1821 — reflectare pe plan militar a epocii de tranziție de la arta militară specifică feudalismului târziu la perioada de constituire a armatelor naționale moderne — au coexistat forme

Dromichaite

Alexandru cel Bun

Tudor Vladimirescu

tradiționale de organizare ostășească alături de structuri de factură nouă, din care unele specifice revoluțiilor burgheze. Tudor Vladimirescu a menținut formațiunile de panduri, ce proveneau din puternica categorie a țăranimii libere din Oltenia cu vechi state în lupta poporului român pentru libertate socială și națională și care au reprezentat grosul efectivelor oștirii revoluției, implicit al Adunării Nordului; a creat un nucleu de trupe permanente (de infanterie, cavalerie și artilerie); a constituit chiar și formațiuni de gardă civică sau națională pentru asigurarea liniștii și ordinii din țară contra reacțiunii și trupelor contrarevoluționare străine. În condiții excepționale de mare primădie, cînd forțe militare străine, net superioare numeric și în armament, au amenințat revoluția, conducătorul ei a preconizat mobilizarea în arme a întregului disponibil uman al țării. Unitățile și marile unități le-a organizat pe sistemul „zeci-mal” înființînd „căpităanii” formate din 100 de militari și „polcovicinii” formate din 1000 de ostași. Pentru a conferi oștirii revoluționare un caracter național, a desființat unitățile de lefești străini. Concomitent cu așezarea oștirii pe aceste noi baze, în vederea pregătirii unei rezistențe de durată în fața agresiunii otomane, Tudor Vladimirescu a concentrat rezerve importante în minăstrile de la vest de Olt. Pe tot timpul desfășurărilor militare, armata revoluționară a probat o deosebită capacitate de instruire și luptă, organizîndu-se în tabere bine întărite și poziții fortificate, corect articulate, executînd rapid marșuri pe distanțe lungi și anevoioase etc.; a demonstrat, de asemenea, o stare disciplinară corespunzătoare. În calitate de comandant șef, „domnul Tudor” a vegheat la păstrarea unei ordini severe, pedepsind cu asprime orice abatere a subordonaților. Prin toate acestea, cel pe care aghiotantul său, Chiriac Popescu, îl caracteriza drept „om al războiului, îndrăzneț și tot foc (...) cu multă minte sănătoasă și curajos” s-a afirmat ca un precursor al frunțașilor revoluției române de la 1848—1849 în ceea ce privește organizarea pe baze moderne a armatei naționale române, a adoptării principiilor doctrinare ale „națiunii armate”.

■ Colonel

C. CĂZĂNIȘTEANU

BIBLIOTECA CENTRALĂ A MINISTERULUI APĂRĂRII NAȚIONALE

la 125 de ani de la înființare

La 25 mai a.c., Biblioteca Centrală a Ministerului Apărării Naționale a sărbătorit 125 de ani de când domnitorul Alexandru Ioan Cuza a semnat decretul ei de înființare, fericit prilej pentru evidențierea marilor merite pe care această instituție de cultură a ostirii le-a avut și continuă să le aibă pentru ca „din fiecare tinăr care intră în armată, aceasta să facă un factor esențial și statornic de propagandă culturală și morală în societate” (N. Iorga).

Înființată într-un efervescent cadru de modernizare a întregii societăți românești, generat de marele act al Unirii de la 1859, încă de la început, Biblioteca Ministerului de Război (numele inițial al instituției) și-a orientat activitatea pentru „aducerea cărților celor mai neapărate la studiul noilor organizații ce s-au introdus în oaste, precum și cele mai renumite

uvraje tratind despre știință, artă și istorie militară” (România militară nr. 1/1864, p. 221). Într-adevăr, cercetarea, chieș sumară, a primelor cataloage ale bibliotecii arată că între 1803 titluri existente în 1867 (sau între cele 2564 din 1867 găsim lucrări ale unor gânditori militari aparținând fondului universal de cunoștințe de specialitate cum sînt *Essai Général de tactique* (Paris, 1803) de Guibert, *Précis de l'art de la guerre* (Paris, 1855) de Jomini și încă multe altele aparținând lui Clausewitz, Napoleon, Vauban, dar și primele adaptări actualizări la specificul românesc ale unor regulamente militare (vezi *Instrucție pentru înpușcarea în țință* (1852) de Macedonski, *Reglement ostășesc pentru frontul de cavalerie* (1859) de D. Niculescu etc.). Alături de acestea, un rol însemnat în încercarea de constituire a unei doctrine militare naționale

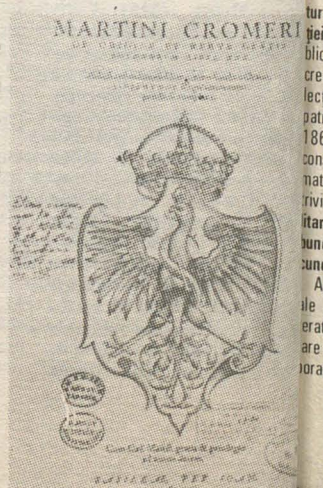
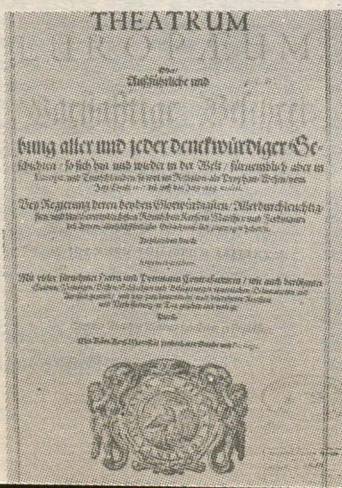
Ordin de zi pe toată Oștea No. 93. Seesia I-ă.

București 25 Maiu. Anul 1860.

„Ordinul de zi
pe toată
oastea, nr. 93”
emis
în București
la 25 mai 1860

Biblioteca, colecția de modele de îmbrăcăminte și
Arme, precum și probele de materialuri de tot felul ur
măd alina o mare dezvoltare, și prin urmare Ministerul
simțind de așa datoric a înlocui îngrijire și controlul

Cărți rare aflate în colecția Bibliotecii Centrale a Ministerului Apărării Naționale, în care se găsesc date prețioase
toare la istoria poporului român, a originii și continuității sale mult milenare

uale îl are lucrarea lui G. Adrian *Idee rapide despre resbelul de partizani* (Bruxelles, 1853), care, utilizând documentația de epocă, valorifică și experiența autorului din timpul revoluției de la 1848, când a luptat în Munții Apuseni sub comanda lui Avram Iancu. Mai adăugăm *Cursul elementar de istoria artei militare* (1857) al lui I. Voinescu I, volum care are astăzi pentru noi și o valoare bibliofilă, el punând dedicația autografă a autorului către Christian Tell, „bravul meu camarad”.

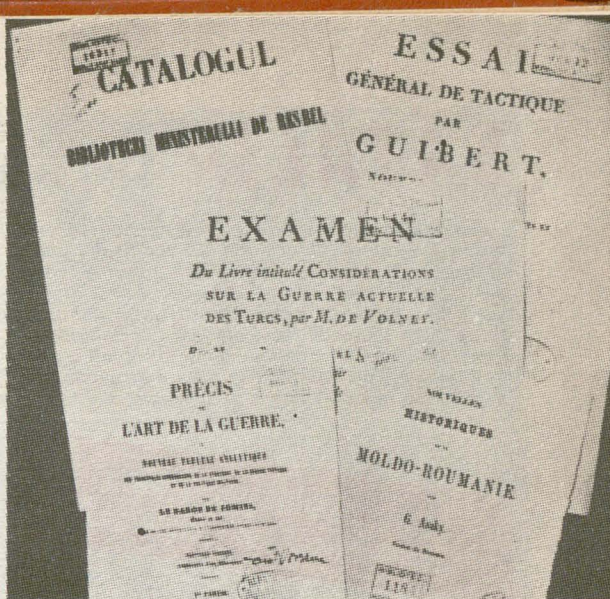
Cu timpul, aria de preocupări a crescut, biblioteca sporindu-și fondurile cu scopul satisfacerii intereselor de lectură și în domeniul culturii generale. În rafturile ei își găsesc astfel un loc necesar colecția de cronică editată de Mihail Kogălniceanu, *Magazinul istoric pentru Dacia* a lui Nicolae Bălcescu și August Treboniu Laurian, *Curierul de ambe sexe*, ca și culegerea de poezii și proză ale lui Ioan Heliade Rădulescu, poeziile lui Cezar Bolliac, nuvelele istorice ale lui Gh. Asachi, *Arhiva istorică a României* a lui B. P. Hasdeu și alte numeroase lucrări pentru împlinirea firească a personalității spirituale a cadrelor noastre militare.

Numirea în 1884, în fruntea instituției, a lui Nicolae Densușianu, om de mare cultură, membru corespondent al Academiei Române, a determinat îmbogățirea fondurilor cu numeroase volume de istorie, care a permis instituției să participe mai larg la amplificarea rolului ei de școală a patriotismului. O pondere deosebită au lucrările ce cuprind informații prețioase despre originea poporului nostru, despre luptele seculare pentru libertate, independență și suveranitate. Așa sînt, spre exemplu, *Analele bizantinului Ioan Zonaras* care consemnează dramaticele momente ale războaielor daco-romane, carte tipărită într-o frumoasă ediție bilingvă la Veneția, în anul 1729. Mai amintim monumentală *Cronică Polonă* a lui Martin Kromer, cu date despre Ștefan cel Mare, valoroasa colecție de istorie continentală *Theatrum Europaeum* ce consemnează principalele evenimente, inclusiv din țările române, din anii 1650—1720. Nu lipsit de semnificație este și un volum (*Remarques sur le militaire des Turcs et des Russes*) din 1771 aparținând unui general de origine elvețiană, Wernery, care își amintește întâlnirea pe care a avut-o pe pământul fostei Dacii cu oamenii locului, uimitor de asemănători cu dacii sculptați în piatra Columnei lui Traian.

Astăzi, în climatul generos oferit de largile deschideri ale epocii inaugurate de Congresul al IX-lea al partidului, Biblioteca Centrală a Ministerului Apărării Naționale, împreună cu întreaga rețea de biblioteci existente în armată, participă la afirmarea ostirii ca puternică școală de educație politică, patriotică și revoluționară, la amplul proces de formare a militaților ca luptători neînfricați, patrioți înflăcărați, buni activiști și propagandiști ai politicii partidului. Pentru aceasta desfașoară o notabilă activitate de perfecționare profesională a celor chemați să lucreze cu cartea, în care scop a editat printre altele un *Manual al bibliotecarului din armată* (1975, ed. a 2-a, 1984), selecții de indicii ai Clasificării Zecimale Universale (1973 și 1984) ș.a.

Avînd această misiune, determinată din cerința formulată de tovarășul Nicolae Ceaușescu potrivit căreia „**unitățile culturale-artistice trebuie să devină fiecare un centru al educației revoluționare, patriotice, de formare a omului nou**”, Biblioteca Centrală a Ministerului Apărării Naționale i-au fost create condiții deosebite pentru îmbogățirea permanentă a colecțiilor sale. Cele peste 200 000 de volume existente azi în patrimoniul instituției (față doar de cele 50—60 „urvrage” din 1860, sau de cele 1770 din 1867 și de cele 3752 din 1877) constituie măsura ponderii cu care biblioteca se integrează în materializarea obiectivului trasat de comandantul suprem, potrivit căruia „**cadrele din toate domeniile, deci și cadrele militare, să posede cunoștințe tot mai înalte, să stăpînească în bune condiții cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general**”.

Astăzi, în bibliotecă există cele mai reprezentative opere ale moștenirii noastre științifice și culturale, ale clasicilor literaturii române și universale, valorosul tezaur al gândirii militare românești, marile enciclopedii ale lumii, lucrările contemporane de referință, sintezele asupra marilor conflagrații din

O parte dintre numeroasele lucrări de specialitate care pot fi studiate de cititori

secolul nostru, volume de documente, dicționare militare, numeroase colecții de ziare și reviste de specialitate, tot ceea ce știința și cultura românească actuală, reflectată prin cărți, are mai valoros, în frunte cu inestimabila operă a președintelui țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, strălucitul fondator al doctrinei noastre militare de apărare a patriei prin lupta întregului popor. Aceasta reprezintă pentru cei aproape 20 000 de cititori înscrși un valoros tezaur pentru pregătirea de specialitate, cit și pentru lărgirea orizontului lor de cultură generală.

Biblioteca a intrat, astfel, cum era și firesc, în circuitul științific național, ea fiind un instrument indispensabil pentru cei care cercetează istoria poporului nostru, a ostirii sau multiplele fațete ale fenomenului militar contemporan. Pentru facilitarea accesului cititorilor la fondul de carte cu tematică militară, biblioteca a publicat în anii 1975—1984 patru volume din *Bibliografia militară românească* în care sînt consemnate lucrările și periodicele militare apărute la noi în intervalul 1831—1982, bibliografii privind participarea României la Războiul de independență (apărute în 1976, 1977, 1979), la războiul antihitlerist (apărute în 1972, 1974, 1980). Iar pentru consemnarea la zi a noutăților, urmînd un îndemn încă din 1864, acela de „*a trece orice uvrage venit în partea neoficială a Monitorului oastei*”, se editează semestrial un buletin bibliografic, paralel cu o susținută activitate de informare operativă prin semnalări cu adresă directă celor interesați, cu completarea permanentă a sistemului de cataloage etc.

Instituția este bine cunoscută și peste hotare, ea participă la întocmirea *Bibliografiei internaționale de istorie militară* de la Berna, de sub egida Comitetului Internațional de Istorie Militară, precum și la un intens schimb internațional de publicații cu peste o sută de biblioteci, redacții și institute de cercetări. Ea contribuie astfel eficient la propagarea istoriei patriei noastre și a realităților românești contemporane, a doctrinei militare naționale, a politicii statului nostru.

Pentru personalul instituției, această amplă și complexă acumulare de valori determină în continuare un efort susținut de îmbunătățire și modernizare a serviciilor bibliotecii, inclusiv prin folosirea calculatorului la stocarea și regăsirea informațiilor bibliografice, în vederea valorificării lor plenare, în spiritul cerințelor documentelor Congresului al XIII-lea, ale Programului ideologic al partidului, pentru a aduce astfel contribuția la perfecționarea continuă a procesului instructiv-educativ din armată, la realizarea importantelor sarcini ce stau în fața cercetării științifice în domeniul apărării naționale.

■ Colonel EUGEN DANCIU

BĂTĂLIA de la CĂLUGĂREN

Începînd cu acest număr, revista noastră, răs-punzînd nenumăratelor solicitări venite din partea cititorilor, deschide o nouă rubrică permanentă — „Mari bătălii din istoria românească și universală”, în cuprinsul căreia vor fi publicate unele dintre cele mai noi rezultate ale cercetărilor din domeniul istoriei militare, date și opinii privind contextul politic și militar în care s-au desfășurat, elementele noi de tactică și strategie, contribuția

Mari bătălii din istoria românească și universală

adusă în revoluționarea gândirii militare și consecințele unora dintre cele mai importante bătălii care au marcat lupta popoarelor pentru apărarea independenței, a integrității lor teritoriale, pentru salvarea cuceririlor proprii civilizației, în fața agresiunii.

Articolele vor oferi totodată o imagine de ansamblu a evoluției tehnicilor militare, a categoriilor și genurilor de arme în spațiu și timp, scofin-du-se în evidență aspectele tradiționale care au constituit o caracteristică a fenomenului militar românesc, a doctrinei luptei întregului popor pentru salvagardarea deplinei independențe și unității patriei, înscrind în domeniul artei militare universale contribuții de inestimabilă valoare.

La 13/23 august 1595, oastea lui Mihai Viteazul, sprijinită de contingente transilvane, angaja la Călugăreni, pe malul râului Neajlov, o bătălie care, prin consecințele sale, avea să hotărască soarta țărilor române. Adversarul domnului român era înșuși marele vizir Koca Sinan pașa, comandant suprem (serdar-i ekrem, sadrazam) al tuturor forțelor otomane de pe frontul european.

Declanșarea războiului antiotoman al țărilor române. Forțe participante, obiective și realizări. Precedată de acordurile încheiate în toamna anului 1594 între principii celor trei țări române, ridicarea la luptă, la 13 noiembrie, același an, a „blo-cului dacic”¹ opunea Porții suzerane oștile Țării Românești, Moldovei și Transilvaniei ca expresie a voinței nestrămutate de libertate și unitate a întregii statalități românești.

Urmărind într-o primă etapă eliberarea întregului teritoriu românesc, refacerea frontierei sudice, danubiano-pontice, și înlăturarea suzeranității otomane, iar, în perspectivă, unirea țărilor române într-un singur stat centralizat, în hotarele vechii Dacii, Mihai Viteazul, promotorul alianței „dacice”, secondat de domnul Moldovei, Aron vodă, a înregistrat succese notabile în campaniile de iarnă și primăvară ale anilor 1594/1595. Cea mai mare parte a cetăților-porturi dunărene au fost eliberate, forțele otomano-tătare de intervenție nimicite, sistemul defensiv otoman dezorganizat în întreg nordul Peninsulei Balcanice, de la râul Sava pînă la Adrianopol² și litoralul pontic. Acțiunile detașamentelor de călărie române au constituit, în același timp, semnalul ridicării la luptă pentru mii de sîrbi, bulgari, români sud-dunăreni, albanezi și greci.

Importanța strategică a deschiderii frontului dacic. Declanșarea de către români a războiului antiotoman s-a produs în contextul reluării ofensivei Porții (1593), la inițiativa marelui vizir Sinan pașa, în Europa centrală. Încercînd să stăvilească

noua agresiune otomană, coaliția statelor europene — Sfințit —, patronată de Habsburgi și de papalitate, înre-trase o serie de eșecuri pe teatrul de operații din Ung-a. După cucerirea cetăților Tata, Szent Marton, Győr, Papa Viena, principalul obiectiv al campaniei otomane, se va din nou amenințată. Salvarea, în concepția împăratului Ru-ul-l-lea (1576—1612), nu putea veni decît prin intrarea la luptă a românilor. Și, într-adevăr, ridicarea la luptă a ță-române, în condițiile în care aliații se obligau să le sprij-efortul militar, a produs prăbușirea întregii strategii a P-răsturnarea raportului de forțe în favoarea Ligii europene. temul logistic otoman a fost dezorganizat prin pierderea p-cipalei baze de aprovizionare cu alimente și materiale de boi; o forță armată cu efective, în acel moment, de apro-50 000 de oameni, puțînd spori în condițiile mobilizării în-gului popor la peste 100 000 de luptători, amenința de flancul drept și spatele frontului otoman din Ungaria, p-practic în pragul prăbușirii. Totodată, liniile de comuni-ale armatei otomane erau grav afectate prin pierderea p-palei artere naturale europene, Dunărea, care, redevinăt-mânească, fusese blocată „din toate părțile /.../ spre a nu-gădui trimiterea de provizii, de alimente sau muniții în ta-turcească din Ungaria”³.

Obiectivele expediției otomane din vara anului 1595 în-ri-le române. Deschiderea frontului „dacic” a provocat panic-Istanbul. Socotit răspunzător, Sinan pașa a fost înlocuit cu-valul său Ferhad, care a decis retragerea forțelor de pe te-trul de operații din Ungaria și concentrarea întregului efort mi-la Dunăre. Obiectivul principal, vital pentru mersul în con-are al „războiului nemțesc”⁴, îl constituia pentru otomani noua situație politico-strategică, cucerirea țărilor rom-Transformarea lor în simple provincii otomane (vilaiete) a adus Porții avantajul unui bastion strategic la flancul stîng-frontului imperial din Ungaria, dîndu-i posibilitatea întoar-acesteuia și lovirii decisive a forțelor habsburgice aflate ofensivă.

Planul de campanie otoman prevedea forțarea Dunării p-Rusciuc-Giurgiu, înaintarea pe direcția Giurgiu-Șerpăreș-lubești-Singureni-București și ocuparea capitalei Țării R-nești. Căderea acesteia ar fi permis dezvoltarea ofensivei-pelor otomane pe două direcții: spre Moldova, princip-obiectiv final Iașul, și spre Transilvania, urmînd ca, după-para întregului spațiu românesc, oștile inamice să se con-treze la hotarul nord-vestic al principatului românesc într-patic.

Din mers urma să se treacă la introducerea administra-otomane în țările române, misiune asumată de Gîafer p-fost bey de Caffa și de Șirvan, numit Beylerbey la Iași și Satîrci Mehmed pașa de Anatolia, la București⁵.

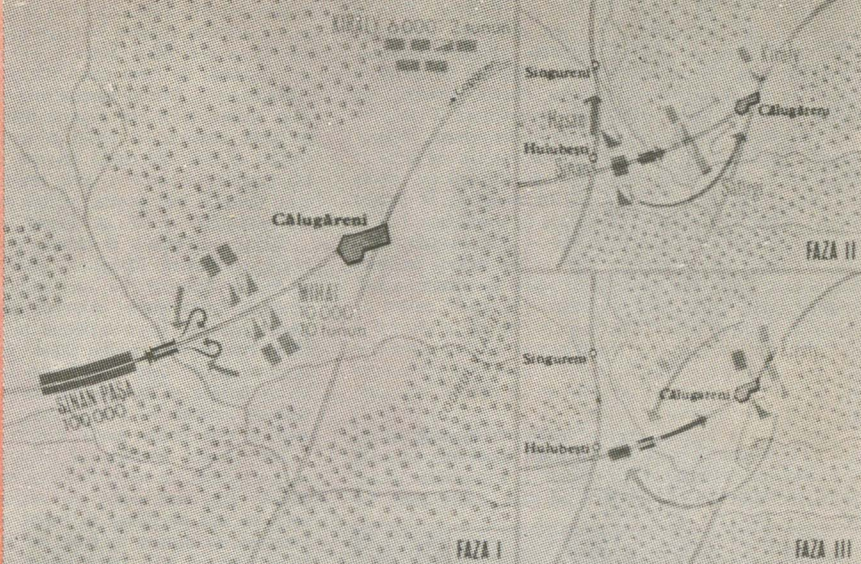
Statălitătea românească, idealul românesc de libertate-unitate națională — „visarea iubită a voievozilor noștri c-teji, a tuturor bărbatilor noștri cei mari care intrăpăr în-individualitatea și cugetarea poporului”⁶ spre împlinirea t-se făcuseră însemnate eforturi pe parcursul întregului vea-— se confruntau cu un pericol fără precedent.⁷ Amenin-era cu ațît mai gravă, cu cît Polonia se pregătea să inva-și Moldova.

Făcînd dovada unei deosebite lucidități politice. Miha-teazul, în înțelegere cu noui principie moldovene Ștefan-van, a acceptat reasezarea alianței politico-militare a-române, prin tratatele din 20 mai și 3 iunie 1595, în c-ile preconizate de principele Transilvaniei. El a căuta-odată, să strîngă legăturile cu alianța europeană, solici-t-gii o cooperare militară efectivă prin amplificarea ope-pe frontul de operații secundar din Ungaria și trimitere-ajutor în specialiști și materiale de război.

Locul „Călugărenilor” în planul de campanie româneș-nul de campanie întocmit de comandamentul român ur-

BĂTALIA DE LA CĂLUGĂRENI (13 AUGUST 1595)

Cele
trei
faze
principale
ale bătăliei
de la
Călugăreni
din
13 august 1595

la începutul verii anului 1595, întârzierea și uzarea forțelor adversarului la hotar prin acțiuni intense desfășurate pe alinamentul Dunării, apoi, aplicând procedeele străvechii tactici românești, atragerea sa pe o direcție impusă de înaintare și angajarea unei bătălii de întâmpinare în condițiile de teren favorabile românilor. Scopul bătăliei de proporții, preconizată a avea loc la Călugăreni, era obținerea răgazului necesar concentrării oștilor moldo-transilvane, a căror joncțiune cu trupele care i-ar fi permis domnului Țării Românești declanșarea contraofensivei, lovirea decisivă și alungarea agresorului peste fluviu. Acționând în acest sens, oastea munteană sub comanda personală a lui Mihai Viteazul a intrat în dispozitiv de luptă încă de la începutul lunii aprilie, executând acoperirea strategică a liniei fluviului.

Desfășurarea evenimentelor avea să probeze justetea deciziei comandamentului român. Deși ofensiva otomană a început la 27 aprilie 1595, timp de trei luni, datorită rezistenței îndrăzite a românilor, Ferhad pașa nu a reușit să forțeze Dunărea, fapt ce i-a atras dizgrația, destituirea și, în cele din urmă, execuția. La sfârșitul acestei perioade, făcând un bilanț al luptelor și exprimându-și intenția de a trece la cea de-a doua etapă a planului sau de campanie — atragerea inamicului la Călugăreni și angajarea bătăliei hotărâtoare —, Mihai scria aliaților săi din Ligă: „Păgini s-au adunat din toate părțile, ei pe malul lor, și noi pe al nostru nu facem altceva decât să ne lovim zi și noapte. În cel mult două săptămâni se poate ajunge la bătălie”⁸.

Inviaza. Raportul de forțe. Abia la 4/14 august armata otomană de invazie, la comanda căreia revenise Sinan pașa, a reușit să forțeze fluviul în sectorul Rusciuk-Giurgiu. Cu mare greutate, hărțuită de călărima munteană, avangarda lui Hasan nasa de Rumelia, desfășurată pe malul românesc, a putut

proteja trecerea pe podul de vase apărut de bey-ii de Salonik și de Nicopol a grosului oastei marelui vizir⁹.

Raportul de forțe era net defavorabil românilor, izvoarele vremii apreciind efectivele armatei de invazie de la 70 000 pînă la 100 000 de luptători, unele chiar la peste 150 000. Mihai însuși declara „ca lucru sigur că sînt 160 000, căci așa a spus un prizonier care se potrivește în spuse cu dezertorii”¹⁰. În comparație, oastea română avea, împreună cu tot, cu detașamentul transilvan comandat de căpitanul Albert Király, în jur de 16 000 de luptători: 10 000 — 12 000 de călăreți, 4 000 — 6 000 de infanteriști, dotați cu arme de foc și un parc de artilerie de 12 tunuri mari de câmp.

Eușuarea planului de campanie otoman. Sperînd să păstreze inițiativa, Sinan pașa intenționa să înainteze, conform planului, pe itinerarul stabilit, spre București, unde să angajeze la „20 ale lunii în curs” bătălia decisivă care să-i aducă gloria transformării țărilor române, după două sute de ani de luptă înverșunată, în pașalricuri. Intențiile i-au fost dejucate însă de Mihai Viteazul care a aplicat străvechea tactică a pămîntului pirjolit în calea armatei agresoare. Satele au fost arse, întreaga populație de pe direcția de înaintare a invadatorului strămutată spre munți; detașamentele înaintate ale călărimii române au hărțuit permanent coloanele inamicului care, lipsite de surse de aprovizionare și informații, au trebuit să întârzie la Giurgiu pînă la 13 august. Răgazul a fost folosit de Mihai Viteazul, aflat în tabără la Copăcenii, la nord de Călugăreni, pentru amenajarea genistică a terenului și definitivarea planului de luptă. Păstrînd permanent inițiativa, supraveghind itinerarul de marș al inamicului, el „a provocat la jumătatea distanței dintre capul de pod de la Dunăre și București întîlnirea de la Călugăreni”¹¹.

Pentru a nu permite desfășurarea inamicului, domnul român a ales ca loc al bătăliei zona mlăștinoasă, plină de obstacole naturale de la confluența Neajlovului cu Cîlniștea, pe direcția secundară de înaintare spre București, Hulaubești-Călugăreni-Copăcenii. Lipsită de informații, avangarda otomană a fost deviată, înainte de Hulaubești, de către detașamentele de hărțuire române spre terenul păduros și „mlăștinos” de la capătul Călugărenilor, intrînd în acea „trecătoare împădurită dincolo de care credeau că se întinde valea Bucureștilor”; era „o strîmtoare, avînd pe de o parte o rovină, iar pe de alta un rîu adînc și pe ambele părți” putea adăposti „arcebuizieri /.../ ascunși în tufșuri” care să lovească cu foc flancurile coloanei de marș inamice¹².

Bătălia de la Călugăreni (detaliu după un basorelief de C. Balăcescu)

Dispozitivul de luptă al românilor. Încă din zori trupele române au intrat în dispozitiv de luptă. Apărind podul din fața Călugărenilor cu 10 000 de luptători și 10 tunuri, Mihai a dispus „la aripi pedestreimea, la mijloc călăreimea și bombardele înainte”: spre nord-vest de localitate, dominând comunicația Călugăreni-Copăceni, mascată de o pădurice de stejari, a plasat, pe un aliniament din adâncime, rezerva comandată de Albert Király, însumând 6 000 de luptători, cu 2 tunuri¹³.

Desfășurarea bătăliei. Potrivit măturilor vremii, detașamentele otomane din avangardă, „într-o miercuri au ajuns în apropiere de podul de la Călugăreni, cu două-trei ore înainte de amiază”, deci aproximativ la ora 10 dimineața. În dreapta aveau „pădurea de stejari” și înălțimea de aproximativ 100 m pe care și-au plasat tunurile, în stînga — drumul îngust presărat cu podețe, spre Uzun, în fața — râul Neajlov cu lunca mîlinoasă, peste care trecea podul apărut de oastea română. Sesizînd cursa, Sinan pașa a ordonat retragerea; pentru a-l obliga să angajeze lupta, Mihai care „a văzut că se oprise și că-i ghiciseră intențiile /.../ temindu-se că nu și-ar putea realiza planul” a atacat frontal, „cu vreo cinci sute de oameni avangarda”¹⁴. Concomitent, arcebuzierii au deschis focul asupra flancurilor coloanei otomane.

Prima fază a bătăliei începea, așadar, la inițiativa lui Mihai Viteazul care a atras în ambuscadă avangarda otomană. Sub acoperirea tunurilor de pe „rovină” și a pușcașilor dispuși pe malul Neajlovului, Sațirci Mehmed pașa, Haidar pașa, Hu-

lăreții, ocotind pe la flancul drept al inamicului, a lovit bara otomană din apropiere de Hulubești, provocînd panică spaimă generală care cuprinsese forțele de invazie, valul furorilor a antrenat și garda lui Sinan pașa, marele vizir, cu călăreții, de pe pod. Rănit, Sinan a fost salvat, în cele din urmă, în mlaștină, de către deliul Hasan, numit ulterior „Batală” („Mlaștinarul”). Potrivit aprecierilor venețianului Marco Venier doar apariția lui Hasan pașa la flancul drept al dispozitivului de luptă românesc i-a „salvat pe turci de o ruină completă”. Obligat să facă față noului adversar, Mihai, întrerupînd urmărirea fugărilor, a pornit cu atîta impetuoșitate asupra beylerului Rumeliei încît acesta, cuprins de panică, a fugit în lătea călăreților săi de pe cîmpul de luptă.

Bătălia s-a încheiat la căderea nopții printr-o strălucită rîuță românească. Călugărenii devenind — potrivit aprecierii lui Nicolae Bălcescu¹⁵ — un „Termopile al românilor” care scriau în cartea istoriei neamului „bilanțul cel mai strălucit gloriei române”. Într-o scrisoare trimisă lui Rudolf al II-lea Mihai Viteazul nota, printre altele: „patru pașale și șapte sgeaci au căzut”. Celor circa 7 000 de otomani rămași pe cîmpul de luptă li se adăugau capturarea tunurilor de cîmp și supremă umilintă — a unui „steag verde al profetului Mahomed la care țineau foarte mult”²⁰.

Sub steagul libertății și unirii. Atingîndu-și obiectivele oastea română s-a retras în cursul nopții, pe urmele poporului băjenit, spre nord, unde, sub cetatea de piatră a muntelui, urma să facă joncțiunea cu forțele moldo-transilvane. Aici, Stoenesti, nu departe de Bran, sub steagul libertății ridicat de Mihai Viteazul, s-au strîns pentru izbăvirea țării, în toată anulul de glorie 1595, toate energiile neamului, prefați prin frăția lor de arme, încununată de victoriile de la Tîrșiște (8 octombrie) și Giurgiu (25—30 octombrie), marele bîndă a poporului nostru care nu va întîrzia să vină — Urmasii de la 1599—1600.

Locotenent-major MIRCEA DOGA

O parte dintre armele găsite pe locul unde a avut loc lupta (foto de I. Osmulchivici)

sein pașa și Ayaș pașa zădărnici. Mustafa pașa a atacat frontal pe direcția podului. În scurt timp, însă, inamicul a fost respins cu grele pierderi, provocate îndeosebi de artileria română care a măcinat flancurile coloanei de atac¹⁵.

În cea de a doua fază, desfășurată pe parcursul după-amiezii, pe direcția podului a atacat corpul ienicerilor, care a înaintat lărgindu-și frontul, sub ploaia de proiectile a artileriei și arcebuzierilor români, cu bușteni și scînduri așezate peste mlaștină. Paralel, Sațirci pașa și Hasan pașa au primit misiunea executării, cu forțele avangărzii rămase disponibile, o manevră de învăluire prin pădure, primul pe la flancul drept, cel de-al doilea pe la flancul stîng, pentru a cădea în spatele dispozitivului românesc la Călugăreni și a izola astfel grosul forțelor, care apărau podul, de rezerva lui Király.

În momentul în care, prin atacuri succesive, otomanii au reușit să depășească limita dinaintea apărării, iar gruparea lui Sațirci pașa a apărut în flancul stîng, Mihai, părăsind tunurile, a ordonat replierea trupelor sale în dispozitiv de luptă sub forma unui unghi cu flancurile refuzate spre aliniamentul rezervei¹⁶. Luptînd pas cu pas, trupele române s-au retras în ordine și s-au regrupat la nord-vest de Călugăreni. După aceea, profitînd de lăsarrea seriei și de defecțiunea ivită prin neapariția la timp pe cîmpul de luptă a lui Hasan pașa care se rătăcise, îndepărtîndu-se spre Singureni, Mihai a hotărît să execute un viguros contraatac cu toate forțele¹⁷. Gruparea lui Sațirci pașa a fost respinsă spre ieniceri care, loviți puternic în flancul stîng, au început să șovăie, apoi să se retragă.

Contraatacul, marcînd cea de-a treia fază a bătăliei, s-a prelungit pînă la pod, tunurile recuperate și arcebuzierii provocînd mari pierderi otomanilor îngrămădiți în spațiul îngust de aici. Încercînd să răstoarne situația, Sinan pașa a intervenit personal în luptă cu unitățile sale de elită, dar retragerea nu a putut fi stăvilită. Ea s-a transformat în debandadă în momentul în care căpitanul Cocea, cu un detașament de 400 de

¹ Al Randa. Pro Republica Christiana, Acta Historica, t. III, Mene, 1964, p. 107.

² R. Constantinescu, Lupta pentru unitate națională a țării române, 1590—1630, Documente externe, București, 1981, p. 10.

³ E.D. Tappe, Documents concerning Rumanian history from the Turkish Archives (1427—1601), London, the Hague, Paris, 1912, doc. 116, p. 79.

⁴ Nume dat de otomani războiului cu Liga Creștină; vezi Th. Lave, Histoire de l'Empire Ottoman, Paris, 1855, p. 272—283; A. D. Istoria Imperiului otoman, București, 1978, p. 262—267.

⁵ M. Guboglu, Crestomație turcă. Izvoare narative privind istoria rîpei orientale și centrale (1263—1683), București, 1971, 424.

⁶ N. Bălcescu, Scrieri militare alese, București, 1957, p. 19.

⁷ Vezi Călători străini despre țările române, III, București, p. 19.

⁸ Al Randa, op. cit., p. 108.

⁹ M. Guboglu, op. cit., p. 426; Cronici turcești, Extrase, III, p. 14.

¹⁰ Vezi Călători străini, III, p. 496; E.D. Tappe, op. cit., p. 91; Călători străini privind țările române, I, București, 1966, p. 419, lb. Extrase, III, București, 1980, p. 13—14; Hurmuzaki, XI, p. 30; Guboglu, op. cit., p. 426. Cronica lui Balthasar Walter despre Mihai Viteazul în raport cu cronicile interne contemporane, cf. Simonescu, în SMIM, II, 1955, p. 67; Doi cîntăreți greci ai lui Mihai Viteazul: Stavrinis și Palamed, ed. N. I. Simache și Cristescu, 1943, p. 65.

¹¹ Călători străini, III, p. 501, cf. Al Randa, op. cit., p. 110—111; cîntăreți greci ai lui Mihai Viteazul, p. 66.

¹² Vezi E.D. Tappe, op. cit., p. 91; M. Guboglu, op. cit., p. 427; Călători străini, Extrase, III, p. 14.

¹³ Hurmuzaki, XII, p. 98; Călători străini, III, p. 529.

¹⁴ Călători străini, III, p. 529; E.D. Tappe, op. cit., p. 91.

¹⁵ M. Guboglu, op. cit., p. 428.

¹⁶ Ibidem, B. Walter, op. cit., p. 29—30. Doi cîntăreți greci ai lui Mihai Viteazul, p. 66.

¹⁷ Vezi E.D. Tappe, op. cit., p. 91—92; Al Randa, op. cit., p. 111; Călători străini, III, p. 530—531; M. Guboglu, op. cit., p. 428; Călători străini, Extrase, III, p. 14.

¹⁸ Hurmuzaki, III, p. 486—487.

¹⁹ N. Bălcescu, Românii supt Mihai Voievod Viteazul, București, 1957, p. 95.

²⁰ Apud Al Randa, op. cit., p. 111.

CARTEA ȘI REVISTA DE ISTORIE ȘI DOCTRINĂ MILITARĂ

OPERA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU, TEMELIE A GÎNDIRII ȘI PRACTICII MILITARE ROMÂNEȘTI CONTEMPORANE

*Editura Militară,
București, 1985*

la Editura Militară* — strălucită contribuție la dezvoltarea gândirii și practicii militare românești — pune în lumină un ansamblu de concepte, idei, teze și orientări din opera tovarășului Nicolae Ceaușescu care stau la baza concepției românești asupra apărării patriei socialiste și asupra rolului armatei în societatea socialistă. Parte integrantă a gândirii conducătorului partidului și statului nostru, opera sa militară are un caracter foarte cuprinzător. Nu există aspect sau problemă importantă a domeniului militar care să nu constituie, într-o modalitate sau alta, obiectivul preocupărilor

OPERA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU TEMELIE A GÎNDIRII ȘI PRACTICII MILITARE ROMÂNEȘTI CONTEMPORANE

EDITURA MILITARA

sale. Realist și original sînt apreciate cauzele, caracterul și trăsăturile fenomenului militar în epoca actuală, legăturile și factorii obiectivi, subiectivi, materiali și spirituali care condiționează și determină pregătirea, desfășurarea și deznodămîntul războaielor, problematica științei și artei militare, mutațiile determinate de actuala revoluție științifico-tehnică în domeniul militar. Întreaga operă militară a tovarășului Nicolae Ceaușescu se circumscrie coordonatelor de bază ale politicii militare a partidului și statului nostru, începînd de la elaborarea principiului doctrinar cardinal potrivit căruia apărarea patriei constituie cauză și operă a întregului popor și continuînd cu definirea tipului de război prin care trebuie respinsă o eventuală agresiune armată, cu relevarea conținutului și structurii sistemului național de apărare și fundamentarea orientărilor artei militare, a strategiei și tacticii apărării independenței și suveranității naționale.

Trăim într-o epocă în care, între alte domenii, și cel militar cunoaște un foarte intens proces de dezvoltare. Creația teoretică a dobîndit o mare amploare, problematica ei s-a diversificat și adîncit neconținut, ritmul acumulării de cunoștințe a sporit rapid, ca și uzura „morală” unora din ele. Fenomenul militar are azi un mare grad de complexitate, el fiind implicat profund în toate domeniile dezvoltării economico-sociale, tehnico-științifice, politico-ideologice, atît pe plan național, cît și mondial. Din această cauză numai o gîndire social-politică cuprinzătoare și clarvăzătoare, eliberată de dogme și precepte învechite, poate aborda și elucida toate laturile și componentele fenomenului militar contemporan. Or, o trăsătură definitorie a gândirii militare a tovarășului Nicolae Ceaușescu este capacitatea de asimilare și dezvoltare a tot ceea ce este nou, înaintat în teoria și acțiunea militară actuală. Conținutul acestei gîndiri este dinamic, este cutezător și revoluționar și se bazează pe aplicarea creatoare a materialismului dialectic și istoric, a principiilor socialismului științific la condițiile concret istorice ale contemporaneității. Conducătorul partidului și statului nostru, comandantul suprem al forțelor noastre armate, a îmbogățit gîndirea militară națională și universală cu noi teze și idei privind raportul dintre general și

Foarte numeroase sînt scrierile din țară sau de peste hotare care s-au oprit asupra unei laturi sau alteia din opera teoretică a secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au detaliat un aspect sau altul, au evidențiat nenumăratele ei unghiuri de abordare a lumii românești de azi în contextul strînselor sale conexiuni și interferențe cu lumea contemporană. Totodată au relevat legătura organică între dezvoltarea României de azi și istoria sa multimilenară, nepuțința interpretării nuanțate și de profunzime a evenimentelor contemporane fără încadrarea lor în evoluția istorică anterioară.

O nouă lucrare apărută recent

particular, dintre factorii interni și externi, dintre posibil și real, cu noi concluzii privind tipurile de războaie în epoca actuală și esența lor social-politică și militară, cu convingerile sale ferme asupra caracterului invincibil al luptei popoarelor pentru independența și suveranitatea lor, rolului hotărâtor al omului în obținerea victoriei în războaiele de eliberare națională și socială și de apărare a patriei. De mare însemnătate s-a dovedit a fi integrarea bogatelor tradiții de luptă ale poporului nostru în contextul dezvoltării contemporane a fenomenului militar.

În concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu are o deosebită importanță analiza conflictelor armate în ansamblul raporturilor cauzale multiple manifestate în relațiile internaționale. Numai astfel se pot oferi soluții optime pentru definirea atitudinii țării noastre în consolidarea securității pe plan mondial. Numai astfel s-au putut stimula atitudini lucide care au dus, în unele cazuri, la încetarea și soluționarea negociată a unor conflicte militare în diverse zone ale lumii. Președintele Nicolae Ceaușescu pune cu pregnanță în relief această teză conform căreia în zilele noastre războiul trebuie eliminat ca mijloc de soluționare a conflictelor interstatuale. Este unica alternativă a salvării viitorului planetei. „În situația actuală, nu există nici o altă alternativă decât aceea a înălțurării cu desăvârșire a războiului, a promovării unei politici de pace și colaborare! Între politica de înarmare și război și politica de pace și colaborare nu există — și nu poate exista — o cale de mijloc!” Astăzi a devenit limpede, viața o demonstrează la fiecare pas, că „animozitatea și conflictele dintre state nu pot fi lichidate prin înfruntări militare, prin ciocniri armate (...), ci pe calea tratatelor, a abordării politice a problemelor, cu participarea directă a statelor interesate”.

În doctrina militară a președintelui României sînt analizate tipurile de războaie din epoca contemporană și se adoptă o atitudine militantă, combativă împotriva tuturor războaielor de cucerire și dominație și de sprijinire activă a luptei juste a popoarelor pentru lichidarea oricărei forme de asuprire străină. Aceastea e o datorie a tuturor comunistilor, o formă importantă a solidarității internaționale a forțelor progresiste din lume. Este și un ataș-

ment profund al imperativelor justiției și echității internaționale. Recurgerea la forța armelor încalcă dreptul suprem de viață și libertate al popoarelor și oricîd de puternic ar fi la un moment dat un stat agresor, de oricîtă forță militară ar dispune, el este sortit, pînă la urmă, înfrîngerii, prăbușirii.

Gîndirea social-politică și militară a tovarășului Nicolae Ceaușescu dezvoltă și adîncește bazele teoretice și metodologice ale științei militare moderne, elementele sale structurale, dînd răspuns diverselor întrebări de natură ideologică, științifică și politică cu care se confruntă teoria și practica militară în timpul nostru. Este o gîndire întemeiată pe analiza materialist-dialectică a contextului politic-militar actual, a evoluției fenomenului militar european și mondial.

Autorii cărții de față au știut să evidențieze fundamentarea multilaterală a concepției românești asupra apărării patriei prin elaborarea de către președintele Nicolae Ceaușescu a doctrinei militare a României socialiste, au analizat sistemul național de apărare — materializare a principiului doctrinar al înarmării poporului — și dezvoltarea bazei materiale a apărării naționale în perioada 1965—1985. Totodată au pecizat rolul armatei, așa după cum el apare dezvoltat în viziunea originală a Partidului Comunist Român, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, prezentînd orientările definitorii pentru organizarea, desfășurarea și conținutul procesului instructiv-educativ și arta militară românească în opera conducătorului partidului și statului nostru. Doctrina militară nu este înfățișată și analizată în sine, ci în cadrul gîndirii social-politice de ansamblu a tovarășului Nicolae Ceaușescu. Un capitol al cărții dezvoltă înrîurirea determinantă exercitată de opera președintelui statului român asupra dezvoltării gîndirii social-politice contemporane. Iar un al doilea pune în evidență pilduitoarea angajare a tovarășului Nicolae Ceaușescu în lupta revoluționară a Partidului Comunist Român, contribuțiile sale marcante la elaborarea și înfăptuirea politicii partidului în domeniul militar, perfecționarea activității pentru întărirea capacității de apărare a patriei. Altfel spus, nu numai opera teoretică a președintelui țării propulsează și fertilizează un amplu și

permanent proces de dezvoltare și aprofundare a direcțiilor de coordonate fundamentale ale gîndirii și practicii noastre militare, dar viața sa, ea însăși, e pildă vie de angajare și dăruire pentru dezvoltarea patriei noastre socialiste în toate domeniile, inclusiv în cel al întăririi capacității ei de apărare.

Carte de valoare, o valoare impusă înainte de toate de marcabilele concepții inovatoare ale conducătorului partidului și statului nostru, lucrarea de față constituie o contribuție editorială de excepție. Ea dă un contur încă și mai bine definit unor opere-monument — opera tovarășului Nicolae Ceaușescu.

■ Dr. MIRCEA MUȘ

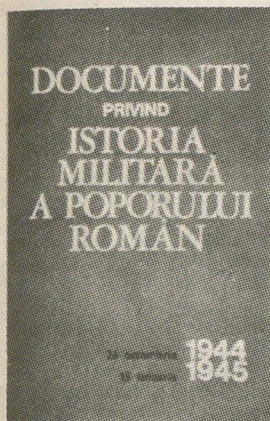
Lucrarea a fost realizată de o colectivitate formată din: general-colonel dr. Constantin Olteanu, general-colonel dr. Iulian Tudor, general-locotenent (r) dr. Gheorghe Zaharia, colonel dr. Florian Tucă, colonel dr. Gheorghe Tudor. Prefață: Ion Popescu-Puțuri

DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN 26 octombrie 1944 — 15 ianuarie 1945

Între numeroasele volume documente de istorie militară apărute pînă acum în Editura Militară, sub egida Centrului de Studii și Cercetări de Istorie Teorie Militară, se înscrie și un volum dedicat ogîndirii contribuțiilor sale ample și active a poporului român și armatei sale la eliberarea Ungariei*.

În structura lucrării sînt înscrise nunchete cronologic 307 documente românești și străine, în cea mai mare parte depistate în arhiva Ministerului Apărării Naționale. Desigur, ponderea o constituie documentele operative, cabile — în pofida limbajului înroșit și concis, specific militar — să reconstituie la dimensiuni firești efortul armatei române

luptele purtate împotriva trupelor hitleristo-horthyste în perioada respectivă, precum și capacitatea comandamentelor române de a prognoza și planifica operații de anvergură în câmpul strategic și tactic, de a rezolva în mod strălucit situații imprevizibile.

bile și complexe. Documentele publicate prezintă, în principal, drumul de luptă al armatelor române pentru eliberarea Ungariei, aprigele încețări cu inamicul din zona orașului Debrecin, de pe cursul mijlociu și superior al Tisei, din masivul Hegyalja, Munții Bükk, de pe Valea Hernadului etc. Un însemnat număr de mărturii reface, aproape în amănunt, crâncena bătălie pentru eliberarea Budapestei, apreciată pe bună dreptate ca un veritabil moment de referință din glorioasa participare a armatei noastre la campania antihitleristă.

Alte documente (ex. 40, 140, 193, 246, 247) evidențiază sprijinul larg, multilateral, pe care l-a primit armata noastră din partea întregului popor român care, mobilizat de comuniști sub lozincă „Totul pentru front, totul pentru victorie!” a făcut eforturi eroice pentru optima aprovizionare a trupelor operative cu armament, muniții, echipament, alimente etc.

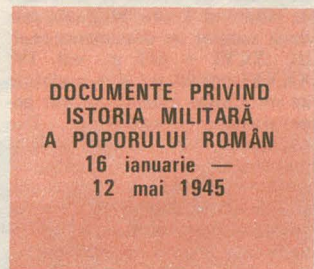
Comportamentul uman, civilizat „demn de fiii unui popor de cultură”, dovedit de militarii români eliberatori în raporturile cu populația ungară și cehoslovacă, se regăsește în mulțimile pe care autoritățile, ori populația civilă, le-au adresat ostașilor noștri. Amplu exempli-

ficate de numeroase citiri prin ordine de zi, propuneri la decorare și mulțumiri adresate de diferite comandamente sovietice este și eroismul manifestat în luptă de militarii români în condiții grele de anotimp, climă și relief.

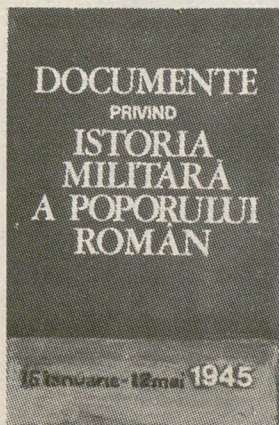
Valoroasele documente cuprinse în volum îndreptătesc să apreciem că eforturile autorilor și editorului de a pune la îndemina publicului larg și specialiștilor noi izvoare pentru mai buna cunoaștere a istoriei militare a poporului român și-a atins scopul.

■ Colonel AURELIAN MIRIȚĂ

* Documente privind istoria militară a poporului român, 26 octombrie 1944—15 ianuarie 1945. Autori: colonel dr. Al.Gh. Savu (coordonator), colonel (r) dr. Leonida Loghin, colonel Antone Marinescu, colonel Gică Pintilie, căpitan Alesandru Duțu, căpitan dr. Ștefan Pislaru, căpitan Eltimie Ardeleanu, căpitan Gheorghe Niculescu, Maria Sinescu, Monica Fiscuteanu, Maria Mihăilă, Editura Militară, 1985.

În cadrul colecției „Documente privind istoria militară a poporului român”, recent a fost dat publicității, sub egida Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și

Teorie Militară, un nou volum* în care sînt înmănușate 286 de documente referitoare la contribuția României, a armatei sale, la luptele purtate pe teritoriul Cehoslovaciei și Austriei împotriva trupelor hitleriste în perioada 16 ianuarie—12 mai 1945. Prin această prestigioasă apariție, imaginea documentară a contribuției poporului român la Marea Victorie dobîndită de țările Coaliției Națiunilor Unite asupra fascismului în timpul celei de-a doua conflagrații mondiale se întregeste cu un valoros instrument de lucru, indispensabil cunoașterii adevărului istoric privind participarea României la înfrîngerea nazismului.

Alcătuît pe baza unor criterii riguroase științifice, volumul menționat cuprinde o gamă variată de documente, precum: apeluri, moțiuni și rezoluții elaborate și adresate poporului nostru de Partidul Comunist Român și de alte organizații democratice pentru intensificarea eforturilor în sprijinul frontului antihitlerist; ordine, rapoarte operative, sinteze informative, comunicate de război ale Marelui Stat Major român; dări de seamă asupra mersului operațiilor militare, corespondență militară privitoare la cooperarea dintre unitățile și comandamentele române și sovietice; diferite acte și scrisori adresate de autoritățile cehoslovace comandamentelor române în semn de recunoștință și mulțumire pentru jertfele date pentru eliberarea Cehoslovaciei de sub dominația fascistă; decrete-legi care statornicesc transformări democratice în armata română; rapoarte și telegrame privind eoul produs în rîndurile luptătorilor în legătură cu instalarea guvernului revoluționar democratic prezidat de dr. Petru Groza etc. Prin conținutul său, volumul oferă o imagine de ansamblu a luptelor deosebit de grele purtate de armata română pe teritoriul Cehoslovaciei și Austriei, a eforturilor eroice depuse de luptătorii noștri pentru înfrîngerea inamicului fascist în condițiile vitrege ale anotimpului friguros și ale terenului muntos-împădurit care favoriza defensiva hitleristă.

Din conținutul documentelor incluse în volum se degajă contribuția eroică pe care au avut-o la luptele purtate pe teritoriul Cehoslovaciei, pe lîngă marile unități și unități din armatele 1 și 4 române, și unitățile de aeronautică, tancuri, geniu, transmisiuni, pontonieri, căi ferate etc.

Documentele cuprinse în acest volum atestă faptul că marile unități și unitățile române au pătruns pe teritoriul Cehoslovaciei pe o adâncime de peste 400 km în dispozitivul inamic, au forțat 4 cursuri importante de apă, au străbătut prin lupte grele 10 mase muntoase, provocând dușmanului pierderi ce se cifrează la 22 803 militari (dintre care peste 20 000 de prizonieri). În aceste lupte, unitățile române au dat un greu tribut de sânge: 66 495 de militari (morți, răniți sau dispăruți), ceea ce reprezintă aproximativ 30% din totalul efectivelor pe care l-au angajat în luptă.

Întocmit potrivit metodologiei general acceptate și pentru celelalte volume de documente privind istoria militară a poporului român, și acest volum conține un rezumat al documentelor în limbile română și de circulație internațională și un indice general menite să ușureze munca de cercetare și identificare a diferitelor aspecte ce interesează pe cititori. Lucrarea îmbogățește aria documentară pusă la îndemina celor interesați în cunoașterea contribuției României la înfrângerea Reichului nazist.

■ **Colonel dr. C. TODERAȘCU**

* Documente privind istoria militară a poporului român, 16 ianuarie—12 mai 1945, volum întocmit de colonel dr. A.I.Gh. Savu — coordonator, colonel Antone Marinescu, colonel Gică Pintilie, maior Alesandru Dușu, căpitan Eftimie Ardeleanu, căpitan Gheorghe Nicolescu, Maria Stănescu, Monica Fuscuteanu, Maria Mihăilă, Editura Militară, 1985.

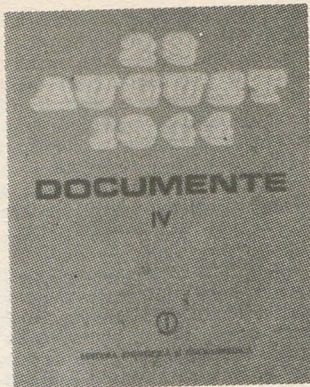
23 AUGUST 1944

DOCUMENTE

Vol. III—IV

*Editura Științifică
și Enciclopedică,
București, 1985*

În preajma aniversării a 40 de ani de la obținerea victoriei asupra Germaniei hitleriste, de sub teascurile Editurii Științifice și Enciclopedice au apărut volumele III și IV din masiva și importanta serie **23 August 1944. Documente**. Aceste ultime două volume întregesc astfel imaginea efortului uman și material re-

marcabil prestat de România acum peste patru decenii în războiul național purtat împotriva celui de-al III-lea Reich, pină la înfrângerea definitivă a acestuia.

Realizate de un colectiv de cercetători, coordonat de dr. Ion Ardeleanu, dr. Vasile Arimă și dr. Mircea Mușat — ultimii doi fiind autorii unei întinse introduceri —, sub egida Direcției Generale a Arhivelor Statului și Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, cele două volume de documente (vol. III: XCVI + 612 p., vol. IV: XXXVI + 608 p.) sînt prefațate de un *Cuvînt înainte* datorat generalului-locotenent dr. Ilie Ceașescu, adevărată sinteză a participării României la războiul antihitlerist. Nota asupra ediției și lista izvoarelor oferă cititorului și cercetătorului auzat relațiile necesare și orientarea rapidă cu privire la conținutul volumelor. Traducerea în limba engleză a introducerii și a listei documentelor asigură lucrării accesibilitatea și o audiență largă în rîndul specialiștilor în istorie contemporană de peste hotare. În sfîrșit, indicele selectiv de la finele volumului IV, care include problematica celor patru volume publicate pînă acum, completează caracterul științific al întregii lucrări **23 August 1944. Documente**.

Documentele incluse în cele două volume pe care le prezentăm — 492 la număr, atît românești (358), cit și străine (134) — provenind din U.R.S.S., S.U.A., Marea Britanie, Ungaria, Cehoslovacia, Germania, Iugoslavia, Suedia și Spania) — acoperă intervalul de timp 26 august 1944—24 august 1945, marea majoritate fiind selectate din arhivele interne și din presă. O bună parte dintre acestea evidențiază luptele poporului român pentru eliberarea întregului

teritoriu național și, după 25 octombrie, participarea armatei noastre la eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, contribuție concretizată atît prin efortul militar direct al trupelor angajate în operații, cit și prin cel material, la care a fost angrenată, în totalitate, economia națională. Numeroase izvoare prezintă acțiunile întreprinse de Partidul Comunist Român, de celelalte partide și organizații democratice întrunite în Frontul Național Democratic, pentru curcerea și impunerea de drepturi și libertăți, pentru înfăptuirea unor reforme economice, politice și sociale în consens cu interesele și năzuințele maselor largi populare. O serie de documente, interne și externe, se referă la condițiile în care a fost încheiată Convenția de armistițiu cu Națiunile Unite, din 12 septembrie 1944, la modul ei de aplicare, la poziția marilor puteri din coaliția antihitleristă față de România, precum și la principiile politicii externe promovate de țara noastră în acea perioadă.

În întregul lor, documentele selectate în aceste două volume relevă faptul că România, ca stat, s-a aflat, încă de la 23 August 1944, angrenată, cu totalitate forțelor sale umane și materiale, în războiul antihitlerist, față de care poporul român și-a manifestat adeziunea sa plenară, ca aportul țării noastre la eliberarea altor țări, la înfrîngerea Germaniei naziste s-a concretizat, la scara posibilităților de care dispunea, în situarea, prin valoarea efortului militar și economic, pe locul patru între statele coaliției antifasciste și că, luînd cont de amploarea acestei contribuții, care a dus la scurtarea celui de-al doilea război mondial cu cel puțin 6 luni, acordarea statutului de cobeligerantă României — așa cum cereau oameni politici din unele țări aliate din occident — ar fi fost un act firesc, în spiritul adevărului și justiției.

Publicarea seriei **23 August 1944. Documente** — adevărat eveniment editorial — constituie un nou succes în cunoașterea și înțelegerea unui mare moment din istoria patriei, cele patru volume de documente adăugîndu-se altor numeroase astfel de lucrări ca o nouă și valoroasă contribuție la restituiră a trecutului nostru național.

■ **MIRCEA CO**

**VOLUME PREZENTATE
DE COMISIA ROMÂNĂ
DE ISTORIE MILITARĂ
LA COLOCVIUL
COMISIEI INTERNAȚIONALE
DE ISTORIE MILITARĂ
ȘI LA CONGRESUL
MONDIAL DE ISTORIE
DE LA STUTTGART,
august 1985**

Cu prilejul Colocviului Internațional de Istorie Militară și al Congresului Mondial de Istorie de la Stuttgart din august 1985, Comisia Română de Istorie Militară a elaborat și difuzat o serie de lucrări ce abordează momente importante ale devenirii istorice a poporului român, introducând astfel în circuitul științific internațional valori ale cercetării istorice românești contemporane. Întocmite în spiritul

xigenței și rigori științifice, lucrările au fost publicate la Editura Militară, în limbi de circulație internațională și în condiții grafice corespunzătoare. Prin intermediul lor s-a oferit din nou istoricilor străini posibilitatea cunoașterii mai ample și mai aprofundate a luptei neconținute a poporului român pentru a trăi demn și suveran — în pofida vicisitudinilor vremurilor — în hotarele vetrei lor strămoșești.

Lucrarea generalului-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, *From the Dacian State to Socialist Romania. 2,000 years of statehood* (în variantă germană *Vom Dakischen Staat zum sozialistischen Rumänien — 2000 Jahre Staatlichkeit*), este dedicată continuității istorice și tradiției organizării statale neîntrerupte a poporului român.

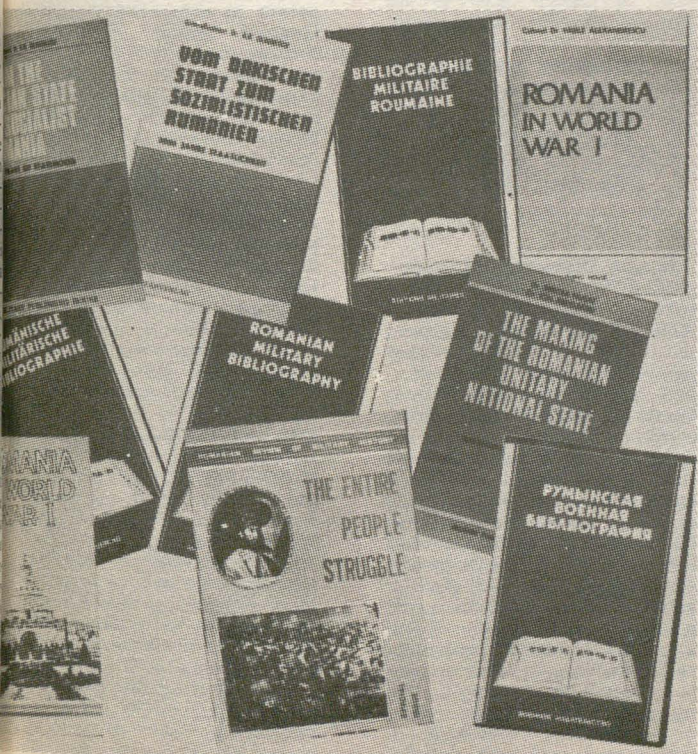
Încorporând cele mai recente rezultate ale istoriografiei noastre, autorul reconstituie evoluția statalității românești de-a lungul a peste 2000 de ani, de la statul dac centralizat, independent al lui Burebista din secolul I î.e.n. până la România socialistă de astăzi și demonstrează, printr-o documentată argumentație și

analiză, vitalitatea și permanența organizării social-politice a poporului român la dimensiunea întregului spațiu carpato-danubiano-pontic. Această primă sinteză a problemei statalității românești evidențiază admirabila capacitate a poporului nostru de a se ridica la luptă în fața năvălirilor străine, de a depăși momentele de grea cumpănă ale istoriei pentru a-și apăra ființa etnică și de stat. Prin această aprigă împotrivire românii și-au asigurat — după cum se arată în paginile volumului — statornicia și continuitatea în vatra în care s-au zămislit, și-au conservat nealterate comorile materiale și spirituale și și-au perpetuat propria organizare socială și politică. Din lucrare se desprind cu claritate cele trei mari permanențe ale istoriei noastre naționale: vechimea, unitatea și continuitatea, care definesc devenirea în timp a statalității și poporului român.

O altă lucrare de înaltă ținută științifică, clădită pe o solidă bază documentară, este cea a dr. Mircea Mușat și a dr. Ion Ardeleanu, *The Making of the Romanian Unitary National State — international acknowledgement*, în care se reliefează efortul politicii externe românești pentru confirmarea și recunoașterea, pe plan internațional, la Conferința de pace de la Paris din 1919—1920, a energicelor hotărâri ale poporului român înfăptuite în anul 1918, anul Marii Uniri cu statul român a tuturor provinciilor istorice românești asuprite de imperiile retrograde vecine. Autorii pun în lumină faptul că făurirea statului național român unitar reprezintă o încununare a luptei multiseculare împlinite, un rezultat firesc al unui proces istoric obiectiv finalizat prin eforturile întregului popor. De asemenea, se arată că tratatele de pace internaționale nu au făcut decât să consacre juridic actul de voință al națiunii române, îndreptățită — deopotrivă cu alte națiuni ale lumii civilizate — la o viață liberă în hotarele ei firești.

Principalele etape și aspecte ale poziției României față de prima mare conflagrație mondială și ale participării ei la conflict, de la perioada de tatonări din anii neutralității până la prezența ei la masa tratativelor de pace printre puterile învingătoare, sînt prezentate sintetic în lucrarea colonelului dr. Vasile Alexandrescu *Romania in World War I*. Autorul relevă caracterul just și popular al intrării

Cîteva dintre lucrările prezentate de către Comisia Română de Istorie Militară

România în război alături de puterile Antantei, expresie a dezideratului istoric vital al poporului român — unitatea națională. Lucrarea înfățișează atât campaniile armatei române din anii 1916 și 1917, cu toate sacrificiile și asprele privațiuni, cu toate actele de eroism, săvârșite de ostașii români în luptele din Carpați, în cele pentru apărarea Munteniei sau în marile bătălii de la porțile Moldovei, de la Mărăști, Mărășești și Oituz, cu învățămintele de ordin militar furnizate, cât și lupta de rezistență a maselor din teritoriul vremelnic ocupat.

Aceeași imagine veridică și sintetică asupra participării României la primul război mondial se desprinde și dintr-un material de popularizare realizat sub forma unui pliant. Prin intermediul fotografiilor de epocă, a hărților și graficelor, apare pregnant ideea permanentă a luptei românilor pentru unitate și pentru apărarea ființei naționale, se disting cu claritate structura, efectivele, dotarea armatei române, întregul efort material și uman al țării în anii primului război mondial. Pliantul mai conține și o serie de comentarii ale unor personalități române și străine asupra eroismului ostașilor români pe câmpurile de bătaie și o cronologie a participării armatei române la conflictul mondial.

Numărul special al revistei române de istorie militară „*The Entire People Struggle*”, editat cu același prilej, tratează o arie largă de subiecte din istoria multimilenară a poporului nostru.

Realizările științei românești în domeniul explorării unor variate aspecte ale fenomenului militar obținute în cele patru decenii care au trecut de la revoluția de eliberare socială și națională din august 1944 au fost înmănușate într-o lucrare de bibliografie militară românească, editată în limbile engleză, franceză, germană și rusă. (*Romanian Military Bibliography 1944—1984; Bibliographie militaire roumaine 1944—1984; Rumänische militärische Bibliographie 1944—1984; Rumänische voennaia bibliografiia, 1944—1984*). Volumul cuprinde cele mai reprezentative lucrări din producția științifică a anilor 1944—1984 și este structurat în patru capitole însoțite de o prefață. Primul capitol înmănușează referiri bibliografice la problemele fundamentale ale istoriei și teoriei militare cuprinse în opera tovarășului Nicolae

Ceausescu — comandantul suprem al forțelor armate române.

Tezele și ideile izvorite din opera tovarășului Nicolae Ceausescu, fondatorul doctrinei militare a României socialiste, călăuzesc întreaga activitate de investigare a fenomenului militar sub toate aspectele lui. Celelalte părți ale bibliografiei se referă la izvoare și instrumente de lucru: istorie militară, teorie, știință, doctrină și artă militară. Lucrările istoricilor și gânditorilor militari români ce au fost selectate oglindesc principalele momente ale istoriei militare a poporului român, evoluția armatei noastre în ansamblul angrenajului social, economic și politic, într-o strânsă corelație cu efortul depus pentru apărarea pământului străbun, dovedesc originalitatea gândirii și artei militare românești, a concepțiilor doctrinare și contribuția lor la îmbogățirea teoriei și practicii militare universale.

Lucrările cu care delegația istoricilor militari români s-a prezentat la Stuttgart, scrise cu respect pentru adevăr și cu simț patriotic, demonstrează saltul valoric înregistrat în ultimele decenii pe frontul istoriografiei naționale.

■ MARIA GEORGESCU

ADEVĂRURI ISTORICE DENATURATE ÎNTR-UN AȘA-ZIS ATLAS ȘTIINȚIFIC PUBLICAT LA BUDAPESTA ÎN ANUL 1984

În anul 1984 a apărut în Republica Populară Ungară „Atlasul istoric” (TORTENELMI ATLASZ, Budapest, Terkepészeti Intezmény, 1984) sub redacția lui Domokos György și a unui larg colectiv de specialiști. Lucrarea, destinată elevilor din învățământul mediu, prezintă cu ajutorul hărților evoluția social-politică a societății omenești din cele mai vechi timpuri, trecând prin succesiunea orînduirilor sociale, marcînd evenimentele de cea mai mare însemnătate din istoria omenirii pînă în vremurile noastre, cu accentul pe istoria poporului și statului ungar din momentul apariției lui pe harta Europei și pînă în contemporaneitate, cu grija, firească, a autorilor de a o încadra în evoluția universală și sud-est europeană respectivă. În

acest context sînt abordate și numeroase probleme din istoria poporului român, unele corect dar foarte expeditiv, iar altele în mod cu totul denaturat, încălcînd tendențios adevărul științific.

Astfel, Transilvania, vatră românească multimilenară, este inclusă de la bun început într-o unitate geospațială fals construită denumită „bazinul carpatic” care în concepția autorilor cuprinde podișul transilvan și, prin „omisiunea” Munților Apuseni, pusta ungără. Conturînd acest „bazin carpatic”, oare autorii „Atlasului” n-au observat că Munții Carpați (Orientali, Meridionali și Apuseni) care înconjoară Podișul Transilvaniei se află numai pe teritoriul Republicii Socialiste România? Pornind de la această falsă redare a spațiului geografic la care ne referim, întreaga succesiune evenimentială din această parte a teritoriului României este așezată de autorii maghiari pe o suită de interpretări subiectiviste, unele grav eronate sau tendențioase, care alături de omisiuni întîmplătoare știrbesc valoarea documentară și științifică a lucrării.

Surprinde pe orice cititor obiectiv, iubitor al adevărului istoric, faptul că autorii, care au înfățișat amănunțit și în general corect evoluția statelor din Orientul Apropiat și Mijlociu, precum și a celor din bazinul mediteranean, au omis complet existența civilizației geto-dace (sec. VIII î.e.n.—I e.n.), a statului dac centralizat și independent al lui Burebista din secolul I î.e.n. care a coincis, după cum se știe, etnic și politic, cu vasta arie a lumii geto-dace de la Bug pînă în cadrulaterul Boemiei și din Carpații Păduroși la Munții Balcani, constituind, alături de Imperiul roman, o mare putere politic-militară a timpului în Europa. Herodot, Tucide, Strabon, Dio Cassius, Trogus Pompeius, Ptolemeu, Arrian și alți istorici greci și romani din antichitate au lăsat o bogată informație despre vatra, cultura și civilizația poporului geto-dac, care, eludată voit de către autorii „Atlasului”, face pe orice specialist sau simplu cititor bine informat să pună sub semnul întrebării buna credință și probitatea științifică a autorilor. În suși istoricul ungar Huszti Andras scria: „*Geto-dacii au fost în cuitorii cei mai vechi ai Ardealului, Moldovei și Munteniei fiind foarte viteji și neîntrepuși în lupte. Unii spun că cuvîntul acesta Get ar însemna suliță*”.

aruncat sau lance, potrivit căreia geții n-ar însemna altceva decât popoare de viteji, sulțiși și lăncieri. Alți învățați socotesc că numele acesta de Dacus înseamnă luptător, adică viteaz". Iar istoricul sovietic N.S. Derjavin relatează: „Timp de decenii întregi, o rezistență deosebit de îndrăjită față de cuceritorii romani au opus dacii care ocupau teritoriul Transilvaniei, Valahiei, Moldovei și Basarabiei pînă la Marea Neagră și Nistru”.

O mare uimire stîrnesc hărțile incluse în „Atlas” sub titulatura „Migrația popoarelor din secolele III-VI” și „Europa, în epoca lui Carol cel Mare”, în care se face o totală abstracție de existența în vatra sa de formare și dăinuire a poporului român, consemnînd în schimb puzderia de triburi migratoare din toate aceste secole. Pentru secolele VIII-IX se reliefează prezența unor masive triburi slave în spațiul românesc, precum și în centrul Transilvaniei și aflăm cu surprindere că întinderea primului țarat bulgar cuprîndea întreaga Muntenie și Oltenia, în timp ce poporul român, care avea o organizare politică proprie, continuă să rămînă absent pe hărțile atlasului „științific” la care ne referim. Desigur, aici autorii maghiari tratează istoria poporului român de pe poziția falsei teorii a „vidului demografic”, despre care istoricul american John Mathley concluzionează: „Teoria părăsirii Daciei și a populației ei ulterior, într-o masivă migrare prin sudul Dunării, nu poate fi acceptabilă nici măcar ca ipoteză”, și consideră că, dacă n-ar exista pretențiile expansioniste „cu aparență de justificare istorică, este puțin probabil ca o asemenea teorie să fi fost vreodată născocită”. Istoricul francez A. Ubicini, referindu-se la continuitatea românilor în spațiul carpato-danubian-pontic în perioada marii migrații a popoarelor de stepă, scrie: „Românii, în decursul acestui lung interval, au dăinuit refugiați în munți, la adăpost de șuvoiul invaziilor (...) Timpul n-a avut darul să știrbească forța, nici să slăbească speranța daco-romanilor. Rămăsesse aceeași rasă rezistentă, răbdătoare, întrucît se considera nepieritoare: Românul nu pierie, sună un dicton popular în toate regiunile României. Mai e și un altul aproape la fel de răspîndit: Apa trece, pietrele rămîn. Apa era năvălirea barbară, românii erau pietrele”. Oare nu istoricul ungur dr. Mihaly Horwath, întemeiat pe realitatea istorică, scria

în 1860 că: „La ocuparea noii patrii dintre Tisa și Dunăre, în ținutul Bihorului se află Menumoriul care avea drept supuși pe valahi și chazari, iar în Banat, voievodul Glad avea o armată compusă din ostași români. Ardealul propriu-zis se afla sub conducerea românului Gelu”. Iar istoricul francez A. De Gerando aprecia: „Românii sînt în Transilvania cei mai vechi locuitori ai pămîntului. Ei locuiau țara și aveau un principat cînd ungurii își întinseră stăpînirea peste munți în vechea Dacie”.

În același spirit tributar, cu finalități extraștiințifice, sînt întocmite și hărțile următoare din „Atlas”, care includ Transilvania, uneori și Oltenia, între frontierele regatului Ungariei. Mai mult, nu se face nici o mențiune nicăieri cu privire la organizarea Transilvaniei, după cucerirea ei de către unguri, într-un voievodat autonom, entitate politică aparte de Ungaria. Înșiși istoricii unguri au relevat statutul autonom al Transilvaniei. Astfel, autorul ungur Farczady Elek scria: „Regii unguri au fost siliți să încuviințeze organizarea deosebită a Transilvaniei cu voievozi puternici în fruntea ei, sub presiunea stringentă a necesității, deoarece sentimentul independenței aici era așa de adînc înrădăcinat, încît formațiunea statală, pornită odată, nu mai putea fi oprită”. În același context, istoricul Alexandru Szilagyi afirma că: „Transilvania și Ungaria nu s-au confundat niciodată și că ele au format întotdeauna două țări diferite”, iar geograful ungur Cholnoky Yenő spunea că Transilvania „și-a avut întotdeauna o istorie proprie”.

Autorii „Atlasului” n-au cunoscut, oare, aceste aprecieri și multe altele făcute chiar de către confracții lor din domeniul istoriei și geografiei?

Eludarea adevărului științific se perpetuează și pentru secolele următoare unde „Regatul Ungariei” apare extins și după 1541, anul dispariției acestui stat, pînă în interiorul arcului carpatic, situație eronată care nu reliefează existența autonomă a principatului Transilvaniei, vasal Imperiului otoman. De altfel, omisiunile, erorile și falsurile voite atunci cînd este vorba de poporul român și de teritoriul său unitar sînt prezente în toate sau aproape în toate hărțile. Spre exemplu, nu se menționează nimic despre acțiunea unificatoare a lui Mihai Viteazul, revoluția română din Transilvania din

1848—1849, participarea României la războiul din 1877—1878. În schimb, harta „Republica Maghiară a sovietelor. Luptele pentru apărarea patriei” sugerează restrîngerea frontierelor estice ale Ungariei sub presiunea trupelor române care, după opinia autorilor „Atlasului”, ar fi încălcat un teritoriu — cel al Transilvaniei — pe care întreaga succesiune a hărților precedente îl înfățișează ca fiind ungar. De altfel, și hărțile referitoare la evenimentele din anii 1918—1920 și 1940—1945 sînt pline de erori și inadvertențe istorice.

În „Atlas” nu se amintește nimic despre revoluția română din August 1944 și lupta eroică a armatei noastre pentru eliberarea României, autorii prezîntînd aceasta ca operă aparținînd exclusiv armatei sovietice, iar în harta „Eliberarea patriei” (23.09.1944 — 04.04.1945), din modul cum sînt trasate săgețile, este inclusă la Ungaria și Transilvania răpită României în august 1940 prin odiosul dictat de la Viena. Mai mult, contopindu-se acțiunile armatei românești în Ungaria în cele ale armatelor sovietice (nu se menționează nicăieri vreo mare unitate română) se escamotează deci participarea României la războiul antihitlerist, la eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, la înfrîngerea Germaniei naziste.

„Atlasul istoric” la care ne-am referit rămîne tributar unor regretabile tendințe din istoriografia ungară mai veche dar și recentă, care încearcă, sfidînd realitatea istorică și renunțînd la principiul probității științifice, să conteste drepturile inalienabile ale poporului român asupra unității străvechiului său teritoriu de formare, viețuire și dezvoltare, să neghe aspirațiile și lupta sa necurmată pentru unitate, libertate și independență, aportul său la dezvoltarea culturii și civilizației umane. Regretabil este că asemenea erori voite sînt cuprinse într-o lucrare destinată învățămîntului, unde se face educația tinerei generații. În orice caz, o asemenea lucrare nu este menită a duce la dezvoltarea sentimentului prieteniei și colaborării între popoare, singurele care pot apăra și păstra pacea pe planeta noastră atît de grav amenințată la ora actuală.

■ Colonel dr. VASILE MOCANU

„Factorul cel mai important pentru apărarea patriei îl constituie voința poporului“

În cursul lunii septembrie 1985, la invitația Comisiei Române de Istorie Militară, a făcut o vizită în România profesorul japonez Hisao Yawashima, director al biroului de cercetări în domeniul istoriei militare din Institutul Național de Studii pentru Apărare al armatei japoneze.

Profesor de relații internaționale la Colegiul Național al Apărării din Tokyo, Hisao Yawashima este membru al mai multor organisme și asociații internaționale de prestigiu, printre care Asociația Internațională de Cercetare a Problemelor Păcii (IPRA); Institutul Internațional de Studii Strategice din Londra (IISS); Asociația pentru Studii Asiatice (AAS) și altele.

Omul de știință japonez are o bogată activitate publi-

Întrebare: Cum întrevedeți rolul istoriei în soluționarea problemelor lumii contemporane?

Răspuns: Lumea contemporană este o extensie a istoriei trecute. A studia istoria înseamnă a cunoaște prezentul și trecutul; a analiza numai prezentul nu este suficient pentru a înțelege prezentul. Și nici pentru a înțelege viitorul. Trebuie să privim lumea cu ochiul atent al cercetării istorice într-un context de durată. Factorii de decizie ar trebui să aibă o înțelegere istorică a evenimentelor.

Convorbire cu profesorul Hisao Yawashima

cistică. Printre ultimele sale lucrări, apărute recent, putem menționa „*Studiu asupra atacului prin surprindere*”, „*Mecanismul dintre informații și decizie*” — Tokyo, 1984 și „*Înfrângerea totală a Japoniei în războiul de informații*”, Tokyo, 1984, în care analizează modul în care Imperiul nipon a fost surclasat în domeniul vital al culegerii și fructificării informațiilor de către aliați în cel de-al doilea război mondial.

La București, profesorul japonez a conferențiat pe tema „*Problemele securității Asiei de sud-est, Pacificului și securitatea Japoniei*” și a avut amabilitatea să răspundă la câteva întrebări pentru cititorii revistei române de istorie militară „*Lupta întregului popor*”.

Întrebare: În preocupările dvs. științifice intră, prioritar, analiza multiplelor aspecte ale fenomenelor politice și militare contemporane. Care este opinia dvs. asupra situației internaționale actuale?

Răspuns: Trebuie să examinăm situația mondială în mod obiectiv și cu multă atenție, indiferent de sistemul politic căruia îi aparținem. Relațiile Est—Vest se află acum într-un stadiu de fluiditate extremă. Se pare că, în special, armele nucleare ne scapă de sub control. Pentru a opri cursa înarmărilor trebuie să se acorde o atenție deosebită spațiului cosmic.

Întrebare: Cum apreciați doctrina națională a României privind apărarea patriei prin efortul întregului popor?

Răspuns: Factorul cel mai important pentru apărarea patriei îl constituie voința poporului de a lupta împotriva oricărui invadator. Gîndesc că doctrina „apărării patriei de către întregul popor” poate fi aplicată cu succes în situații de criză.

Întrebare: Pacea este astăzi idealul suprem al omenirii. Care considerați că este rolul popoarelor, al opiniei publice, în lupta pentru apărarea păcii, pentru excluderea forței și a amenințării cu forța din relațiile interstatale?

Răspuns: De o extremă importanță consider că este unirea neapărată a statelor nenucleare în fața primejdiei activităților statelor nucleare. „Alergia nucleară” trebuie să fie cît mai puternică astăzi, pentru a se evita dezastrul nuclear. În acest context, vreau să subliniez că apreciez foarte mult conținutul inițiativelor de pace ale președintelui Nicolae Ceaușescu.

Întrebare: Aceasta este prima dvs. vizită în România. Care sînt impresiile cu care plecați?

Răspuns: Bucureștiul, supranumit „Parisul din Europa de Est”, mi-a întărit convingerea că oamenii sînt aceiași în orice colț al globului, indiferent de sistemul social. Este evident că poporul român împletește în chip fericit dragostea față de țară cu dragostea față de cultură.

Vă mulțumim!

■ REDACȚIA

**Din
activitatea
Comisiei Române
de Istorie
Militară**

**PARTICIPAREA LA COLOCUIUL
COMISIEI INTERNAȚIONALE
DE ISTORIE MILITARĂ
ȘI LA CONGRESUL MONDIAL
DE ISTORIE — STUTTGART,
august 1985**

În perioada 19—24 august 1985 s-au desfășurat la Stuttgart, în Republica Federală Germania, lucrările celei de-a X-a Conferințe internaționale de istorie militară, cu tema „*Noi cercetări în domeniul istoriei primului război mondial*”. La lucrările conferinței — parte integrantă a lucrărilor celui de-al XVI-lea Congres internațional de științe istorice — au luat parte reprezentanți ai comisiilor naționale de istorie militară din 34 țări: Australia, Belgia, Brazilia, Bulgaria, Canada, Danemarca, R.D. Germană, R.F. Germania, Finlanda, Franța, Grecia, Marea Britanie, Irlanda, Israel, Italia, Japonia, Iugoslavia, Camerun, Coreea de Sud, Liban, Olanda, Norvegia, Austria, Polonia, România, Suedia, Elveția, Senegal, U.R.S.S., Spania, Tunisia, Turcia, Ungaria, S.U.A. De asemenea, au mai participat și reprezentanți din partea R.P. Chineze și Republicii Dominicane, țări care nu și-au afiliat încă organizațiile proprii la Comisia Internațională de Istorie Militară.

Problemele supuse dezbaterii conferinței au abordat, în cadrul ședințelor de lucru, o largă arie tematică structurată pe următoarele direcții: schimbări în ideile strategice ale statelor majore ale beligeranților și evoluția armamentului și a planurilor de război; statele neutre și beligerante; mobilizarea armatelor de masă și consecințele acesteia asupra societăților beligeranților; războiul european și consecințele lui asupra celorlalte continente; mobilizarea economiei și influența noilor tehnologii; relațiile între guverne și comandamentele supreme în cadrul coalițiilor în timpul războiului; războiul și revoluția; însemnătatea istorică a primului război mondial.

Fiecare problemă supusă dezbaterii a fost dezvoltată în cadrul a 2—4 comunicări susținute de reprezentanți ai diverselor comisii naționale, urmate de un comentariu și de discuții. Comentatorul a fost totdeauna un reprezentant al altei comisii militare decât cele cărora aparțineau autorii comunicărilor.

Dezbaterile au prilejuit un fructuos schimb de opinii referitoare la evenimentele militare și politice ale primului război mondial, încercându-se cu succes evidențierea principalelor linii de forță ale evoluției istorice în această etapă și a învățămintelor pentru prezent și viitor pe care le oferă umanității. O concluzie de fond a întregii reuniuni științifice a fost că astăzi trebuie făcut totul pentru ca omenirea să depășească era războaielor mondiale, începută în 1914—1918 și continuată în 1939—1945, evitând astfel holocaustul nuclear și dispariția civilizației umane.

Din partea Comisiei Române de Istorie Militară a fost prezentată în ședința din 23 august 1985, la tema

„*Relațiile între guverne și comandamentele supreme în cadrul coalițiilor în timpul războiului*”, comunicarea președintelui Comisiei, general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, intitulată „*Relațiile comandamentului român cu comandamentele aliate în timpul primului război mondial*”. Exprimind, în baza celor mai noi cercetări, situația României pe parcursul primului război mondial, aspirațiile și obiectivele ce au determinat poporul nostru să se angajeze în conflagrație — eliberarea țărilor de peste munți și înfăptuirea statului național unitar — ce au conferit efortului militar românesc un caracter drept, eliberator, comunicarea a evidențiat și acei factori și condiții care, în pofida uriașelor sacrificii făcute de armata română, de întregul nostru popor, au influențat negativ desfășurarea operațiilor militare în campania din anul 1916. S-a relevat astfel, într-o argumentație de maximă consistență, rolul nefast pe care l-a avut nerespectarea de către aliați a obligațiilor asumate, în sensul declanșării unor ofensive concomitente cu cea angajată de armata română pentru eliberarea Transilvaniei, fapt ce a permis Puterilor Centrale să-și concentreze eforturile pe frontul românesc și printr-o superioritate marcantă de forțe și mijloace să determine retragerea forțelor române în Moldova.

Ascultată cu viu interes, comunicarea generalului-locotenent dr. Ilie Ceaușescu a suscitat largi dezbateri ce au evidențiat caracterul drept al participării României la primul război mondial, impactul deosebit al intervenției militare românești în balanța forțelor antrenate în conflagrație (prof. dr. Helmut Otto din R.D. Germană a subliniat că intrarea României în război, în august 1916, a determinat pentru Puterile Centrale nu doar o criză gravă de comandament, ci o criză a conducerii generale a războiului în cadrul acestei coaliții). Interesul deosebit de care s-a bucurat comunicarea românească a fost reflectat și de presa vest-germană. Astfel, în articolul intitulat sugestiv „*Cei mici trebuie să sufere*”, publicat în ziarul de largă circulație „*Stuttgarter Zeitung*”, Friedrich Weigend, prezentînd o sinteză a lucrărilor Conferinței internaționale de istorie militară, și începea analiza reproducînd aprecierea de maximă sinteză pe care secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, o face în baza experienței istorice, relativ la locul și rolul alianțelor militare: „*În domeniul militar, relațiile dintre comandamentele superioare trebuie să asigure respectarea particularităților, a specificului doctrinei naționale și să se înlăture raporturile de subordonare în cadrul unor organe suprastatale*”. Autorul articolului ține să menționeze că aprecierea mai sus prezentată „*exprimă o utilitate practică actuală re-*

zultă dintr-o cercetare istoriografică mai îndelungată asupra rolului tragic jucat de România în primul război mondial" când, deși i „s-a promis sprijin militar efectiv împotriva armatelor superioare ale Germaniei și Austro-Ungariei, în prima fază nu s-a realizat nimic“.

Pentru difuzarea cât mai largă a adevărului istoric relativ la probleme fundamentale ale istoriei poporului român și informarea specialiștilor străini asupra rezultatelor istoriografiei militare românești, delegația de istorici militari români formată din colonel dr. Gheorghe Savu, maior dr. Mihail E. Ionescu și maior dr. Ioan Talpeș, a oferit participanților la lucrările conferinței internaționale circa 600 de exemplare din lucrările publicate special sub egida Comisiei Române de Istorie Militară în limbi de circulație internațională. Lucrările s-au bucurat de o bună primire din partea oamenilor de știință străini.

În semn de recunoaștere și prețuire a vastei activități pe care Comisia Română de Istorie Militară o

desfășoară, la alegerile ce au avut loc pentru desemnarea biroului de conducere al Comisiei Internaționale de Istorie Militară, maiorul dr. Mihail E. Ionescu a fost ales printre vicepreședinții prestigiosului for științific internațional. În numele aceluiași considerente, Comisia Română de Istorie Militară i s-a acordat dreptul de a publica un număr special al „Revistei internaționale de istorie militară“, delegațiile participante manifestând totodată un viu interes față de organizarea la București, în cadrul manifestărilor internaționale ale Comisiei Române de Istorie Militară, a unui colocviu internațional consacrat aniversării a 2 500 de ani de la prima mențiune documentară a luptei strămoșilor noștri pentru apărarea libertății și integrității vetrei de locuire.

Reuniunea științifică internațională găzduită de orașul Stuttgart a prilejuit astfel o manifestare de prestigiu a școlii românești de istorie militară, o tribună de afirmare a adevărilor fundamentale ale istoriei noastre naționale.

Incredibil, dar adevărat

(urmăre din pag. 37)

notelor urmînd să fie achitată tot de guvernul român la sfîrșitul războiului.

Ampla și meticuloasă spoliere economică a teritoriului românesc vremelnicele cîmpuri a fost însoțită de un regim de teroare, persecuții și umiliri pe seama populației locale. Populația a fost împărțită, încă de la începutul ocupației, în trei mari categorii: prizonieri de război, participanți la război și civili. Toate populațiile ce nu aveau tangențe cu puterile invadatoare au fost suspendate. Interiorul mijloacelor de transport în comun a fost compartimentat în două, rezervîndu-se o parte spațioasă pentru militarii străini și o alta, restrînsă, unde se înghesuia populația română.

Prin comportamentul inuman manifestat față de populația cîmpului și prin barbarismele comise, forțele de ocupație au lăsat o dureroasă amintire în urma lor. Materialele arhivistice și unele lucrări publicate dezvăluie devastările, crimele și schingiuirile săvîrșite de inamic pe seama populației invadate.

De exemplu, locuitorii județului Vilcea erau constrînși, prin maltratare, la predarea bunurilor materiale, 20 de persoane fiind executate prin împușcare. În numeroase localități din fostul județ Muscel, documentele vremii scot în evidență numeroase cazuri de bătăi, schingiuri, crime comise de inamic pe seama populației locale. Unul dintre cele mai dramatice cazuri s-a petrecut în comunele Dragoslavele și Rucăr, 700 de persoane din cele două comune au fost ridicate și închise într-o biserică din Rucăr, unde peste 13 persoane au încetat din viață din cauza foamei și a chinurilor îndurate. În județul Mehedinți, unde s-au comis peste 48 de crime, reține atenția cazul unui locuitor din comuna Sura, maltrat și ars cu foc pe corp. În aceeași notă de mare cruzime au fost săvîrșite, în județul Dimbovița, peste 63 de crime, în județul Argeș — peste 30 etc.

Cele mai înfiorătoare urgi, crime și bestialități au fost comise pe seama populației din Dobrogea și din județele riverane Dunării, de către trupele de ocupație, drama prin care a trecut populația din zona respectivă fiind atît de mare încît o greu poate fi imaginată. De-a dreptul zguduitoare sînt consemnările din informarea primăriei Constanța în care se arată cum populația dobrogeană era îngrozită de „apucăturile de fiară“ ale ocupanților, locuitorii rămași în oraș fiind supuși la cele mai crude vexațiuni și înjosiri. La marginea orașului Constanța zăceau peste 200 femei și copii despuiați și maltratați. Printre persoanele care au avut de suferit cel mai mult în timpul războiului și al invaziei străine s-au înscris, de asemenea, prizonierii, ostacii și condamnații la diferite perioade de detenție. După unele calcule, numărul celor arestați, condamnați, amendați s-a ridicat la peste 20 000.

În perioada vremelnicele ocupații străine, populația română din teritoriul cîmpului a opus o dîrză rezistență ce se înscrisese ca parte integrantă a luptei seculare a poporului român de apărare a ființei sale naționale și înfăptuirea integrității statale. Lupta de eliberare și unitate statală și-a găsit împlinirea în marele act al Unirii din 1918, operă a întregii națiuni, deschizătoare de noi coordonate pe calea progresului nostru național.

Bibliografie selectivă

- Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate, vol. 17, Editura Politică, București, 1979
- M. Mușat, I. Ardeleanu, De la statul geto-dac la statul român unitar, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 495-522
- C. Kirilescu, Istoria războiului pentru întregirea României, ediția a II-a, vol. II, București, 1925
- E. Antonescu, Les sacrifices Roumains pendant la guerre. Les victimes civiles, Paris, 1919
- I. I. Georgescu, România sub ocupația dușmană. Exploatarea economică a țării, București, 1920
- A. Deac, I. Toacă, Lupta poporului român împotriva cîmpurilor 1916-1918, Editura Militară, București, 1978
- I. Oprea ș.a., România în primul război mondial, Editura Militară, 1979, p. 347-374

COPERTA I: Bătălia de la Călugăreni (reproducere după o pictură de Theodor Aman)

COPERTA IV:

Complexul monumental de la Iași (sus)

Prin grija partidului și statului, personal a tovarășului Nicolae Ceaușescu, comandantul nostru suprem, armata țării este înzestrată cu mijloace de luptă moderne, de producție românească

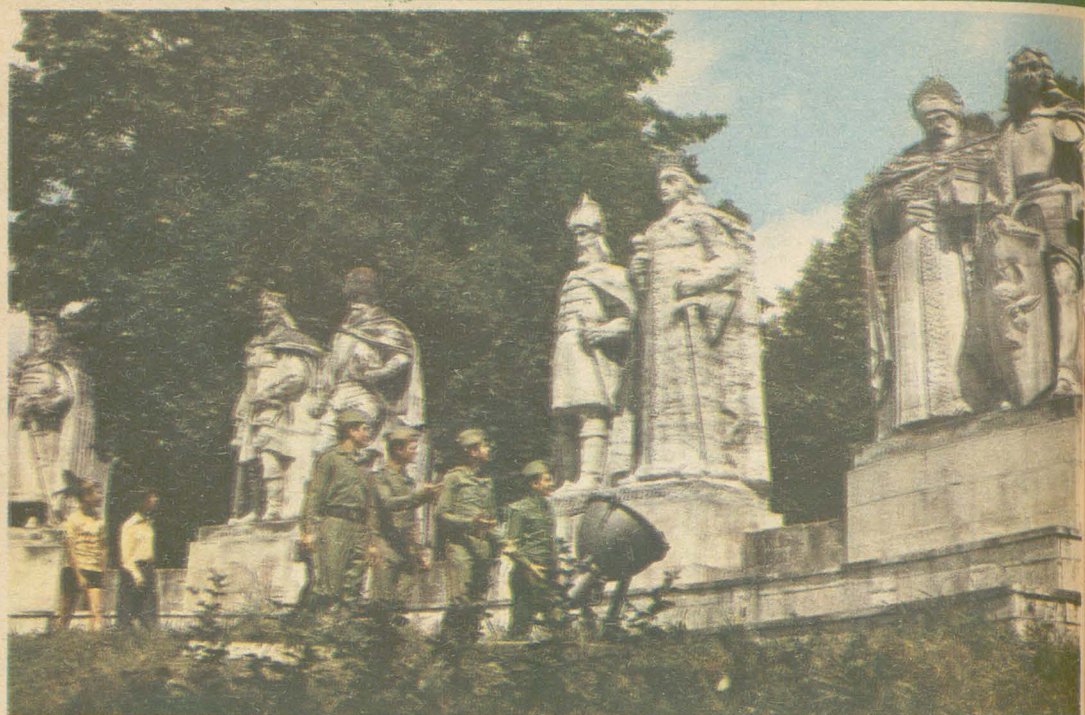

● National Unity — The Highest Value of Romanian People's History ● 1st of December, 1918. "A day for all the Centuries" ● The Asănești — a Romanian Dynasty, a Country Founder on the South of Danube ● Romania's Foreign Policy Between the two World Wars: Peace, Security, Goodneighborhood; Romania — Firm Promoter of Policy for Collective Security on the Eve of the World War II: The Support Granted by Romania and Romanian People to Czechoslovakia and Poland, Victims of Fascist Aggression; On the Eve of World War II: from Reports of the Romanian Military Attachés ● Romania During the Anti-fascist War: Romanian Soldiers "Rosiori" in Hernad Valley; The Medical Service On Duty Close to Fighting Forces; Military Order "Mihai Viteazul" with Swords — the Highest Romanian Distinction Conferred During the Anti-Hitlerite War ● D-bate, Romanian Military Doctrine During the Middle Ages: Homeland's Defence by the Entire People's Fight; Ideas and Concepts; The Terrain-Factor of Romanian Military Power and Victories ● Attitudes, Romantic Influence or... Historiographic "Romanticism"? ● Fundamental Truths of National History. The State at Romanians — over 2000 Years of Existence on the Service of High Ideals for Progress and Civilization ● Unbelievable, but True. Robbery and Massacre Committed by the German Militarists During 1916—1918 Years on the Temporary-Occupied Romanian Territory ● Dictionary Cards ● The Documents' Memory. Romania's Co-inhabiting Nationalities — Hostile to Revisionism in the 40's. Right Opinions ● Pages from the Arms History: 75 mm. 1943 mm. Antitank Gun "Reșița"; Romanian Ships During XVIIth Century — New, Unpublished Proofs ● Monuments of the Fight: Alley of Ruler-Princes; The Monument of Unknown Hero — Symbol of Romanian Sacrifice ● Great Army Commanders ● Military Anniversaries. The Central Library of National Defence Ministry — 125 Years from its Foundation ● Great Battles in Romanian and World History. The Battle from Călugăreni ● The Book and Revue of Military History and Doctrine ● A Talk with Professor Hisao Yawashima ● From the Activity of the Romanian Commission of Military History.

● L'unité nationale — valeur suprême de l'histoire du peuple roumain ● 1er Décembre 1918. „Un jour pour tous les siècles” ● Les Asănești — une dynastie roumaine fondatrice du pays au Sud du Danube ● La politique extérieure de la Roumanie pendant la période d'entre les deux guerres mondiales: paix, sécurité, bon voisinage: Roumanie — promotrice ferme de la politique de sécurité collective à la veille de la seconde guerre mondiale; L'appui accordé par la Roumanie et le peuple roumain à la Tchécoslovaquie et à la Pologne, victimes de l'agression fasciste; La veille de la seconde guerre mondiale reflétée dans les rapports des attachés militaires roumains ● La Roumanie pendant la guerre antifasciste: Des soldats roumains du Corps de Rosiori dans la Vallée de Hernad; Le service sanitaire faisant son devoir aux côtés des forces combattantes; L'ordre militaire „Mihai Viteazul” à sabres — la plus haute distinction roumaine accordée dans la guerre antihitlérienne. ● Débat. La doctrine militaire roumaine au Moyen Âge: La défense de la patrie par la lutte du peuple entier; Idées et concepts; Le terrain — facteur du pouvoir militaire et des victoires roumaines ● Attitudes. Influence romantique ou... „romantisme” d'historiographie? ● Vérités fondamentales de l'histoire nationale. L'Etat chez les Roumains — plus de 2000 ans d'existence au service de hauts idéaux de progrès et de civilisation ● Incroyable, mais vrai. Le pillage et les massacres commis par les militaristes allemands dans la période 1916—1918 sur le territoire roumain temporairement occupé ● Fiches de dictionnaire ● La mémoire des documents. Les nationalités cohabitantes de la Roumanie des années 40 hostiles au révisionnisme. Prises de position ● Pages de l'histoire des armes: Le canon antichar de 75 mm „Reșița”, modèle 1943; Navires roumains au XVIIe siècle — preuves inédites ● Monuments du combat: L'Allée des Voievodes; Le monument du héros inconnu — symbole du sacrifice roumain ● Grands commandants d'armées ● Anniversaires militaires. La Bibliothèque Centrale du Ministère de la Défense Nationale après 125 ans depuis sa création ● Grandes batailles de l'histoire roumaine et universelle. La bataille de Călugăreni ● Livres et revues d'histoire et de doctrine militaire ● Entretien avec le professeur Hisao Yawashima ● Aspects de l'activité de la Commission Roumaine d'Histoire Militaire.

● Национальное единство — высшая ценность истории румынского народа ● 1 декабря 1918 г. „День для всех веков” ● Семья Асэнешти — румынская династия, основательница страны на юг Дуная ● Внешняя политика Румынии в период между первой и второй мировой войной — мир, безопасность, добрососедство: активный инициатор за политику коллективной безопасности накануне второй мировой войны; Поддержка оказанная Румынией и румынским народом Чехословакии и Польше, жертвы фашистской агрессии; Накануне второй мировой войны: из докладов румынских военных атташе ● Румыния в антифашистской войне: румынские воины «Рошиорь» в долине р. Гернад; Медицинская служба наряду вместе со сражающимися силами; Военный орден с мечом «Михай Витеазул» — самое высокое румынское награждение во время анти-Гитлеровской войны ● Обсуждение. Румынская военная доктрина в средних веках: Защита родины борьбой всего народа ● Взгляды и концепты; Местность — фактор румынской военной мощи, румынских военных успехов ● Мнения. Романтическое влияние или... историографический «романтизм»? ● Фундаментальные истины национальной истории. Государство у румын — более 2000 лет существования в службе высоких идеалов прогресса и цивилизации ● Невероятно... но верно. Открытые похищение и массовое убийство совершенные немецкими милитаристами в 1916—1918 гг. на временно оккупированной румынской территории ● Словарные карточки ● Память документов. Сосуществующие национальности из Румынии 40-х гг., их враждебное отношение к ревизионизму. Выступления ● Странички истории оружия: 75 мм. противотанковое орудие «Решица», производство 1943; Румынские корабли XVII века — неизвестные до сих пор доказательства ● Памятники борьбы: Аллея Воєвод; Памятник неизвестного героя — символ румынской жертвы ● Великие военачальники ● Военные празднования. Центральная Библиотека Министерства Национальной Обороны — 125 лет существования ● Крупные битвы в румынской и мировой истории. Битва под Кăлугăрень ● Книга и журнал военной истории и доктрины ● Беседа с профессором Хисао Явашима ● Из деятельности Румынской Комиссии по Военной Истории.

● Die nationale Einheit-der Höchste Wert der Geschichte des rumänischen Volkes ● 1 Dezember 1918. „Ein Tag für alle Jahrhunderte” ● Eine rumänische Dynastie die ein Land gründete auf Süd des Donau—Die Familie Asan ● Rumäniens Aussenpolitik zwischen den zwei Weltkriege — Frieden, Sicherheit, gute Nachbarschaft: Rumänien — ein standhafter Vorkämpfer für eine kollektive Sicherheitspolitik am Vorabend des zweiten Weltkrieges; Rumänien und das rumänische Volk unterstützte Tschechoslowakei und Polen, Opfer der faschistischen Aggression; Am Vorabend des zweiten Weltkrieges: aus de Berichte der rumänischen Militärattachés ● Rumänien im Antihitlerkrieg: rumänische Kavalleristen im Hernadtal; Der Sanitätsdienst am Posten nebst den Kampfkräfte; Der Militärorden „Mihai Viteazul” mit Schwerter — der höchste rumänische Orden den man im Antihitlerkrieg verliehte ● Debatte. Die rumänische Militärdoktrin im Mittelalter: die Landesverteidigung durch den Kampf des ganzen Volkes; Ideen und Auffassungen; Das Terrain — Faktor der Militärkraft und der rumänischen Siegen ● Stellungnahme. Romantische Beeinflussung oder... Historiographischer „Romantik”? ● Grundliche Wahrheiten der nationalen Geschichte. Der Staat bei den Rumänen — über 2000 Jahre einer Existens im Dienste der hohen Ideale des Fortschritts und der Zivilisation ● Unglaublich aber wahr. Die von den deutschen Militaristen im 1916—1918 auf dem rumänischen zeitlich besetzten Boden durchgeführte Plünderungen und Massakeewoden; Das Monument des unbekannten Helden — Symbole des rumänischen Opfers ● Grosse Heerkommandanten ● Militär-Jahrestage. Die Zentralbibliothek des Ministeriums für Nationale Verteidigung am 125.Jubiläum ● Grosse Schlachten in der rumänischen und universalen Geschichte ● Die Schlacht von Călugăreni ● Geschichte und Militärdoktrin in Bücher und Zeitschriften ● Besprechung mit Professor Hisao Yawashima ● Aus der Tätigkeit der Rumänischen Kommission für Militärgeschichte.

Redactori :

- ALEXANDRU DUȚU
- JEAN GHELIUC
- MIHAIL E. IONESCU
- ION JIANU
- NECULAI MOGHIOR

Macheta și tehnoredactarea :

- DUMITRU ISPAS

Coperta :

- GHEORGHE CĂLĂRAȘU

Ilustrația:

- IULIAN MARINOF
- VIRGIL ULIERIU

Tiparul executat la
Combinatul Poligrafic
„Casa Scintei”